

28.19

ماتھے

پروفیسر محمد اسماعیل چچی

2007

میں قرآن، حدیثاں پڑھ کے ایسے سوغات بنائی
اوہ سمجھن گے رب جہاں نوں دیتی اے دانائی

مَآپے

(مان باپ)

پروفیسر محمد اسماعیل چیمچی

سبھے حق لکھاری دے

پہلی وار . جولائی 2007ء

84074

محمد عاصم کامران - گجرات
0334-4671810

کمپوزنگ

رانا گرافکس - گجرات

سرورق

قاضی قمر الاسلام قریشی قلعہ داری (ایم اے پنجابی)

جانچ پڑتال

شرکت پرنٹنگ پریس لاہور

چھاپن والے

اک ہزار

تعداد

160 روپے - بیرون ملک (7 امریکی ڈالر)

قیمت

فخر الدین اینڈ سنز نیو مسلم آباد گجرات

ناشر

0300-6250423, 0300-9625639

ملنے داپتہ

چوہدری محمد اسماعیل چچی - مکان نمبر B-II/578 نیو مسلم آباد، گجرات

سٹاکسٹس

منور بک ڈپو، ظہور الہی سٹیڈیم، گجرات کمال بک ڈپو، کمیٹی مارکیٹ، گجرات

فون: 053-3607368

کھڑی دے عارف میاں محمد بخش رحمۃ اللہ علیہ دے ناں
 جنہاں دے عارفانہ کلام نوں پڑھ کے میں سدھے راہ اُتے آیتے
 اوہناں دی ہدایت اُتے عمل کر دیاں ہو یاں اوہناں دارمزی کلام چُن
 کے اک کتاب ”گلستانِ رُموز“ لکھ کے شائع کیتی۔ جدا آجر اللہ تعالیٰ
 نے ایہہ دتا جے ایہہ دُوجی کتاب ”ماپے“ میرے کولوں لکھوا کے
 تہاڈی سیوا وچ پیش کرا دتی اے۔ جہڑی ماپیاں دی نافرمانی کرن
 والیاں نوں راہ ہدایت دے گئی تے اوہ اپنے ماپیاں دی سیوا کر کے
 اپنی دُنیا تے آخرت سنوارن گے۔ مینوں آس اے جے اوہناں دے
 ایس نیک عمل دے سببوں اللہ تعالیٰ اوہناں دے نال نال میرے اُتے
 وی کرم فرماون گے۔ انشاء اللہ

محمد اسماعیل چیمہ

فہرست

صفحہ	عنوان
۷	تخت پہاڑے گھاہی
۱۷	اُچی گل
دانشوراں دے خیالات	
۱۸	راحت ملک
۲۲	پروفیسر محمد شریف کنجاہی
۲۳	چوہدری غلام رسول ایڈووکیٹ، بخشو پورہ
۲۶	حکیم قاضی قمر الاسلام قریشی قلعہ داری (فاضل طب، ایم اے پنجابی)
۲۸	پروفیسر وسیم بیگ مرزا
بِسْمِ اللّٰهِ ، حَمْد ، نَعْت	
۳۵	بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
۳۷	حمد باری تعالیٰ
۳۹	نعت رسول مقبول ﷺ

صفحہ

عنوان

ممتفرق

۴۲

گنجھ وفاداری دے بارے

۴۴

انج دے لوک

۴۶

دُنیا دے رنگ

۵۰

انسان دی حقیقت

حکایات

۵۵

حکایت بُڈھے پیودی

۶۰

حکایت بُڈھی ماں دی

ماں تے پیودے حق دا مسئلہ

۶۷

ماپیاں دا حق لکھن دا خیال

۷۴

آیات قرآنی

۷۷

احادیث

۸۰

ترجمہ، تشریح

واقعات از احادیث

۹۰	ماں دا حق
۹۳	اک عورت دا واقعہ
۱۰۴	حضرت موسیٰ علیہ السلام تے قصائی دا واقعہ
۱۱۴	حضرت علقمہ صحابی دے آخری وقت دا واقعہ
۱۲۲	بناں مسافراں دا واقعہ

ماں دی قربانی تے پیو دا رتبہ

۱۳۵	قربانی ماں دی
۱۴۴	پیو دا رتبہ
۱۵۷	اک ماں تے پتر دا واقعہ

عرض و سوانح حیات مُصنّف

۱۶۶	عرض مُصنّف
۱۷۳	سوانح حیات مُصنّف

نصیحت نامہ

عارف کھٹری میاں محمشین رحمۃ اللہ علیہ

تخت بہاؤے گھاہی

اگر اللہ تعالیٰ چاہے تو گھاس کاٹنے والوں کو بھی تخت پر بٹھا دیتا ہے

مرنوں اوّل دُنیا اُنڈر جب لگ میرا ڈیرا
شکر گزاراں میرے اللہ ہر ہر سا ہے تیرا

جدے فضل تے کرم نال میں ایہہ دُوجی کتاب

”ماپے“ لکھ کے خاصاں تے عاماں دی سیوا وچ پیش
کردتی اے۔ ایس توں پہلاں اک کتاب جداناں
”گلستانِ رموز“ اے اوہ میاں محمد بخش رحمۃ اللہ علیہ دی
تصنیف ”سیف الملوک“ وچوں چھڑیاں رمزاں چُن
کے پیش کیتی اے جہڑی ہُن تیک تن ہزار چھپ چکی اے۔
اے اوہدی مانگ ودھدی جائدی اے۔ ایہہ بہ میرے اللہ
دا کرم اے۔

ہُن ایہہ دسساں جے ایہہ کتاب جھڑی ایس ویلے
تہاڈے ہتھ وچ اے کیوں لکھی اے؟

ایہہ کتاب لکھن دا خیال مینوں ایہہ تک کے آیا جے
اج دی ساڈی نویں نسل دے جوان اپنے بڈھے ماں
پیونوں بیکار سمجھ کے اوہناں نال انگریزاں دی نقل کرویاں
ہویاں جھڑا ورتارا کر رہے نین۔ اوہ تے اوہناں گوریاں
نالوں وی ودھ بھٹرا اے۔ کیوں جے گورے اپنے بڈھے
ماں پیونوں ”اولڈ ہوم“ وچ چھڈ آؤندے نیں جتھے
اوہناں دے کھان پین، دوا، دارو دا دھیان رکھنا تے ڈوجیاں
ہور ضرورتاں پوریاں کرن دی ذمہ داری اوس مُلک دی
سرکار اپنے ہتھ وچ لے لیندی اے۔

مُڑاوتھے اوہ بڈھے، بڈھیاں آپس وچ نواں بھائی
چارہ تے ہمدردیاں وچ رچی ہوئی اک نویں برادری بنا کے
اپنے اپنے جیون دیاں گذریاں یاداں اک ڈوبے نوں

سناکے، اولاد دلوں ”گھروں کڈھن پاروں“ لہتے ہوئے
 ڈکھنوں گھٹان دا چارہ کر دے رہندے نیں۔

ہن تے گوریاں نوں وی ایہہ سمجھ رل گئی اے جے
 اسیں اپنے بُڈھے ماں پیونوں لاوارثاں وانگوں ”اولڈ ہوم“
 وچ چھڈ آونے آں تے اِنجے کل ساڈی اولاد وی سانوں
 بُڈھے ہونڈیاں سارای ”اولڈ ہوم“ وچ چھڈ آوے گی۔ تہ
 جہڑا حال آج ساڈے ماپیاں دا ہور ہیا اے اُنجے دا کل ساڈا
 وی ہووے گا۔ ایس ڈرتوں یورپ دے واسی ہن اپنے
 بُڈھے ماں پیونوں ”اولڈ ہوم“ وچ گھلنا چھڈ کے اوہناں نوں
 اپنے کول اپنے گھر وچ رکھ کے اوہناں دی سیواتے عزت
 کرن لگ پئے نیں۔

گوریاں دی ایس بُریائی جنہوں گورے تے ہن چھڈ
 رہے نیں۔ اوہنوں ساڈی نویں نسل دیاں جواناں نے اپنا لیا
 اے۔ پر ساڈے دیس وچ ”اولڈ ہوم“ کوئی دوچار

اکی بنے ہوئے نہیں تے ڈوجا ایس بارے اخبار وچ خبر شائع
 ہو کے خاصاں، عامان وچ بدنام ہوون تے شریکاں دیاں
 طعنیاں توں بچن لئی ساڈنے ایہہ جوان اپنے بُڈھے ماں پیو
 نوں لا وارثاں وانگوں اپنے مکان دی کسے گٹھ والی گندی
 منڈی کوٹھری وچ سٹ دیندے نیں۔ مٹر اوہناں نوں اپنے
 کسے بچے یا نوکر دے ہتھ روٹی گھلدے رہندے نیں۔ کیوں
 جے اوہناں بُڈھیاں نوں گھر دے باقی جیاں وچ بہہ کے
 روٹی کھان دی اجازت نیں ہونڈی۔ جے اوہ بُڈھے
 بُڈھیاں تھوڑے بُہتے ٹر پھر سکدے ہوون تہ اوہناں نوں
 روٹی کھان دے ویلے بلا کے اوہناں لئی دکھ کیتے ہوئے
 بھانڈے وچ روٹی پا کے دے دتی جائدی اے جنہوں اوہ
 بُڈھے بُڈھیاں پچھاں ہٹ کے نوکراں وانگوں اکلے بہہ کے
 کھا لیندے نیں۔ یا اوہ فقیراں وانگوں اپنا بھانڈا ہتھ وچ
 لے کے اپنی کوٹھری ول پرت جائدے نیں۔

جے کدی اوہ بُڈھے پین واتے پانی منگن تد اوہناں
 دے نوئہ، پتیریا پوترے، پوتریاں اوہناں نوں پانی دین
 واتے نیئیں جاندے کیوں جے اوہناں بُڈھیاں واتے پانی دا
 اک گھڑا یا گڈوا بھر کے رکھ دتا جاند اے جہڑا کئی کئی
 دیہاڑے کڈھ جاند اے تے اوہدے نال اک پیالہ یا
 چھناں رکھیا ہوندا اے جنہوں پرت کے دھون دی لوڑای
 نیئیں سمجھی جاندی۔

جے کدی اوس گھروچ کوئی پروہنا ”ساک“ ملن
 لئی آجاوے تے اوہ بھل بھلیکھے اوہناں بُڈھیاں دا چٹھ
 لوے تد اوہنوں اوس گھر دے وسنیک اوہناں دا سٹتے ہوئے
 کہہ کے اوہنوں ملن توں ٹال دیندے نیں۔ جے کوئی
 ساک دھکے نال اوہناں بُڈھیاں دی کوٹھڑی ول ٹر جائے تد
 اوہ پروہناں اوہناں بُڈھیاں دے دوالے کھلے ہوئے
 گنڈ، گنڈے کپڑے، گنڈا بستر تے اوس سارے گنڈ اتے

لکھیاں داہڑ ویکھ کے چھیتی پرت جاندا اے۔

اپنی مرضی نال اوہناں بُڈھیاں نوں باہر آ کے
 پروہنیاں یا گھر دے باقی چیاں وچ بہن تے گل کرن دی
 اجازت نہیں ہونڈی۔ جے کدی اوہ بُڈھے اپنی مرضی نال
 کوٹھڑی تھیں باہر نکل آون یا گل کر دیون تدا اوہناں نوں ٹوٹہ
 پتر جھڑک دیندے نیں۔

کدھرے کدھرے نوٹہ پتر بُڈھے بُڈھیاں کولوں
 ٹل نال وی کم کرائڈے ڈٹھے نیں جے کدی اوہناں
 بُڈھیاں کولوں دسیا ہو یا کم نہ ہو سکے تاں اوہ پتر رتاں دے
 آکھے لگ کے مایاں نوں مارن وی لگ پیندے نیں۔
 جنہوں اوہ لاغر تے بے بس بُڈھے صبر نال سہہ لیندے نیں
 تے ڈردے مونہوں کوئی جواب نہیں دیندے اوس ویلے
 اوہناں جو اناناں دی اپنی اولاد اپنے دادے، دادی نال ایہہ
 ظلم ہوندا ہو یا وٹخ رہی ہونڈی اے۔ پچیاں دا ذہن بڑا تازہ

ہوٹا اے اوہ ہر ویکھی گل نون چھیتی دماغ وچ بٹھالیندے
نیں۔

ایہہ کجھ ویکھ کے مینوں اپنی نویں نسل دے جواناں
اُتے ”حیرانی“ وی ہونڈی اے تے ترس وی آؤندا اے۔
حیرانی ایس لئی جے آج دے ایہہ جوان ایہہ کیوں نیئیں
سوچدے جے ساڈے ماں پیونے سانوں پالن کارن کی کی
ڈکھ مُصیبتاں، ایس آس اُتے جھلیاں نیں جے ساڈے بچے
جوان ہو کے ساڈے بڑھا پے دے اوکھے ویلے تے کم آون
گے۔ ایس توں اڈ ایہناں نون ایہہ وی پتہ اے جے قرآن
پاک، حدیثاں تے ڈو جے مذاہب دیاں کتاباں وچ وی ماں
تے پیو دی سیواتے ادب کرن دے بارے بڑا اچھ کیتا ہو یا
اے، مُڑ وی ایہہ جوان اپنے ماپیاں نال مندا سلوک تے
نافرمانی کر کے اپنی دُنیا تے آخرت کیوں خراب کر رہے نیں۔
ترس ایس لئی آؤندا اے جے آج دے ایہہ جوان کل

جدوں بڈھے ہون گے اوس ویلے ایہناں دی اپنی اولاد
 جہڑی ایس ویلے ایہناں نوں اپنے ماں پیوتے ”اوہناں
 دے دادے، دادی“ نال مشداسلوک کردیاں ہویاں نوں
 ویکھ رہی اے اوہ جدوں جوان ہو کے ایہناں نال سگوس توں
 گجھ وڈھ بھیرا سلوک کرے گی تدا ج دے ایہہ جوان تے
 کل دے بڈھے اپنے آج دے ایس کیتے اُتے پچھتان
 گے۔ پر گیا ویلا ہتھ نیس آؤندا اوس ویلے ایہناں دے پچھتان
 دا کی فیدہ جو میں میاں محمد بخش رحمۃ اللہ علیہ نے فرمایا اے
 جاں کھیتی دا لکھ نہ رہیا نہ سُکا نہ ہر یا
 کس کم ڈھپ پکا ون والی کس کم بدل بر یا
 اُتلیاں ایہہ ساریاں گلاں سوچدیاں ہویاں مینوں
 ایہہ خیال آیا جے میں ایہناں راہوں بھٹکیاں ہویاں بیلیاں
 نوں سدھا راہ وکھا دیواں تے ایہہ مُڑ کے سدھے راہ اُتے
 آ کے اپنے اپنے ماں تے پیودی سیواتے ادب کرن لگ پین

تد ایہناں نوں دُنیاوی چنگی نظر نال وکھے گی تے پچھلی عُمرے
 جد ایہناں اُتے بڑھاپے دا اوکھا ویلا آوے گا تد اوس ویلے
 ایہنا نڈی اپنی اولاد وی ایہناں نال چنگا سلوک کرے گی ججج
 دا آج ایہہ اپنے ماپیاں نال کرن گے۔ ایس توں اڈ اللہ تعالیٰ
 وی راضی ہو کے ایہنا نڈی دُنیا تے آخرت سوکھی کرن گے۔
 ایہہ سوچ کے میں قرآن پاک، حدیثاں، تاریخ تے
 ادب دیاں کتاباں وچوں ماں تے پیو دے ادب تے
 خدمت بارے چوںویاں ہدایتاں اکٹھیاں کیتیاں تے مُر
 اوہناں نوں شعراں وچ لیا نڈا کیوں جے آج دی دُنیا پڑھن
 واتے پل دوپل خرچ کرنا پسند نہیں کردی سُن سوکھا لینڈی
 اے مینوں بڑی آس اے جے اوہ بندے جنہا نٹوں اللہ تعالیٰ
 نے سوہنی آواز بخشی اے اوہ اپنی پیاری آواز نال ایہہ نصیحت
 ”اک تے اَن پڑھاں“ تے دُو جے اوہ بندے ”جہڑے
 پڑھ سکدے نیں پڑھنے توں عاری نیں“ اوہناں تا ئیں

پُچا کے نیک عمل کماون گے تے دانے لوکی میرے شعراں
 وچ غلطیاں ڈھونڈن توں ہٹ کے ایہناں دے معنیاں نوں
 سمجھ کے ایس ہدایت نوں خاصاں تے عاماں وچ وٹڈن گے
 تے میرے حق وچ دُعائے خیر آکھن گے۔

انشاء اللہ

اُنج تے اپنے کلام تے علم و ادب والے دانے لوکاں
 دے بارے سوچناں واپس تہد مینوں ایہہ خیال مُڑ مُڑ کے آوندا
 اے۔

جنہاں صرافاں آگے رُلدے لعل، جواہر، پتے
 کچ دے منکے ویکھن کارن کداونہاں دل منے

العارض

چوہدری محمد اسماعیل چچی

اُچی گل

میرے اوہ بلی جنہاں ایہہ کتاب لکھن وچ میرا حوصلہ ودھایا
نالے شعر، سخن تے احادیث دے بارے میری راہنمائی کیتی۔ جنہاں
دے ناں میرے دل اُتے اُن مٹ اکھراں وچ لکھے ہوئے نیں۔
نالے اوہ بلی جہڑے ایس کتاب نوں پڑھ، سُن کے ایس ہدایت اُتے
عمل کرن گے میری دُعا اے جے اللہ تعالیٰ ایہناں ساریاں اُتے اپنی
رحمت نازل فرمائے۔

میری ایہہ وی دُعا اے جے اللہ تعالیٰ، میاں محمد بخش دے
روضے مُبارک تے اِنجے ای سدا رونق قائم رکھے تے او تھے حاضری
دین والیاں نوں اپنی رحمت نال نوازے تے میاں محمد بخش ہوراں نوں
جنت وچ اعلیٰ مقام بخشے۔ جنہاں دے عارفانہ کلام نوں پڑھ سمجھ کے میں
ایس قابل ہو یا جے ایہہ دُوجی کتاب ”ماپے“ لکھ کے متراں دی سیوا
وچ پیش کر دتی اے۔ اُنج تے میں ایس قابل کدوں ساں۔ شاید
اوہناں نے ایہہ دو اشعار میرے جے بندیاں وا تے ای لکھے نیں۔

کلر شور زمین نکاری آہی وانگ خراباں
آک، بہیکڑ پال نہ سکدی لائق کد گلاباں

ملیا مالی بنیا والی رحمت پانی لائیوس
کلر وچ محمد بخشا باغ بہار بنائیوس

محمد اسماعیل چچی

گجھا شاعرِ اسمعیل چو ہداری

اسمعیل چو ہداری نال میری شناسائی ۱۹۷۶ء وچ اوس ویلے ہوئی جدوں میں مُسلم آباد محلے وچ اپنا گھر بنا کے اوتھے رہناں شروع کیتا۔ اسمعیل چو ہداری کئی ورہے پہلاں دے اوتھے واسی سن۔ اوہناں دے والد چو ہداری فخر الدین ہوراں دی میں دوہاں خوبیاں دے پاروں بڑی عزت کرناں واں۔ اک تے اوہ مزدور نہیں۔ دوجے بڑے شریف تے تہجد گزار پنڈے نیں۔ میں اوہناں نوں بڑھاپے دی آخری حد وچ وی مزدوری کردیاں ہویاں ویکھیا اے۔ ایہناں خوبیاں دے پاروں میں اوہناں نوں بڑا اچّا انسان سمجھنا واں۔

اوس زمانے وچ میں ضلع گجرات وچ اک کامیاب مزدور تحریک چلا رہیا ساں تے اسمعیل چو ہداری وی اک مزدور سن۔ ایس لئی اوہ وی ایس کاروانِ حریت وچ شامل ہو گئے تے کئی ورہے اوس تحریک وچ جان پاؤن لئی میرا سنگ نبھاؤندے رہے۔ اوس مزدور تحریک تھیں ہٹ کے اسیں اک دوجے دے چنگے گواہنڈی ہون دے پاروں دن رات اکٹھے رہندے ساں۔ ایس لمی سنگت وچ مینوں کئی واری ایہہ سہی ہو یا جے اسمعیل چو ہداری دے من وچ بیٹھا ہو یا اک مزدور شاعر وی اے، تے ایہہ گل میں ایہناں نوں دسدا وی رہیا۔

پر اسمعیل چوہدری نے ہر واری میری ایس گل نونوں اک نکا جیہا ہاسہ
ہس کے ٹال دتا۔

ایس عرصے وچ ایہناں نے میاں محمد بخش دے رمزی کلام تے
اک کتاب ”گلستانِ رموز“ وی شائع کیتی۔ جنہوں پڑھ کے مینوں یقین
ہو گیا جے اسمعیل چوہدری دے بارے میرا خیال سچا اے۔ کیوں جے
میاں محمد بخش دی ایڈی وڈی تصنیف ”سیف الملوک“ وچوں رمزاں
چناتے اوہناں نونوں عنواناں وچ پرونا کسے عام بندے داکم نیئیں۔

اسمعیل چوہدری دا ایہہ وی کمال اے جے ایڈی لمی تے گورھی
سنگت وچ ایہناں نے اپنے ایس فن اُتے پڑوہ پائی رکھیاتے کئی
ورہیاں پچھوں آج مینوں اپنے شاعر ہون دے بارے اوس ویلے دسیا
جدوں ایہناں نے اپنی ایس کتاب ”ماپے“ دا تیار مسودہ میرے آگے
رکھ کے مینوں کہیا جے میں ایس کتاب وچ ماں تے پیودی ”عزت تے
سیوا“ بارے سخن وری کیتی اے تے ایہہ کتاب شائع کرنی چاہناں
واں۔ ہن صرف تہاڈی راہبری دی لوڑاے۔ کیوں جے مینوں چناتا
اے جے میرے کولوں عروض دے مسلے وچ کدھرے گھاٹا وادھانہ ہو
گیا ہووے۔ میں ایہہ دیکھ کے بڑا خوش ہو یا جے ایہناں دے شعراں دا
معیار چنگے پنجابی شاعراں وانگوں ڈھیر سارا چنگا اے تے میں ایہناں

دے ایس مجموعہ کلام نوں بڑے دھیان نال پڑھیاتے جتھے کدھرے
جھول دتی اوہ اینہا ثنوں ٹھیک کرا دتی۔

جتھے تائیں اسمعیل چوہدری دی ایس کتاب دے موضوع دا
تعلق اے۔ ایہدی تے آج دے ایس وگڑے ہوئے زمانے وچ بڑی
لوڑاے۔ پر ایہہ بڑا ای اوکھا موضوع اے جہدے اُتے کسے اناڑی
شاعر دا سخن بوری دا چارہ کرنا اوہدے وٹس دی گل نہیں۔ پر اسمعیل
چوہدری نے جڈے سوہنے وپیرے نال ایس اُچھے موضوع نال
انصاف کیتا اے اوہ اپنی مثال آپ اے۔ ایس کتاب نوں پڑھ کے
میں ایہہ سمجھیا واں جے ساڈے ضلعے گجرات وچ پروفیسر سیف الرحمان
سیفی جہڑے اُردو تے پنجابی دے چوہدری شاعر نہیں، اوہناں دی پنجابی
شاعری دے بعد اسمعیل چوہدری نوں ڈوجیاں پنجابی شاعراں نالوں
اُچیرا مقام دتا جاسکدا اے۔

اک زمانہ سی جدوں ساڈیاں ادب دیاں محفلاں وچ حقیقی
شاعر اپنے سچے موتی وٹد دے کن پرہن تے انج دا زمانہ آ گیا اے جے
ادب تے شاعری دیاں محفلاں سجان والیاں نوں اپنا ناں کڈھن دے
سوا ادب تے شعراں نال نہ کوئی لگن اے تے نہ ای علم اے۔ ایسے
کارن علم تے ادب مُکدا جا رہیا اے۔ اسمعیل چوہدری دی شاعری اج
دے ایسے اُچڈ زمانے وچ منظرِ عام تے آرہی اے جہدی پذیرائی کوئی

وہ حقیقی فنکار ای کر سکتا ہے۔

ایس جہالت دے زمانے دے بعد فیر علم تے فن دا زمانہ
آوے گا جدوں حقیقی شاعراں دی پذیرائی عوامی سطح تے ہووے گی
کیوں جے اوہ علم و دانش والے لوکی ہوں گے چھڑے اپناں ناں
مشہور کرن والے نہیں ہوں گے۔ کیوں جے زمانہ ہمیشہ بدلدا رہندا
اے اگو جہیا نہیں رہندا۔

اسمعیل چوہدری نے ماں تے پیو دی عزت تے ادب دے
بارے قرآنی فلسفے، حدیثاں تے ایس موضوع اُتے تاریخ دے اُچھے
واقعات نوں اپنے فن شاعری دے سانچے وچ ڈھال کے انج دے
چونویں رنگ وچ پیش کیتا اے جہدی ایس مادرِ پدر آزاد زمانے وچ
ڈاہڈی لوڑسی۔ میں سمجھنا واں اسمعیل چوہدری دی ایہہ کتاب نصیحت
وی اے تے ماں تے پیو دی نافرمانی کرن والیاں لئی ہدایت دارستہ وی
اے۔ میری دُعا اے جے اللہ تعالیٰ اسمعیل چوہدری نوں اپنے فن دے
ذریعے انسانی خدمت کرن لئی ہور چراغ روشن کرن دی ہمت عطا
فرمائے۔

آمین

راحت ملک

سے توں وکھری گل

اسمعیل چچی دا ایہہ شعری مجموعہ ”ماپے“ مینوں ایڈانویکلر لگا
جے ایہدے بارے چار اکھر لکھن اُتے میرادل کر آیا۔ نالے مینوں
ایہناں دی ایہہ سوچ دی سے توں وکھری لگی کیوں جے ایہناں نے
ایہہ سُر اچھے ویلے چھیڑی اے جدوں اولاد، اپنے حق دی گل کر رہی اے
پر ماپیاں دا حق من واتے تیار نہیں۔

مینوں اُمید اے جے اسمعیل چچی دے ایس مجموعے نوں
پڑھن والیاں نوں ایہدے ورقیاں وچوں ایس حق دے بارے
جواب لہھ پوے گا جے کسے نوں نہ وی لہھے بند وی اوہدے اندر ایہہ
کسک (سٹیس) ضرور اٹھے گی جے ماپیاں دا وی اولاد اُتے حق ہوندا
اے۔ سچی گل ایہہ دے جے حق دا تعلق انساناں وچ ہوندا آیا اے۔
تے انساناں توں وکھری کسے ہور مخلوق وچ ایہہ رواج نہیں دسد۔
شائد حیوانی سوچ دے ماڑے نتیجے توں ای پروردگار نے نبیاں دا
سلسلہ ٹور کے انساناں نوں اک دُوبے اُتے حق دکن دا جتن کیتا سی۔

84074

انگریزاں دے راج توں پہلاں ساڈی رہتل ایہہ نیئیں سی پر
 انگریزاں دی رہتل نے ساڈے اُتے بڑا بھیرا اثر کیتا تے مڑا ونے
 ہوئی ہوئی ساڈی نویں نسل دے ضمیر اُتے انج دا ہنیر کر دتا جے اوہ اپنے
 ماں، پیوتے ڈو جے سارے رشتیاں دے حق بھل گئے۔

میں ایہہ نیئیں کہہ سکدا جے اسمعیل چچی دی ایہہ گل لوکی ضرور
 پلے پنھن گے تے اوہ ایس ہنیرے نوں مکا دیوے گی۔ کیوں جے
 تارے وی چمک کے ہنیرا گھٹا دیندے نیں۔ مکا نیئیں سکدے۔ اُنجے
 کسے شاعر دے بول وی ہنیرے نوں مکا نیئیں سکدے پر ہنیرا گھٹا
 ضرور دیندے نیں۔ ایسے آس تے دُعا اُتے میں اپنی گل مکاناں واں
 جے اسمعیل چچی ہوراں دے ایہہ اکھرا ایس ہنیرے نوں گھٹا کے بھلیاں
 ہویاں نوں سدھاراہ ضرور وکھاندے رہن گے۔

پروفیسر شریف کنجاہی

تمغہ حسن کارکردگی

تمغہ امتیاز

صوفیانہ شاعری

اسماعیل چچی نال میری ملاقات واسب ایہناں دے دیوانی
 مقدمے بنے جنہاں دی پیروی کرن واتے ایہہ آپ آؤندے سن۔
 کیوں جے ایہہ اپنا وکیل نہیں سن کردے۔ مینوں ایہناں دی ایس خوبی
 تے اخلاق نے اپنے ول دوستی لئی کھج لیا تے ایہہ دوستی اوس ویلے ہور
 وی پکی ہو گئی جدوں ایہناں نے مینوں اپنی شائع کیتی ہوئی کتاب
 ”گلستانِ رموز“ دا اک نسخہ دتا جدے وچ ایہناں نے میاں محمد بخش دی
 کتاب ”سیف الملوک“ وچوں برمنی کلام چن کے اوہنوں راج
 عنواناں وچ جوڑیا بنے اوہنوں پڑھدیاں ہو یاں ایہہ سہی ہوئا اے
 جے ایہہ شعر ہے ای اتھے دے نیں۔

اوس کتاب ”گلستانِ رموز“ نوں پڑھ کے میں ایہہ سمجھیا واں
 جے اسماعیل چچی نے اوہ کتاب لکھ کے میاں محمد بخش ہوراں دیاں لکھیاں
 ہو یاں اصل ہدایتاں نوں روشن کیتا اے۔ کیوں جے اوہناں دیاں
 ہدایتاں دی سمجھ جتی اوس کتاب نوں پڑھکے آؤندی اے اوہی سمجھ
 ”سیف الملوک“ پڑھیاں نہیں آؤندی۔ ایس لئی جے اوس کتاب وچ
 ایہناں نے میاں محمد بخش دے کلام نوں اک چونویں تے نکھیردیں رنگ
 وچ پیش کیتا اے۔

اسمعیل چچی نے جہڑی ایہہ کتاب ”ماپے“ لکھی اے۔ ایہہ تے ایہناں نے آج دے ایس زمانے اُتے بڑا وڈا احسان کیتا اے۔ کیوں جے آج دی نسل انسانی قدراں نوں اُکا بھل گئی اے یا اوہ جاندی ای نیئیں۔ مینوں آس تے یقین اے جے ایہہ کتاب اوہناں لوکاں نوں سدھے راہ تے پاون لئی اک روشن دیوے دا کم دیوے گی۔ کیوں جے اسمعیل چچی نے ایس کتاب وچ ماں تے پیو دے ادب تے سیوا بارے قرآنی حکم، تاریخ تے ادب دے اُچھے واقعات نوں پنجابی شعراں وچ ایڈے سوہنے وِطیرے نال پیش کیتا اے جے ایہنوں پڑھ کے صوفی شاعراں دی یاد تازہ ہوندی اے۔

اُنج تے اسمعیل چچی نے ایس کتاب دے ہر عنوان وچ ہدایت دے موتی وِٹڈے نیں پر جہڑا ایہناں نے ”پیو دا رتہ“ دے عنوان وچ باپ دی شفقت، قربانی تے اولاد ولوں باپ دا ادب کرن دے بارے لکھیا اے اوہدی کوئی مثال نیئیں لبھدی کیوں جے آج تائیں باپ دے بارے اِنج دیاں سچیاں مثالیں نوں اکٹھیاں کر کے کسے نیئیں لکھیا۔ میری دُعا اے اللہ تعالیٰ اسمعیل چچی ہوراں نوں سدا اِنج دے نیک کم کرن دی توفیق عطا فرمائے۔ آمین

چوہدری غلام رسول (ایڈووکیٹ)

محلہ بخشو پورہ گجرات

میاں محمد بخشؒ دا زوحانی شاگرد

اُنج تے پنجابی شاعری دیاں ڈھیر ساریاں کتاباں میری نظر وچوں
 گذریاں نیں پر اسمعیل چچی ہوراں دی ایس کتاب ”ماپے“ نے مینوں
 ایہہ لکھن اُتے مجبور کر دتا جے اللہ تعالیٰ تے اوہدے رسول ﷺ دے
 بعد کسے نے ماں تے پیو دی سیوا تے ادب کرن دا ڈھنگ سیکھنا ہووے
 تہ ایہہ مجموعہ کلام ضرور پڑھے کیوں جے ایہدے وچ اسمعیل چچی
 ہوراں نے ماں تے پیو دے ادب بارے قرآن پاک تے حدیثاں
 دے فلسفے نوں اک نو یکل رنگ دے کے پنجابی شعراں وچ پیش کیتا
 اے جنہواں پڑھکے ہر بندہ سوکھا سمجھ لیتا اے۔

اسمعیل چچی ہوراں دے ایس مجموعہ کلام وچ مینوں مشہور
 صوفی شاعر تے میری مَن پسند ہستی میاں محمد بخشؒ ہوراں دے کلام دا
 رنگ وی رچیا ہو یا نظر آؤ نڈا اے۔ کیوں جے اسمعیل چچی ہوراں نے
 میاں محمد بخشؒ ہوراں وانگوں کدھرے کدھرے اپنے ناں نوں اسمعیلا
 تے کدھرے اپنی ذات نوں چچی تخلص کیتا اے۔

اسمعیل چچی ہوراں دے ایس مجموعہ کلام نوں پڑھدیاں ہو یاں
 جدوں میں ایہناں دی سوانح عمری دے ایس اکھرتے اپڑیا جتھے
 ایہناں نے اپنی تعلیم آٹھ جماعتاں لکھی اے تہ میں ایہناں دے ذہن

دی زرخیزی تے تعلیم دا آئنا سامنا کر دیاں ہو یاں حیران ہو کے
 سوچاں وچ پے گیا تے سوچدیاں سوچدیاں مینوں اوہ دانشور صوفی
 شعراً یاد آئے جنہاں دے کول کوئی ڈگری یا ڈپلومہ نہیں سی پر اوہناں
 دے قول اج وی سنہری اکھراں وچ لکھے جائدے نیں ایہہ سبھ کجھ سوچ
 کے میں ایس نتیجے تے اپڑیا جے ایہہ کتاب اسمعیل چچی ہوراں اُتے اللہ
 تعالیٰ دی اچھی عنایت تے بزرگانِ دین نال ایہہ نندی لگن دا مونہوں
 بولد اثبوت اے۔

اسمعیل چچی ہوراں نال میری ملاقات دا سبب ایہہ نندی پہلی
 کتاب ”گلستانِ رموز“ بنی جہڑی ہے تے میاں محمد بخش رحمۃ اللہ علیہ دا
 کلام پر اسمعیل چچی ہوراں نے اوہناں دے کلام نوں عنواناں دی وٹڈ
 وچ اگوں پچھوں اکٹھا کر کے ”سونے نوں انج دا پالش کیتا اے“ جے
 ایہہ کتاب علم تے عقل والیاں دے دل وچ اپنا گھر بنا لیندی اے۔

مینوں یقین اے جے اسمعیل چچی ہوراں دی ایہہ کتاب وی
 خاصاں تے عامان نوں نورانی دیوان بن کے سدھاراہ دکھاوے گی۔
 میری دُعا اے جے اللہ تعالیٰ اسمعیل چچی ہوراں نوں انج دے ادبی
 دیوے ہو رہاں دی توفیق عطا فرمائے۔ آمین

حکیم قاضی قمر الاسلام قریشی قلعہ داری

ہریہ والا گجرات

سبق آموز کلام

”گلستانِ رموز“ کے بعد جناب اسمعیل چچی کی یہ دوسری منظوم کاوش ہے۔ جس میں قرآنی تعلیمات کی آفاقیت کے حوالہ سے خصوصاً حقوق العباد کے سلسلہ میں والدین کے حقوق سے متعلقہ فرائض اور ذمہ داریوں کا ذکر بڑے ہی خلوص سے کیا گیا ہے۔ جہاں تک پنجابی اسلوب کا تعلق ہے انہوں نے بڑی کامیابی سے ”گلستانِ رموز“ کی روایت کو آگے بڑھایا ہے اور اس مجموعہ کلام میں شاعرانہ پختگی، بیان کی سادگی اور معنی خیزی کو اپنے کمال کو پہنچایا ہے۔ انہوں نے بڑی درد مندی سے اپنے پُر خلوص مشاہدہ کے ذریعے بوڑھے والدین کے احساسات، اولاد کی بے رُخی کی وجہ سے اُن کا احساسِ محرومی، اُن کی زبوں حالی اور اُن کی تنہائی "Isolation" کو جس انداز سے پیش کیا ہے وہ ان کی حقیقت نگاری کا انتہائی اعلیٰ اور مثالی مرقعِ مرتب کرتا دکھائی دیتا ہے۔ اس موضوع پر جو بلاشبہ ہماری معاشرتی اور سماجی زندگی کا ایک انتہائی اہم موضوع ہے۔ اس کی نسبت سے بہت کم شعرا نے عکس بندی کی ہے مگر اسمعیل چچی صاحب نے تاثراتی انداز میں

ارفع منظر نگاری کی ہے۔

مجموعہ کلام کے ابتدائی مرحلوں میں وہ انسانیت کی عالمگیریت کا ذکر کرتے ہیں اور Universal Message of Humanity بڑے موثر اور بلیغ انداز میں پیش کرتے ہیں۔

اِکُو آدَمُ باپ انساناں حوا سبھ دی مائی
اوہ انسان آخوایا ہندو، مُسلم، سکھ، عیسائی

اور پھر نظیر اکبر آبادی کے ”آدمی نامہ“ کی روایت میں فرماتے ہیں

پیسے کارن قتل کریشدے اپنے پیارے بھائیاں
پیسے کارن تھان تھان اُتے کر دے پھرن تباہیاں

Mark Twain مشہور امریکن ادیب نے جس طرح

انسان کے آشرف المخلوق ہونے پر بھرپور طنز کی ہے اسی طرح
اسلمعیل چچی صاحب ”کُتے کی مثالی وفاداری“ کے موضوع پر اپنا تبصرہ
پیش کرتے ہیں۔

وَدَّھ ترے تھیں ثابت ہوئی کُتے وچ وفائی
نمک حرامی کر کے اپنی کیوں توں شان گوائی

اور پھر
کُل مخلوقوں آشرف تینوں رُب، رحیم بنایا

نا فرمانی کر دیاں تینوں اُس دا خوف نہ آیا

انسان کی حقیقت کی نشاندہی کرتے ہوئے رقمطراز ہیں
 مائی قتل کریشدی مائی، مائی وین کریشدی
 مائی موہنڈا دے مائی نوں مائی وچ دھریشدی
 ان عالمگیر سچائیوں کو نظم بند کرتے ہوئے وہ اس دیوان کے کلیدی
 موضوع کی طرف آتے ہیں

”خکایت بُڈھے پیودی“

نہ مردا، نہ مگروں لہندا مُفت پیا ان کھاوے
 کھہوں کھہوں کز کے بلغم ٹٹے سارا گھر ترکاوے
 اس کے ساتھ ہی ”ماں پیودے حق لکھن دا خیال“ میں قرآن کا
 حوالہ دیتے ہوئے لکھتے ہیں۔

پنڈھرویں پارے وچ ایہہ آیت ماپیاں بارنے آئی
 پورے صدق یقینے پڑھیو دل دی نال صفائی
 دکھ نہ دینا ماپیاں تائیں قولوں فعلوں بھائی
 عزت، خدمت کرو او نہانڈی ایہہ فرمان الہی

مزید یہ کہ

ماں تے پیو دا حق خدا نے اچّا بُہت بنایا
 لازم ادب او نہانڈا کرنا وچ قرآن اے آیا

اور پھر اظہار تأسف کرتے ہوئے۔

بھیڑے پتر ماں تے پیونوں دیشدے ڈھیر خواری
فیروی ماپے اونہاں اُتے جان کریشدے واری

اس کے باوجود والدین کی شفقت کا بے ساختہ اظہار

پت کپتر ہوون، ماپے ہوئدے نیس کماپے
ڈھی بچے وٹخ کے اپنے رور و کرن سیاپے
پتر بھانویں ماپیاں تائیں بول کو تے بولن
مڑوی ماپے اوہناں تائیں تسبیح وانگوں رولن

ہماری سماجی زندگی کے الجھاؤ اور قباحتوں کا ذکر کرتے ہوئے

رن اپنی نون چنگی جانیں ماں تے پیونوں مشدا
ایہد ابدلہ ملن تون پہلاں آپوں بن جا بندا
روحانی اور اخلاقی ہدایات کو بڑے موثر انداز میں نظم کرتے ہیں
روزے، حج، زکوٰۃ، نمازاں ہو رعبادت ساری
نافرماں دی نیس قبولی آپ کہے رب باری

والدین کی خدمت کا صلہ

ماں اپنی نون موہنڈے چاکے جے تون حج کرایا
اس دا اجر خداوند دیسی چنگا عمل کمایا

لیکن پھر بھی۔

ماں دا حق تے ٹکدا ناہیں جتی کر لو سیوا

رَب اوہناں تے راضی تھیڈا ایہہ سیوا دا میوہ

مرکزی خیال کی طرف اشارہ کرتے ہیں۔

ماں تے پیودی سیوا کر کے اُسنوں تھوڑی جانو

خدمت دے وچ حاضر رہنا اپنا فرض پچھانو

آگے چل کر شاعر مختلف روایات حکایتوں کا ذکر کرتے ہیں

جن میں والدین کی خدمت کو موضوع بنایا گیا۔ ”اک عورت دا واقعہ“

کی کہانی کا اہم نقطہ بھی یہی ہے

ناپے دین دُعا جس ویلے قدرت راضی ہوئی

عرض اوہناں دی اسمعیلا پاپ ہزاراں دھوئی

اسی طرح ”حضرت موسیٰ“ تے قصائی دا واقعہ“ میں بھی اسی

موضوع کا ذکر ہے

سُن قصایا تیرے اُتے بخشش کیتی اللہ

ماں تے پیودی سیوا تیرا کیتا کم سولا

”حضرت علقمہ“ اصحابی دے آخری وقت دا واقعہ“ بھی اسی

موضوع کی پیروی کرتا ہے۔ ”تیناں مسافراں دا واقعہ“ میں بھی

”ماں تے پیودی سیوا متر و مُشکل حل کراوے“

اسی طرح حضرت اسمعیل علیہ السلام کا واقعہ، مُغل شہنشاہ بابر کا ہمایوں کے حوالے سے واقعہ

جنت ماں دے پیراں تھلے آکھن لوک سیانے
ایہہ گل جانن سارے لوکی مُڑ کیوں بنن ایانے
جناب چچی بار بار تاکید فرماتے ہیں

ماں تے پیودی خدمت اندر پتر حاضر ہوون
جیکر ماپے کہن اوہناں نوں ساری رات کھلوون

آخر میں شاعر اپنے عزیز واقارب، والد اور والدہ، اپنی اہلیہ اور اولاد کیلئے اپنے بے پناہ خلوص اور عقیدت کا اظہار رواں دواں پیرائے میں کرتے ہیں۔ اُن کا یہ جذبہ اُن کے اعلیٰ ظرف کی علامت ہے اور یہی اُن کی انسان دوستی کا طرہ امتیاز ہے۔ اپنی اس منظوم کاوش کا اختتام بے ساختہ انداز میں قلم کرتے ہیں۔

ماں تے پیودی سیوا کر کے جنتی ڈیرا پکا کر
پکے ناہیں دُنیا اُتے کچے سبھ دے ڈیرے نیں

پروفیسر وسیم بیگ مرزا

نشانِ گجرات ادبی ایوارڈ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پڑھ ^۱ بِسْمِ اللّٰهِ ^۲ اِسْمَعِیْلًا ^۳ ہتھ قلم نون لاویں
لکھ نصیحت ^۲ مِتراں ^۳ تاکیں رستہ چون دکھاویں

ایہہ ^۲ نصیحت ^۵ دیس بدیسیں اپنے موتی چھنڈے
بُریاں ^۶ نون ایہہ نیک بناوے نیکاں رحمت وٹڈے

بے آدباں ^۷ نون آدب سکھاوے روشن کردے سینے
توبہ کر کے ^۸ تابع ہوون کُل بے آدب کینے

- ۱۔ کہہ شروع اللہ کے نام سے
۲۔ دوستوں کو
۳۔ اچھا/بہترین راستہ
۴۔ اپنے اور بیرون ملک
۵۔ ہدایت کے موتی بانٹے
۶۔ رحمت تقسیم کرے
۷۔ دلوں کو منور کر دے
۸۔ حکم تسلیم کریں

بُجھتے دیوے مڑ کے بالے وانگ شمع نُورانی

جانوراں دے چالے چھڈ کے کم کرن انسانی

جان کتاباں ایہہ چو مکھی شہراں وچ گراواں

ایہنوں پڑھ کے دانے لوکی دیون تڈھ دُعاواں

آپو اپنے ڈیرے بہہ کے سُر دے نال سناون
دانشمند ایہہ اکھرسن کے چنگے عمل کماون

نالے اس بھلیائی بذلے بخشش تیری ہووے
رَب نہ اوہنوں خالی گھلے جو ہتھ بنھ کھلووے

۱۔ دوبارہ روشن کردے ۲۔ جانوروں جیسے طور طریقے ۳۔ جائیں ۴۔ چاروں طرف
۵۔ عقلمند لوگ ۶۔ سُریلی آواز کے ساتھ ۷۔ بھیجے/اداپس روانہ کردے

حمد باری تعالیٰ ^{جل جلالہ}

حمد خُدا دی آکھاں جہڑا مالک سبھ جہاناں
کُن فیکُونوں سَرَجے اوہنے طبق زمین آسماناں

اُس دی قُدرت حدوں باہر چاہے جد وکھاوے
کلر شور زمیناں اُتے اوہ گلزار بناوے

آدمؑ والی نسل خُدا نے رنگا رنگ بنائی
واہ اوہ خالق سر جہنارا جس ایہہ قلم چلائی

اُس نسلوں پیغمبرؑ ہوئے مُرسل لکھ ہزاراں
اوسے نسلوں کافر ہوئے ظالم باجھ شماراں

۱۔ کہتا ہوں ۲۔ جو ہے ۳۔ تمام جہانوں کا ۴۔ کہا ہو جا پس ہو گئے/بنادیئے اپیدا کر دیئے
۵۔ ناکارہ زمینوں پر ۶۔ باغ بنادیتا ہے ۷۔ حضرت آدم علیہ السلام کی اولاد
۸۔ اُسی نسل سے

۱۔ اک، اک نوں اوہ خالق، مالک، رازق رزق پچا اٹھا

۲۔ عابد، زاہد، فاسق، فاجر، اُسدا دتا کھا اٹھا

۳۔ پل وچ لکھاں پیدا کردا پل وچ مار گواوے

کئی کروڑاں خلقت فانی اُنت حساب نہ آوے

۴۔ صفت الہی مگدی ناہیں لکھاں دفتر بھریے

۵۔ ایہہ گل لازم اسمعیلا سو سجدے وچ دھریے

۱۔ پہنچاتا ہے ۲۔ اُسی کا دیا ہوا کھاتا ہے ۳۔ پلک جھپکتے ہی ۴۔ مار کر ختم کر دیتا ہے
۵۔ ختم نہیں ہو سکتی

نعت رسول مقبول ﷺ

سبھ توں اُچیّ شان محمد ﷺ رہبر سبھ رسولان
جنہاں سبق ہدایت دیتا بے دیناں مجھولاں

جد رسالت لے کے پیارے دُنیا دے وِچ آئے
تاں فر اوہناں حکم خُدا دے چوہاں اور چلائے

فَاتَّبِعُونِيْ لِيَاثِدَا خَالِقِ دِي سِرْكَارُوں
کُفْر جہالت ڈر کے نَسے دین الہی پاروں

ختم نبوت کیتی اللہ تچھے نبیّ پیارے
دین خُدا دا سالم ہويا اندر تہہ ۳۰ سپارے

۱۔ راستہ دکھانے والے ۲۔ جاہلوں کو ۳۔ تب پھر انہوں نے ۴۔ چاروں طرف
۵۔ پس میری (اللہ) اتباع کرو ۶۔ مکمل ہوا

میں کی جاناں صفت نبیٰ دی او گنہارِ بچارا
اللہ جانے اسمعیلاً جس دا یارِ پیارا

آن نبیٰ دے در دے مانگت مول نہ جاون خالی
ایسے آنے جھولی اڈ کے کردا عرضِ سواالی

جے اک نظر کرم دی ہووے اُتے ایس کینے
مڑ تر جاون ڈبے ہوئے میرے سبھ سفینے

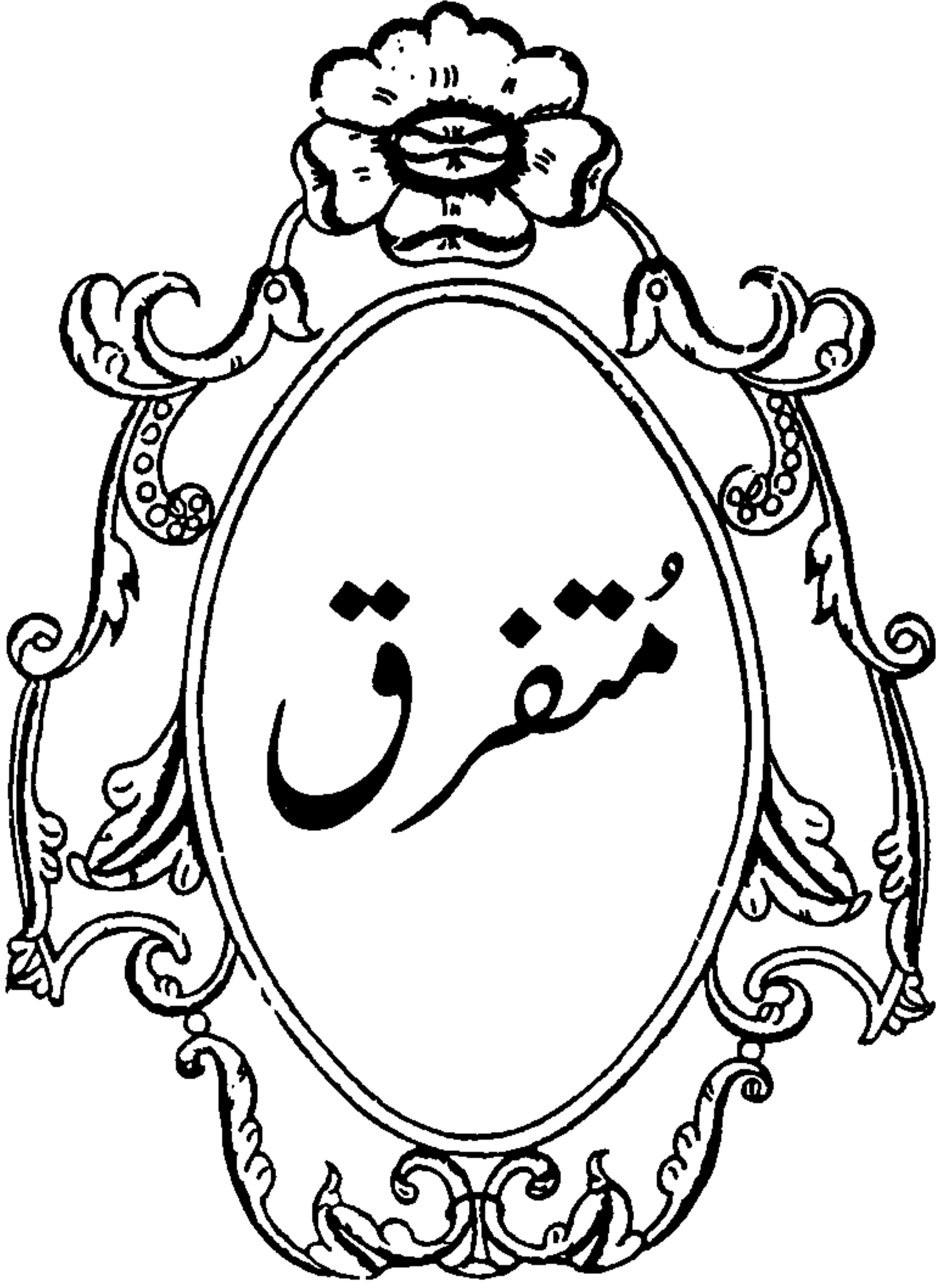
پڑھ دُرودِ رسول اللہ تے ہمت منگ اِلہوں
دوہیں جہانیں رحمتِ ملسی خالق دی درگا ہوں

ہون سلاماں پاک نبیٰ تے لکھ کروڑ ہزاراں
صلی اللہ علیہ وسلم میں ہر آن پکاراں

۱۔ گنہگار بے کس / مفلس ۲۔ مانگنے والے ۳۔ بالکل خالی نہیں جاتے ۴۔ دامن

پھیلا کر ۵۔ کنارے لگ جائیں / شمر آور ہوں ۶۔ میری آس / امید کی کشتیاں

۷۔ ہر لمحہ پکاروں

گنجھ وفاداری دے بارے

کُتے نون جو کُکڑ دیشدا اُسدے پیریں جھڑدا

در اوہدا اوہ چھڑدا ناہیں او سے در تے مردا

اے بندے اوہ خالق تینوں روزی رنت پُچاوے

اُسدا دیتا کھا مُڑ تینوں کیوں اوہ یاد نہ آوے

کل مخلوقوں اشرف تینوں رب رحیم بنایا

نافرمانی کردیاں تینوں اُسدا خوف نہ آیا

وَدھ ترے تھیں ثابت ہوئی کُتے وچ وفائی

نمک حرامی کر کے اپنی کیوں توں شان گوائی

۱۔ روٹی کا ککڑا ۲۔ پاؤں پر گرتا ہے ۳۔ اُس کا دروازہ ۴۔ چھوڑتا نہیں
۵۔ ہمیشہ پہنچاتا ہے ۶۔ اُس کا دیا ہوا کھا کر ۷۔ ہر جاندار سے ۸۔ تم سے زیادہ
۹۔ ضائع کی اختتام کی

جیکر تینوں اپنی بٹدیا عقل نہ دیوے یاری
تاں فر گھن لے گئے کولوں توں کجھ عقل اُدھاری

اوکھا پینڈا رات اٹھھیاری کجھ تے عمل کمالے
جے توں منزل پائی لوڑیں شام نوں سنگ رالے

جیکر عیش بہاراں اٹھری جیون توں لنگھاسیں
تاں فر اسمعیلے وانگوں ویلے نوں پچھتاسیں

۱۔ عقل ساتھ نہیں دیتی ۲۔ لے لو ۳۔ منزل مشکل ہے ۴۔ حاصل کرنے کی خواہش ۵۔ خاوند اراہبرِ عمل کو ۶۔ ساتھ لے کر چلو ۷۔ زندگی ۸۔ گزارو گے ۹۔ گذرے وقت کو

آج دے لوک

پیسہ پتر آج دیاں لوکاں پیسہ پیو اینہا نڈا
پیسہ عزت پیسہ غیرت ہے ایمان تنہا نڈا

پیار ایہہ گھنڈیوں اُتے کر دے من اینہا نڈے کھوٹے
مُشکل دے وِچ پھسیاں نوں ایہہ اُتوں مارن سوٹے

پیسے کارن قتل کریشدے اپنے پیارے بھائیاں
پیسے کارن تھاں تھاں اُتے کر دے پھرن تباہیاں

اِکو آدم باپ انساناں حوا سبھ دی مائی
اوہ انسان آخوایا ہندو ، مُسلم ، سیکھ ، عیسائی

۱۔ موجودہ دور کے لوگوں کا ۲۔ صرف زبان سے ۳۔ دل سے بدنیت ہیں

۴۔ پھنسے ہوئے لوگوں کو ۵۔ دولت کیلئے ۶۔ کہلایا

اوہ انسانِ ای پیسے کارن ہو گئے آج بگانے
انسانیت سٹ پریرے بن گئے وانگ جوانے

پیار محبت کم انساناں اک دوجے دے دردی
چیرن پھاڑن مثل درنڈے کر کر دہشت گردی

نگھ ایہنا نڈے وانگ انساناں اندروں خاص درنڈے
خون کرینڈے ایہہ نہ سوچن کچرک رہسن زینڈے

پیسے واتے چھڈ دینڈے نیں اپنا دینِ اسلامی
نا حق خونِ اسلامے اندر کردے لوک حرامی

ڈر ایہناں تھیں اسمعیلا اپنا آپ بچا لے
چھڈ دُنیا دی جھوٹی یاری رب نوں یار بنا لے

۱۔ دُور پھینک کر ۲۔ حیوانوں کی طرح ۳۔ انسانوں کا کام ہے
۴۔ درنڈوں کی مانند ۵۔ چہرے ۶۔ کب تک رہیں گے ۷۔ کے لئے
۸۔ ترک کر دیتے ہیں ۹۔ مذہبِ اسلام میں

دُنیا دے رنگ

۱۔ اکنانِ تختِ حکومتِ لبھے سیوا دار گھنیرے

۲۔ اکنانِ دی گزراں پٹن تے در در پاون پھیرے

۳۔ اکنانِ ایڈی دولتِ ملدی گنتر وچ نہ آوے

۴۔ اک بچارہ روٹی کارن اپنی جان کوہاوے

۵۔ اک لباس شہانہ پاون شان امیر وزیراں

۶۔ اک ستر نوں کج کارن چن چن جوڑن لیراں

۷۔ اکنانِ ریشم سبجاں ملیاں مسکھاں اندر سوئدے

۸۔ اکنانِ بھنچے پالا ٹھارے رات گزارن روئدے

۱۔ کچھ لوگوں کو ۲۔ خدمتگار ۳۔ بہت زیادہ ۴۔ گزارہ ۵۔ بھیک مانگے پر

۶۔ اتنی ۷۔ شرمگاہ کو ڈھا پنے کیلئے ۸۔ کپڑے کے ٹکڑے ۹۔ زمین پر

۱۔ اکنناں ہتھیں چھاپاں ہیرے گل وچ موتی لڑیاں

۲۔ اکنناں پیریں بیڑیاں پیاں ہتھاں نوں ہتھ کڑیاں

۳۔ اکنناں حاضر سدا سواری خدمت گار دوالے

۴۔ اک اوائے ٹرن اکلے پیریں پیندے چھالے

۵۔ اک اچھے کھانے کھاون شکر ادا نہیں کردے

۶۔ اکنناں بیہا بنگر لبھے چم اکھاں تے دھردے

۷۔ جہتا کھانا کھا کے کوئی موت حرام کراوے

۸۔ اکنناں راتیں بھکھ دے پاروں نیند ذرا نہ آوے

۹۔ اک اولاد زیادہ پاروں مان ودھیرا کردے

۱۰۔ اک حیاتی ساری منگن مڑ وی اوتر مردے

- ۱۔ ہیرے کی انگوٹھیاں ۲۔ ہمیشہ ۳۔ ننگے پاؤں ۴۔ خاص اہمیت ۵۔ باسی روٹی کا ٹکڑا ۶۔ زیادہ ۷۔ بھوک کی وجہ سے ۸۔ گھمنڈ ۹۔ پھر بھی ۱۰۔ بے اولاد مر جاتے ہیں

۱- اکنائ جیون سکتھیں بھریا گل مُراداں پاون

۲- اکنائ روگ ہزار اندیشے پیش جدائیاں آون

۳- اک پانی بن تے تے مردے کردے پانی، پانی

۴- اک پانی دے اندر ڈُبَن قُدرت ویکھ ربانی

۵- اک تے اپنے گھر وچ مردے گل پروار دوالے

۶- اک اکلے راء وچ مردے کوئی نہ آن سنبھالے

۷- اکنائ ہتھ وچ کاسہ پھڑیا در در دین آوازے

۸- چپ چپیتے ویکھن گونگے سخیاں دے دروازے

۹- اکنائ نون رب نعمت دتی سوہنے نین نگینے

۱۰- اکنائ ہتھ وچ سوٹا پھڑیا ڈگدے پھرن پینے

۱- زندگی ۲- خواہشیں حاصل کریں ۳- پیاسے ۴- تمام عزیز واقارب اردگرد

۵- آکر ۶- فقیر کا پیالہ ۷- لاشی اعصا

اِک دُنیا دی لالچ کارن قتل کریندے بھائیاں
اِکناں عشق الہی پاروں شاہیاں تَج گوائیاں

اِک دُنیوی بُھے کارن بُھ بُھیندا بُھے
اِکناں بُھ بُھیندی بُھتی اوہ نہ بُھے بُھے

اِکناں ماپے بھیناں بھائی ساک تے یار پیارے
اِک اکلے اِسْمعیلا بُھدے پھرن سہارے

اِکناں شام پیارا ملیا فکر نیس ہر کاموں
اِکناں شام نہ ملیا شامی لد گئے اِس شاموں

- ۱۔ ٹھکرا کر ۲۔ دُنیا کی لالچ کیلئے ۳۔ لالچ کو ڈھونڈتا ہوا ۴۔ خوار ہوتا ہے
۵۔ کچھ لوگوں کو لالچ ڈھونڈتی ہوئی ۶۔ خوار ہوئی ۷۔ وہ لالچ کو نہ ملے
۸۔ محبوب/خاوند/راہبر/عمل ۹۔ زندگی کا آخری وقت ۱۰۔ دُنیا سے

انسان دی حقیقت

مٹی داراک بُت بنا کے رُوح خُدا وِج پائی
اک وِچوں مُڑ دُوجا کڈھکے جوڑی خاص بنائی

اُس جوڑے تھیں پیدا کیتے لکھ کروڑاں بندے
کُجھ چنگے کُجھ بُہتے چنگے کُجھ اوہناں وِج مندے

کسے کسے نے بُنیا اندر ڈاڈھے ظلم کمائے
چار دیہاڑے ڈھول وجایا جانڈے نظر نہ آئے

لے ہُن تینوں اِسْمَعِیْلَا تیرا اصل وکھائیے
وڈھوں لے کے ہُن تک تیرا سارا حال سنائیے

۱۔ حضرت آدم کا بُت بنا کر ۲۔ ڈالی ۳۔ اماں جو اکونکال کر ۴۔ حضرت آدم اور اماں جو
۵۔ کچھ اُن میں سے بُرے ہوئے ۶۔ اپنالو ہا منوایا ۷۔ پیدائش سے لے کر اب تک

جِتھوں آئیوں اُتوں جانا ہے ایہہ محکم رَباناں
مٹی تھیں توں پیدا ہو یا مٹی دے وچ جاناں

توں مائی اس مائی وچوں اپنا رِزق اُگاویں
مُر مائی نوں کھا کھا اپنی مائی ہور ودھاویں

مائی دے نیں پُھل تے میوے مائی سبھ نوں توڑے
مائی سبھ دی پیوند کارن سنگ مائی دے جوڑے

مائی دا ایہہ ٹانگہ گھوڑا مائی موٹر کاراں
مائی اُتے مائی ٹورے مائی دے اَسواراں

مائی تھیں پوشاک بنیندی مائی سونا چانڈی
مائی دے سنگ مائی رل کے عجب جمال دکھانڈی

۱۔ جہاں سے آئے ہو ۲۔ اسی طرف لوٹ کر جانا ہے ۳۔ انسان زمین سے
۴۔ اناج کھا کر ۵۔ اپنا گوشت بڑھاتے ہوئے ۶۔ مٹی کے ہیں
۷۔ زمین کے اوپر ۸۔ مٹی ہی ادھر ادھر لے جاتی ہے ۹۔ انسانوں کو ۱۰۔ لباس بنتا ہے

۱- مائی دے نیں محل منارے مائی نال نیں شانناں

۲- مائی اُتے ہر شے مائی نہ کر اس دا ماناں

۳- شاہ ، گدا تے چور ، اُچکے مائی اوگنہارے

حافظ ، قاری ، ملاں مائی پیر ، پیمبر سارے

توپاں تے تلواراں ، نیزے مائی تیر ، کماناں

۴- سجن ، دشمن ، ہر شے اُتے مائی دا خصماناں

۵- مائی پیار کرے سنگ مائی ، مائی ویر کماوے

ایہہ مائی اس دُنیا اُتے کی کی رنگ وکھاوے

۶- مائی اپنی لالچ کارن مائی نون ہتھیاوے

۷- ایہہ مائی دا پیتلا ایتھے رجن وچ نہ آوے

۱- مٹی کے ہیں ۲- زمین کے اوپر ہر چیز مٹی ہے ۳- گنہگار ۴- اختیار/ملکیت

۵- ساتھ ۶- دشمنی کرتی ہے ۷- زمینوں کو قبضہ میں لے ۸- انسان یہاں

۹- خواہشیں پوری نہیں ہوتیں

۱۔ اس مائی نون کھاون کارن مائی ننت بِلَاوے
۲۔

۳۔ اس مائی نون کیوں اوہ مائی چیتے وِچ نہ آوے

۴۔ مائی قتل کریندی مائی ، مائی وین کریندی
۵۔

۶۔ مائی موہڈا دے مائی نون مائی وِچ دھریندی

۷۔ مائی دے نیں قلم تے کاغذ مائی آپ لکھاری

۸۔ چھڈ ایہہ دُنیا اِسْمَعِیْلَا مائی رَکھ پیاری
۹۔

- ۱۔ انسان کو کھانے کیلئے ۲۔ قبر ہر وقت بلاتی ہے ۳۔ انسان کو کیوں ۴۔ قبر یاد نہیں آتی
۵۔ انسان کو انسان ہی قتل کر دیتا ہے ۶۔ انسان ہی روتا پٹیتا ہے ۷۔ میت کو انسان ہی
کندھا پراٹھاتا ہے ۸۔ میت کو قبر میں رکھتا ہے ۹۔ مٹی کے ہیں ۱۰۔ مٹی سے محبت رکھ

حکایت بُڈھے پیودی

میں ہُن مِترو اِک تِساٹنوں ویکھی گل سُناواں
اِکِین اِک گِراٹویں کولوں میں پیا لنگھدا جاواں

اُس گِراں دے باہر ہونڈی ڈِٹھی اِک لڑائی
اِج وی اُنجے یاد اے مینوں میں نیس دِلوں بھلائی

اِک گھبرو اِک بُڈھے تائیں ویری وانگ مریشدا
بُڈھا اگوں رَو رَو ترے منتاں اوس کریشدا

دُوروں لوک تماشہ ویکھن کول نہ کوئی جاوے
ایہہ کجھ حالاً وِتخ کے مینوں ترس دِلیوچ آوے

۱۔ اب دوستو ۲۔ گاؤں کے پاس سے ۳۔ گذر رہا تھا ۴۔ دیکھی ۵۔ اسی طرح
۶۔ ایک جوان ۷۔ دشمن کی طرح ۸۔ اُس کی منتیں کر رہا تھا ۹۔ نزدیک
۱۰۔ ایسی حالت

بڈھے نوں چھڈ واون کارن جد میں نیڑے جاواں
گھبرو غصہ کھا جیوں کیتا اوہ وی لکھ سناواں

لکوں چک اُس بڈھے تائیں دھرتی تے پٹکایا
اُتوں ٹھڈے مار کے اوہنوں کھینوں وانگ بنایا

ٹھڈے کھانڈیاں اوہدیاں نظراں پیاں میرے اُتے
کہندا چھیتی بوہڑ جوانان پچھاں کریں اس کتے

ترلیاں نال اُس بڈھے تائیں گھبرو تھیں چھڈ وایا
مڑ میں دھپوں چک بنچارے رُکھ دے پیٹھ بٹھایا

چھانویں جا کے نال اشارے بڈھے منگیا پانی
جیونکر اُسنوں پانی دیتا اوہ وی سُنو کہانی

۱۔ نزدیک گیا ۲۔ جیسا کیا ۳۔ اٹھا کر ۴۔ گیند کی طرح ۵۔ پڑ گئیں
۶۔ جلدی پہنچ ۷۔ جوان سے ۸۔ دُھوپ سے ۹۔ درخت کے نیچے
۱۰۔ اشارے کے ساتھ

پانی اُسُنوں دیون کارن بھانڈا نظر نہ آوے
کھوہ دی کھال اک پانی والی نیڑے وگدی جاوے

تد میں اپنے جوڑ ہتھان نوں پیالہ اک بنایا
بھر بھر بکاں کھالے وچوں چلیاں نال پلایا

بڈھے نے جد پانی پیتا حالت بہتر ہوئی
مڑ پچھیا میں دس جواناں ایہہ کی ظلم کیتوئی

کس گناہ دے بدلے اس دی کیتی ایڈ پٹائی
کہے جوان اس بڈھے میری فصل خراب کرائی

ڈنگر کھلے چھڈ ایہہ بڈھا فصل اُجاڑ کراندا
ایسے کارن میرے ہتھوں مار ہمیشاں کھاندا

۱۔ برتن ۲۔ بہہ رہی تھی ۳۔ تب ۴۔ ہاتھوں کو پیالہ نما بنایا ۵۔ جب

۶۔ اتنا مارا ہے ۷۔ اسی لئے

اس دا کاراے ڈنگر چارے اوہ نہ اس تھیں ہوندا
 رجاواں مگر کھا ونج بڈھا رکھاں تھلے سوندا

ہن وی سوں کے اٹھیا اے یا پیندا رہیا اے حقہ
 دل کہندا مونہہ بھناں ایہدا مار کے اکو مکہ

مڑ پچھیا ایہہ نوکر تیرا یا کجھ لگدا تیرا
 اُس کہیا ایہہ بڈھا پچھڑ پیو لگدا اے میرا

نہ مردا، نہ مگرون لہندا مُفت پیا اُن کھاوے
 کھہوں کھہوں کر کے بلغم سٹے ساہا گھر ترکاوے

کار نہ ہووے ایہدے کولوں کیتے کم وٹجاوے
 ایس نکارے پیو تھیں اللہ میری چند چھڈاوے

۱۔ اس کا کام ہے مویشی چارنا ۲۔ پیٹ بھر کر ۳۔ کھانا کھا کر ۴۔ جا کر
 ۵۔ درختوں کے نیچے ۶۔ اب بھی ۷۔ توڑدوں ۸۔ نہ اس کو موت آتی ہے نہ ہی پیچھا
 چھوڑتا ہے ۹۔ رزق ۱۰۔ اس بے کار باپ سے ۱۱۔ مجھے آزاد کرائے

ایہہ گل سُن کے ڈاڈھی میرے چھری دِلینوں لگی
توبہ کر کے سوچاں کیوں ایہہ مار زمانے وگی

میں کجھ متاں دے جوانے گھر وک ہو یا راہی
تھر تھر میرا جِسّہ کجھے مَن وِچ خوف الہی

اوسے سوچ دے کھو بے کھبھیا میں پیا ٹردا جاواں
ہور ستم اک ہو یا ڈٹھا اوہ وی لکھ سناواں

اک مائی دی اوہ کہانی جس وِچ دُکھ گھنیرا
ہمت کر لے اسمعیلا ہتھ نہ کجھے تیرا

۱۔ یہ بڑی عادت زمانے کو پڑ گئی ۲۔ گھر کی طرف ۳۔ روانہ ۴۔ جسم ۵۔ دل میں
۶۔ ڈوبا ہوا ۷۔ ظلم ۸۔ دیکھا ۹۔ زیادہ ۱۰۔ نہ کانپے

حکایت بُڈھی ماں دی

دو کوہ پینڈے تے اک بُڈھی مینوں نظری آئی
سر توں ننگی پیٹھی رووے پاوے کوک دُہائی

عمر وڈیری لاغر جسے وال پئے وچ گل دے
انج اوہ دُکھی دین کرنیڈی عجان جگر نوں سکل دے

میں پُچھیا اُس مائی کولوں ایہہ کی حال بنایا
دُکھیں بھریا حال بچاری سارا کھول سُنایا

کہندی بچہ سوہنے اللہ پُت اک دیتا مینوں
اوہدے باجھوں کوئی نہ میرا کی کجھ دساں تینوں

۱۔ تین میل کی مسافت / فاصلہ پر ۲۔ چیخ و پکار ۳۔ اس طرح وہ ۴۔ جگر کو سوراخ کرتے
جائیں ۵۔ بے کس ۶۔ ایک بیٹا دیا مجھے

جَمْدُزِیَاں اس بابل مویا وارث میں اکلّی
ہر مُصِیبت ایہدے کارن سر اپنے تے جھلی

پینے، کتنے، جھاڑن کیتے، کیتی ہر مزدوری
در در دے میں ٹکڑے منگے پتر دی مجبوری

جیونکر اسدے پالن کارن میں جو دکھ اٹھائے
دوجیاں مانواں نوں رب سوہنا ایہہ نہ دکھ دکھائے

دکھ قضیے جھاگ سرے تے پتر ول پڑھایا
آپوں بھاویں بھکھی سستی ایہنوں رنج کھوایا

ہویا اس تے کرم ربانا بھلی جوانی آئی
شادی چنگی تھانویں ایہدی ترلیاں نال کرائی

۱۔ پیدا ہوتے ہی ۲۔ اس کیلئے ۳۔ برداشت کی ۴۔ چکی چلانا ۵۔ چرخہ چلانا
۶۔ جھاڑو سے صفائی کے کام کیئے ۷۔ گداگری کی ۸۔ پرورش کیلئے ۹۔ برداشت
۱۰۔ بہتر ۱۱۔ اچھی

کرماں والے نوٹہ تے پتر رل مل و سن لگے
 وت اونہاشنوں گھر وچ میرا رہنا کھاون وگے

پل پل دکھ زیادہ ہوئے اک تھیں اک ودھیرا
 مڑ ایہہ جوڑا اسمعیلا ویری ہو گیا میرا

جگری خون پتر نون دیکے اپنا رہی بناڈنی
 ٹٹی آس بے۔ آسی ہوئی مُند پھراں گر لاندی

بن کاروں توں ویہلی کھاویں پتر کہندا مینوں
 نوٹہ اے دھی بگانی اوہدا کی دستاں میں تینوں

نال مرے اس پتر میرے انج دا پیار نبھایا
 رن دے آکھے لگ اس مینوں گھر تھیں باہر وگایا

۱۔ آباد رہنے لگے ۲۔ کھانے کو دوڑے ۳۔ زیادہ ۴۔ ٹوٹ گئی
 ۵۔ آہ وزاری کرتی ۶۔ بغیر کام کئے ۷۔ بیکار بیٹھ کر کھاتی ہو ۸۔ ایسا
 ۹۔ باہر پھینک دیا

۱- اس دُکھوں میں بیٹھی روواں چھیک کلیجے ہويا
۲- بے دوستی دا اِسْمَعِيْلَا سُسْكُه مِرا اِس کھوہيا

۳- بُری دُعا میں وت نہ منگاں دیواں نیک دُعا میں
ایہہ گھر میرے پُتر والا خوش رکھے رُب سائیں

دوہاں جہاناں وِچ نہ دیوے رُب عذاب اینہا نٹنوں
۵- بھانویں اِس تھیں ہور زیادہ کرن خراب آسانوں

۶- شالا وُجگ وُجگ وَتے سوہنا سدا ایہہ پُتر میرا
۷- اِس پُتر تے ہووے رُبا تیرا کرم گھنیرا

اوه تے میرا ویری ہويا میں نہ ویری ہوساں
۹- جے اوه دُکھی دے مینوں ہنجوں بھر بھر روساں

۱- سُوراخ ۲- بے گناہ کا ۳- چھینا ۴- پھر بھی ۵- چاہے/خواہ
۶- خدا کرے ۷- ہمیشہ ۸- بہت زیادہ ۹- آنسو

پچھلی عمرے زینون میرا بے شک دکھی ہووے
میں راضی بے پتر میرا رنج اوہ سکھی ہووے

کدی وی شالا پت مرے نوں تتی وانہ لگے
جنول جاوے جن دشمن ہون سلامی اگے

ایہہ دعاواں دیکے مائی چپ زبانوں کیشی
اٹرو اوہدے چھم چھم ہسن بیٹھی چپ چپیتی

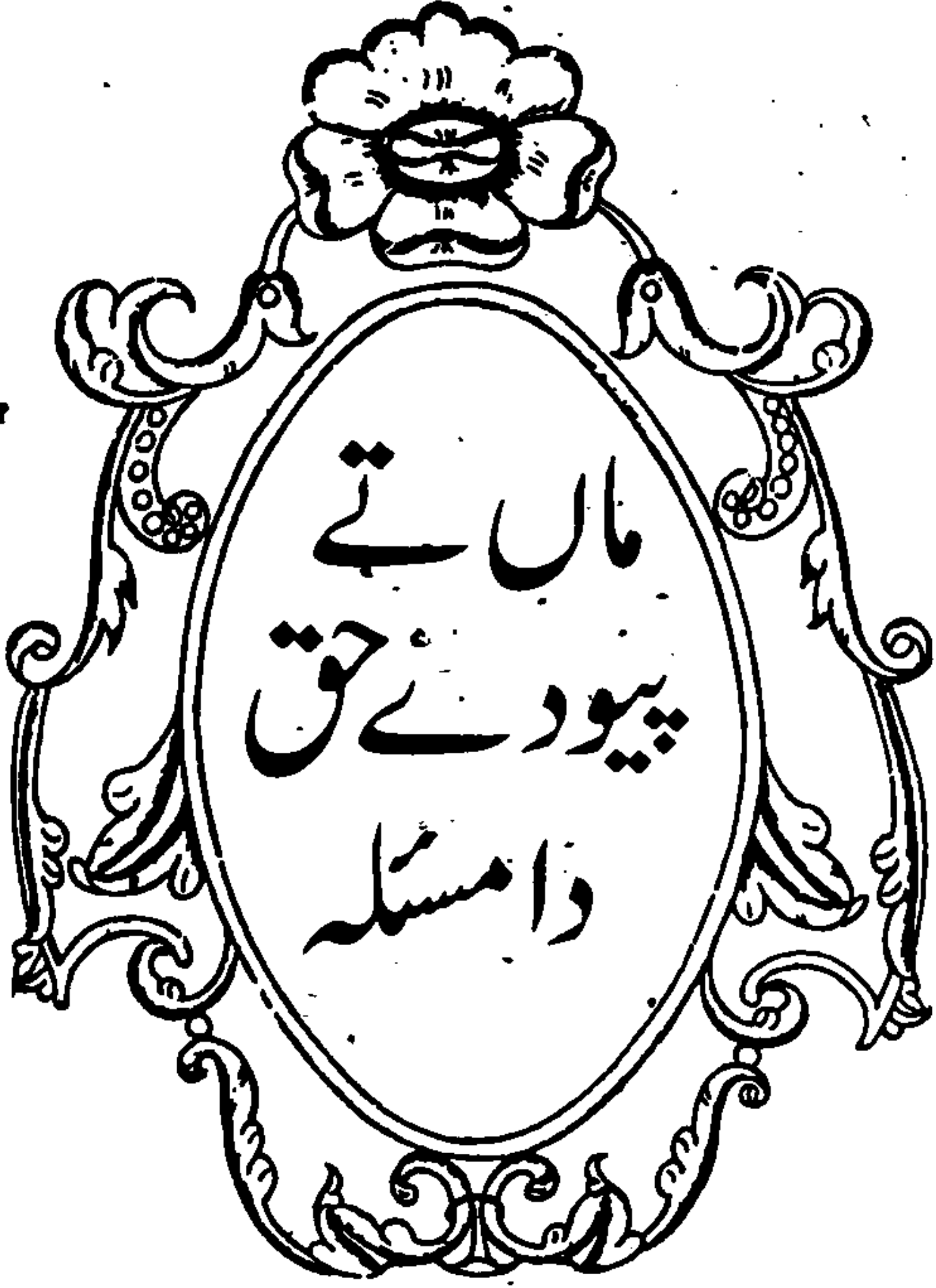
ڈاڈھا ڈکھڑا اس مائی ڈا لوں لوں وچ سمایا
اکھاں چھم چھم ہسن لگیاں خوف دیوچ آیا

سن کے سٹ ولے نوں لگی ماں دی گریہ زاری
دل آکھے مائی دے پترے ڈاڈھی اے جھکھ ماری

۱۔ بڑھاپے کی عمر میں ۲۔ زندگی میری ۳۔ اس طرح ۴۔ کبھی بھی ۵۔ خدا کرے
۶۔ گرم / جلانے والی ہوا ۷۔ جس طرف ۸۔ آٹھو ۹۔ ہر دو نکلنے میں سرایت کر گیا
۱۰۔ بڑی حرکت / بکواس

مُرْاَوِی مائی پُترِ کَارنِ منگدی ایہہ دُعائیں
 ہر بلا تھیں پُترِ میرا یا رِب توں بچائیں
 کِڈا جِگرا ماں دا ہوندا کی میں لکھ سناواں
 پُت کو پُتچے چچی ورگے پُحم پُحم رکن مائواں

۱۔ پھر بھی ۲۔ بیٹے کیلئے ۳۔ کتنا ۴۔ حوصلہ ۵۔ بے ڈھنگے اے سلیقے

ماں پیو دا حق لکھن دا خیال

دے دلیری میں مائی نوں اپنے گھر وَل آواں
دل آکھے میں ماں پیو بارے مسلہ لکھ سناواں

حق لکھ دساں ماپیاں بارے جتناں علم اے مینوں
شاند پڑھ کے ملے ہدایت نیک نصیب کسینوں

جنہاں اپنے ماپے چھڈے مڑ اوہ بنن سہارا
اس نیکی دے بدلے مینوں بخشے بخشہارا

ماں تے پیو دا حق جو دے اللہ پاک سچاواں
اوبدے بارے تھوڑے جانن بہتے کرن خطاواں

۱۔ گھر کی طرف ۲۔ جتنا ۳۔ اچھے بخت والے ۴۔ چھوڑ دیئے ۵۔ دوبارہ/پھر وہ
۶۔ سہارا بن جائیں ۷۔ زیادہ

۱۔ اس مسلے نوں جانن والے ٹانویں بندے ہوسن
 ۲۔ وچ بے علمی عمر گنوا کے سارے بھلکے روسن

۳۔ جان اسناڈی تھر تھر کھتے جد ایہہ مسلہ پڑھینے
 حکم الہوں غافل ہو کے مشرک ہو نہ مریئے

۴۔ زہڑے پتر ماں تے پیو دی نافرمانی کرسن
 ۵۔ ربدے حکمون تارک ہوسن مشرک ہو کے مرسن

۶۔ باجھ شریعت ماں تے پیو دا زہڑا حکم بھواندا
 اوہ بے ادبا دوزخ جاسی آپ خدا فرماندا

۷۔ پہلاں میں ہن کر بسم اللہ آیتیاں لکھ وکھاواں
 ۸۔ فیر حدیثاں تے تمثیلاں مٹراں کھول سناواں

۱۔ کوئی کوئی/ہزاروں میں ایک ۲۔ ضائع کر کے ۳۔ خوف سے لرزے
 ۴۔ انکاری ہوں گے ۵۔ مریں گے ۶۔ ٹالے/انکار کرتا ہے ۷۔ ناب

مُونْہہ زِکَا تے گل وڈیری شاند دُنیا ہستے
آکھے تینوں اِسْمَعِیْلَا ایہہ مسلے کس دَسْتے

میں جاہل بیکار آوارہ نال گناہاں بھریا
آپ خُدا جَد مہریں آیا سکا کیتوس ہریا

ڈگ ڈگ کے میں مُونْہہ سر بھنیا ڈُبیا وِج پلیتی
صدقے جاواں چادر چٹی پاک زمری جس کیتی

شالا میری چادر اُتے مُڑ کوئی داغ نہ لگے
دوہیں جہانیں ہووے میرا مُرشد راہبر اگے

مُونْہہ مرا کد شعراں لائق عقلوں وی میں خالی
رحمت رَبدی موجیں آئی ہويا جَد سواہی

۱۔ چھوٹا ۲۔ کس نے بتائے/ سکھائے ۳۔ رحم و کرم پہ آیا ۴۔ توڑا/ شکستہ کیا
۵۔ دوبارہ کسی قسم کا ۶۔ جوش میں آئی

۱۔ اِکُو موج نے بے آڈاں بھن کیتی پدھرائی
 ۲۔ کئی ورہیاں دی میل پلیتی پل وچ اوس گوائی

۳۔ خصماں باجھ ترہائیاں ساون سنی اے گل پُرانی
 ۴۔ ایہہ گل پلے بنٹھ میں یارو کلتیا ول دا جانی

۵۔ کھڑی شریف دے اندر میرا سدا اے رہندا پھیرا
 ۶۔ میاں محمد بخش وا اوتھے ہے اک سوہنا ڈیرا

۷۔ ہور اونہا ندے ساک نیں اوتھے اک تھیں اک اچیرا
 ۸۔ ویرے دوالے ماپے نالے پیرا شاہ وڈیرا

۹۔ اُس ڈیرے تے ہر دم وے بدل رحمت والا
 ۱۰۔ میرے جیہے بیہوشاں آنہیاں دیندا ہوش اُجالا

۱۔ رحمت خداوندی کی ایک ہی موج نے ۲۔ اونچ نیچ توڑ کر ۳۔ ہمواری کر دی
 ۴۔ اُس نے ختم کر دی ۵۔ مالکوں کے بغیر برسات میں بھی پیاسی رہتی ہیں ۶۔ ہمیشہ
 ۷۔ رشتہ دار ہیں وہاں ۸۔ میرے جیسوں

اُس ڈیرے تھیں لَدھا مینوں دِیوآ دین دُنی دا
جَدی پِنڈ اُنہاںدا بھائی چک بہرام سُنی دا

پڑھ پڑھ سُخن اونہاںدے مینوں لگی چاٹ سُخن دی
وَل پنیری بخشے سوہنے مینوں ایس چمن دی

میں انہے نوں دِتی اوہناں اکھاں دی رُشنائی
سُخن ایہے بخشے زہڑے دین مَت لوکائی

سُخن مرے کجھ مٹھے ہوسن تے کجھ ساد مرادے
کجھ کجھ لُون سلُونے ہوسن تے کجھ بے سوادے

ایہناں وچوں شعر کسے نوں لگے جے کوئی مندا
ایہہ گل سوچ کے بخشے مینوں بھُلن ہارا بندا

۱۔ ملا ہے ۲۔ روشنی ۳۔ گجرات کے ایک گاؤں کا نام ۴۔ خواہش / لگن ۵۔ سُخوری
کے باغ کی ۶۔ مجھ اندھے کو ۷۔ لوگوں کو ہدایت دیں گے ۸۔ نمکین
۹۔ بے ذائقہ ۱۰۔ انسان خطا کار ہے

اِکناں علم ودھیرا پڑھیا اوہ وی ظاہر دسدے
جس نوں آپ الہی دیندا سُخن نہ چُھپن تسدے^۱

قلم مرا اِس دُنیا اندر کرسی دُور ہنیرے^۲
کراں دُعا میں رُب دے اگے سمجھن لوک چُھیرے^۳

چھڈّ ایہہ گلاں اِسعیلا مسلہ لکھ وکھاویں
ماں تے پیو دی عزّت بارے رُبا حکم سناویں

لے مسلے لکھیں ناہیں تھوڑے وِچ مُکائیں^۵
سَنکی جہی ہدایت لکھ کے پیار دے نال سنائیں^۶

پنڈھرویں پارے وِچ ایہہ آیت ماپیاں بارے آئی
پورے صدق یقینے پڑھیو ول دی نال صفائی

۱۔ اُس کے ۲۔ جہالت کا اندھیرا ختم کرے گی ۳۔ چاروں اطراف دنیا میں
۴۔ ان باتوں کو چھوڑو ۵۔ چھوٹی سی ۶۔ لکھ کر ۷۔ سچائی اور یقین کے ساتھ

آیاتِ قرآنی

(پارہ سبحان الذی ۱۵، سورۃ بنی اسرائیل ۷۱، آیت ۲۳-۲۴)

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ط
 إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا
 أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۝ وَاخْفِضْ لَهُمَا
 جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْنِي
 صَغِيرًا ۝

اور تمہارے رب نے فیصلہ فرما دیا کہ اسکے سوا کسی کی عبادت نہ کرو اور
 والدین کے ساتھ اچھا سلوک کرو اگر تیرے پاس ان میں سے کوئی
 ایک یا دونوں بڑھاپے کو پہنچ جائیں تو ان سے اُف تک نہ کہنا اور نہ ہی
 ان کو جھڑکنا اور ان سے تعظیم سے بات کرنا اور ان کیلئے عاجزی کا بازو
 بچھا نرم دلی سے اور عرض کراے میرے رب تو ان دونوں پر رحم کر
 جیسا کہ ان دونوں نے مجھے بچپن میں رحم اور محبت سے پالا ہے۔

پارہ اتل ماوحی ۲۱، سورۃ لقمان ۳۱، آیت ۱۴

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى
 وَهْنٍ وَفِضْلُهُ فِي عَمِيمٍ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ ط إِلَى
 الْمَصِيرِ ه

اور ہم نے انسان کو والدین سے نیک ”اچھا“ سلوک کرنے کی اور
 ان کا حق پہچاننے کی تاکید فرمائی۔ اس کی ماں نے اسے حمل کے
 دوران کمزوری پر کمزوری برداشت کر کے پیٹ میں رکھا اور اس کا
 دودھ چھوٹا دو برس میں ہے۔ اس لئے میرا اور اپنے ماں باپ کا شکر
 ادا کرو آخر میری طرف ہی لوٹ کر آتا ہے۔

پارہ ۲۶، سورۃ الاحقاف ۴۶، آیت ۱۵

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا ط حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا
وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا ط وَحَمَلَهُ فِضْلَةً ثَلَاثُونَ شَهْرًا ط

اور ہم نے انسان کو اپنے ماں باپ سے احسان ”بھلائی“ کرنے کی تاکید فرمائی۔ اس کی ماں نے اسے پیٹ میں رکھا تکلیف سے اس کو جنا "Born" تکلیف سے اور اسے اٹھائے پھرنا اور اس کا دودھ چھڑانا تیس مہینے میں ہے۔

پارہ ما ابریٰ ۱۳، سورۃ ابراہیم ۱۴، آیت ۴۱

رَبَّنَا اغْفِرْ لِيْ وَلِوَالِدَيْ وَاَلْمُؤْمِنِيْنَ يَوْمَ يَقُوْمُ
الْحِسَابُ ۝

اے ہمارے رب مجھے، میرے والدین اور سب مومنین کو بخش دے
جس دن حساب قائم ہوگا۔

احادیث

ابن ماجہ کتاب الجہاد جلد دوم صفحہ ۱۶۹ حدیث نمبر ۵۵۷

عَنْ فَاطِمَةَ قَالَتْ إِزِمُّ رِجْلَهَا فَتَمَّ الْجَنَّةَ

حضرت فاطمہؓ سے روایت ہے کہ تو اپنی ماں کے قدموں سے چمٹ
جا جنت وہیں ہے۔

ابوداؤد شریف جلد دوم کتاب الوصایا صفحہ ۴۱۸ حدیث نمبر ۱۱۰۱

عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُلُّ الرُّنُوبِ يَغْفِرُ
اللَّهُ تَعَالَى مِنْهَا مَا شَاءَ إِلَّا حَقُّوقِ الْوَالِدَيْنِ فَإِنَّهُ يُعَجَّلُ
لِصَاحِبِهِ فِي الْحَيَاةِ قَبْلَ الْمَمَاتِ ۝

حضرت ابو بکر رضی اللہ عنہ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا کہ تمام گناہوں کو اللہ تعالیٰ معاف فرما دیتا ہے ماسوائے والدین کی نافرمانی کے۔ ایسا کرنے والوں کو مرنے سے پہلے زندگی میں ہی سزا دے دی جاتی ہے۔

ترمذی شریف کتاب البر حدیث نمبر ۳

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَضِيَ
الرَّبُّ فِي رَضَى الْوَالِدِ وَسَخَطُ الرَّبِّ فِي سَخَطِ
الْوَالِدِ ۝

حضرت عبداللہ بن عمرؓ سے روایت ہے کہ رسول اللہ ﷺ نے فرمایا
کہ رب کی رضا باپ کی رضا میں ہے اور باپ کی ناراضگی رب کی
ناراضگی میں ہے

ترجمہ، تشریح

وَبِجِ قُرْآنٍ اے لکھیا سجدہ اللہ باجھ نہ کرنا
ماپیاں نال احسان کرو تے نابِر ہونوں ڈرنا

کافر ہون باہجوں سارے منو حکم اونہانڈے
سُن لو مترو بہت بناپئے اللہ قدر تنہانڈے

بڈھے ماپے غصے ہون اُف نہ اگوں کرنا
حکم خدا نے ایہو دتا اُسدے قہروں ڈرنا

دُکھ نہ دینا ماپیاں تائیں قولوں فعلوں بھائی
عزت ، خدمت کرو اونہانڈی ایہہ فرمان الہی

۱۔ نیکی / اچھا سلوک کرو ۲۔ انکار / سرکشی / بغاوت کرنے سے ڈرو ۳۔ تسلیم کرو

۴۔ اُن کے ۵۔ جو اباؤ چچی آواز میں نہ بولو ۶۔ یہی دیا ہے

۷۔ زبان سے اور عمل سے

بخشش منگو اللہ کولوں حق اونہانڈے یارو

جیونکر پالن اوہ تہانوں ایہہ نہ دِلوں وسارو

ماں تری نے اوّل تینوں شکمے وِج اٹھایا
نو مہینے پیٹے رکھ کے جگری خون پلایا

جان تکی تے رکھ کے تیرا اُس نے جنم کرایا
دو ورہے مُڑ اُس نے تینوں اپنا دُڈھ پلایا

ماں دِھتیاں تے پُتراں کارن ہر سختی سر سہندی
سُکھی تھیں سواندی بچے گل تے آپوں رہندی

ماپے بچے پالن کارن کئی قضیے جالن
لکھاں دُکھ اونہانٹے آون جیلے کر کر ٹالن

۱۔ یہ دل سے نہ بھلانا ۲۔ بطن / پیٹ کے اندرونی حصے میں ۳۔ پیدائش کرائی
۴۔ برداشت کرتی ہے ۵۔ بھیگی ہوئی جگہ پر ۶۔ کئی تکلیفیں برداشت کرتے ہیں
۷۔ ملتوی کر دیتے ہیں / گزار دیتے ہیں

ماں تے پیو دا حق خدا نے اچّا بُہت بنایا
لازم ادب اونہاندا کرنا وِج قرآن اے آیا

رَبّ کہے میں پالنہارا جیا جُون تماشیا
خواہ کوئی ہووے شاہ شہاندا خواہے وِج غلامی

خواہ کوئی میرے آکھے لگے خواہ اوہ نیس لگیندا
رِزق میں اُنجے سبھ نوں دیواں ناہیں بند کریندا

بندے کولوں بندگیاں دا طمع نہ مینوں کوئی
جو وی عاجز میں در آوے پائے مُراداں سوئی

اُنجے اپنے جایاں اُتے رنج نہ ماپے ہوون
جے اولاد نہ چنگی ہووے تاں فکراں وِج روون

۱۔ اونچا ۲۔ پالنے والا ہوں تمام مخلوق کا ۳۔ چاہے ۴۔ نہیں لگتا ۵۔ اسی طرح
۶۔ عبادتوں کا ۷۔ لالچ نہیں ۸۔ حاصل کرے خواہشیں وہی ۹۔ ناراض ۱۰۔ تب

بھیڑے پتر ماں تے پیونوں دیندے ڈھیر خواری
 فیروئی ماپے اوہناں اُتے جان کریندے واری

پتر بھاویں ماپیاں تائیں بول کوئے بولن
 مڑوی ماپے اوہناں تائیں تسبیح وانگوں رولن

پت کپتر ہوون ، ماپے ہوئدے نیئیں کماپے
 دکھی بچے وینخ کے اپنے رو رو کرن سیاپے

پیار محبت ماں پیو والا میں کی لکھ سناٹواں
 کچھ جنہاں نے ڈٹھیاں ناہیں ماں تے پیودیاں چھانٹواں

جمنوں آول بابل مویا جمڈیاں مر گئی مائی
 وچ تیمی دُنیا دیندی اوہناں نوں رسوائی

- ۱۔ بڑے بیٹے ۲۔ بہت زیادہ رسوائی ۳۔ بے ڈھب اڑے ۴۔ چنیں ایاد کریں
 ۵۔ ناخلف بیٹے ۶۔ ماں باپ بڑے نہیں ہوتے ۷۔ دیکھیں نہیں
 ۸۔ ماں اور باپ کی سرپرستی ۹۔ پیدا ہونے سے پہلے ۱۰۔ پیدائش کے وقت

مانواں وانگوں چُمن چُنن کد نصیب اونہانٹوں
چنگی اٹھیں ساک نہ ویکھن آکھن نہس تنہانٹوں

بھٹکھاں دھپاں پالے جھلن لیراں بدن دوالے
کوئی نہ لگدا۔ اسمعیلا مانواں وانگ سنبھالے

ماں تے پیو دی نا فرمائی، نیکو کار نہ کردے
جو نہ من حکم اونہانڈا، دوہیں جہانیں سڑدے

جہڑا پتر ماں تے پیو دی بے ادبی اے کردا
مرنوں پہلاں دُنیا اُتے اپنا رکتا بھردا

ماپیاں دے سنگ جے توں پترا مندی ورتن کرسیں
کل اپنی اولادے کولوں اٹجے رکتا بھرسیں

۱۔ پیار محبت سے بوسے دینا ۲۔ اچھی نظر سے ۳۔ رشتہ دار ۴۔ منحوس
۵۔ سردی برداشت کریں ۶۔ پھٹا پڑانا لباس ۷۔ رشتہ دار ۸۔ اچھے کام کرنے والے
۹۔ جیسا کرتا ہے ویسا صلہ پاتا ہے ۱۰۔ اسی طرح

رکن اپنی نون چنگی جانیں ماں تے پیو نون مشدا

ایہدا بدلہ ملن تون پہلاں آپوں بن جا بشدا

ماپے تیرے بڈھے ہوئے تڈھ اے مان جوانی

تون وی بھلکے بڈھڑا ہوئیں مکھی کوڑ کہانی

ایہہ جوانی ایونکر جانڈی جیوں ڈھلدا پر چھانواں

ماں تے پیو دی سیوا کر کے لے لے نیک دعاواں

ماپے راضی رکھن کارن آپ خدا فرماندا

جہڑا اُس دا منکر ہووے سو ایمان کھڑاندا

جس تے ماپے رنج ہو جاون رُس جاندا مُر اللہ

جس بھلائے ماں ، پیو، اللہ اُسنوں جانو جھلا

۱۔ بیوی اپنی کو ۲۔ اچھی سمجھتے ہو ۳۔ ملنے سے ۴۔ خود ۵۔ تمہیں غرور ہے

۶۔ ختم ہو جائے گی جھوٹی کہانی ۷۔ جیسے سایہ ختم ہو جاتا ہے۔ ۸۔ خدمت

۹۔ وہی ۱۰۔ ناراض

روزے ، حج ، زکوٰۃ ، نمازاں ہو اور عبادت ساری

نافرماں دی نہیں قبولی آپ کہے رَبِّ باری

ہو گناہ تے بخشے اللہ ایہہ ناہیں بخشیندا
پڑھو قرآن ، حدیثاں دیکھو لکھیا صاف دیندا

ماپے بھاویں کافر ہون روا بے ادبی ناہیں

نبی اللہ نے ایہہ فرمایا دیکھو گھت نگاہیں

کہیا نبی نے رکھی جہڑا راضی اپنے ماپے

اللہ اُس نوں جنت دینی ایہہ گل سانوں جاپے

شخص اک پچھے جیکر ماپے دیون مینوں دھکا

مڑوی فرض اے میرے اُتے ادب کراں میں پکا

۱۔ تمام ۲۔ نہیں بخشا ہے ۳۔ جائز ۴۔ نظریں ڈال کر ۵۔ ہمیں محسوس ہوتی ہے
۶۔ اگر

کہیا نبیؐ نے خواہ^۱ اوہ تینوں دھکے دے دے کڈھن

مڑ وی تیں تے جائز ناہیں ادب اونہاندا چھڈن^۲

لکھ توں سچے اکھر قلمے جھوٹھ چنگیرا ناہیں^۳

جھوٹھ لکھاری اسمعیلا محشر بھرسن آہیں^۴

وچ نماز، نمازی بھل کے جے غلطی کر جاوے^۵

غصے دے وچ ملاں اُس تے کر چڑھائیاں آوے

پتھر پیونوں گالاں کڈھے یا اُسنوں اوہ مارے

نہ ایہہ ملاں ٹھا کے اوہنوں نہ ایی موٹہ پھٹکارے^۶

ایہہ گناہ اے ڈھیر وڈیرا گھٹ نہ جانے کوئی^۷

ماں تے پیو دے بے ادباں دی سکتے نہ ہونڈی ڈھوئی^۸

۱۔ چاہے ۲۔ تجھ پر ۳۔ اچھا نہیں ۴۔ آہیں بھریں گے ۵۔ لاعلمی میں
۶۔ منع کرے ۷۔ طعن ملامت کرے ۸۔ کم اتھوڑا ۹۔ کہیں پناہ نہیں ملتی ہے

جس نے ماپے راضی رکھے اپنی نال حلیمیٰ^۱

اوہدی مُشکل کٹ جاٹدی اے رُبدی نال کریبی^۲

تُسی وی جیکر راضی رکھسو ماپے اپنے پیارے^۳

تد از غیبوں گھلسی اللہ دوہیں جہان سہارے^۴

ماپیاں دے سنگِ اسمعیلاٰ انج دا پیار نبھائیے^۵

اسمعیلؑ نبی ذنے وانگوں چنڈڑی گھول گھمائیے^۶

۱۔ تحمل مزاجی سے ۲۔ گُذر جاتی ہے اٹل جاتی ہے ۳۔ رکھو گے ۴۔ بھیجے گا

۵۔ حضرت اسمعیلؑ ذبح اللہ کی طرح ۶۔ جان بھی بچھاؤر کر دیجئے

ماں دا حق

اک دن پیارے نبیؐ اساڈے وعظ پئے فرماون
ماں تے پیو دے حق دے بارے لوکاں نوں سمجھاون

اک اصحابی اٹھ نبیؐ نوں ایہہ سوال الائے
اپنی ماں نوں منوہڈنے اُتے چک میں حج کرائے

پالن دا حق ماں مری دا مک گیا یا رہندا
کرو حقیقت واندی حضرت کی کجھ اللہ کہندا

پاک محمدؐ سرور عالم نبیاں دی سرداری
کہن لگے اصحابی تائیں نال زبان پیاری

۱۔ صلہ ابدلہ ۲۔ پوچھے کہے ۳۔ کندھے پر اٹھا کر میں نے ۴۔ ختم ہو گیا/ ادا ہو گیا
۵۔ واضح کرو ۶۔ ساتھ

ماں اپنی نون موہڈے چا کے جے توں حج کرایا
اس دا آجر خُداوند دیسی چنگا عمل کمایا

توں سوال جو میتھوں پُچھیا حق مائی دے بارے
ہویا حق ادا یا ناہیں سُن جواب پیارے

تیرے بول دے اُتے ماں نے جنّاں وقت لنگھایا
گِل تے آپوں رہ کے تینوں مُسکئی تھّاں سوایا

بچیاں کارن گھنیاں راتاں ماں تے اِنج گزارے
اِک راتے دا حق نہ لتھا سُن اصحاب پیارے

اُس نے تینوں پالن کارن کی کی دُکھ اُٹھائے
ہر مُصیبت جھاگ سرے تے تیرے لاڈ لڈائے

۱۔ کندھے پراٹھا کر ۲۔ ثواب اصل ۳۔ مجھ سے ۴۔ پیشاب کے اوپر
۵۔ گزارا ہے ۶۔ بھیگی ہوئی جگہ پر ۷۔ وافر زیادہ ۸۔ اس طرح گزارتی ہے
۹۔ حق نہ ادا ہوا ۱۰۔ برداشت کر کے

۱۔ ماں دا حق تے مکدا ناہیں جی کر لو سیوا

۲۔ رُب اونہاں تے راضی تھیندا ایہہ سیوا دا میوہ

۳۔ ماں تے پیو دی سیوا کر کے اُسنوں تھوڑی جانو

۴۔ خدمت دے وچ حاضر رہنا اپنا فرض پچھانو

ہور روایت ۵۔ اِسْمَعِيْلًا مِثْرًا لِكْه وَاكْهَوِيْنُ

لوکاں کولوں توں کی لینا اَجْرُ الْهَوِيْنِ پاویں

۱۔ جتنی بھی کرو خدمت ۲۔ یہ خدمت کا اجر ہے ۳۔ اُس کو ۴۔ سمجھو
۵۔ لوگوں سے ۶۔ صلہ اللہ تعالیٰ سے

اک عورت دا واقعہ

۱۔ ابن جریرؒ اک عورت والی پہلاں لہجی کہانی
ابن کثیرؒ نے کیتی اوہدی قمرؒ تفسیر بیانی

۲۔ وچ تفسیر عزیزؒی راوی اُنجے ذکر لیاوے
دین دُعا جے ماپے بیڑی ڈُبدی وی تر جاوے

۳۔ عائشہؓ بی بی کول اک عورت اکدن روئدی آئی
بی بی پُچھیا کیوں توں رووئیں عورت گل سُنائی

۴۔ آکھن لگی حضرت بی بیؓ ، اپنے خاوند میرے
مار توں ودھکے میرے اُتے کیتے ظلم بہترے

۱۔ لکھی کہانی ۲۔ پھر ۳۔ اسی طرح ۴۔ ڈوبتی ہوئی ناؤ/زوال پذیر حالات
۵۔ کنارے لگ جاتی ہے ۶۔ روتی ہوئی آئی ۷۔ رو رہی ہو ۸۔ مارنے سے بھی زیادہ
۹۔ کافی زیادہ

لکھاں ترے کیتے اوہدے کول نہ میرے بہندا
میرے نال اَجوڑی کر کے گھر تھیں باہر رہندا

اوڑک مینوں کلیاں چھڈ کے کدھرے دُور سدھایا
ہر ہر پاسے دُھوئڈ میں تھکی نظر نہ کدھرے آیا

دیکھ کے میرا حال اِک بڈھی اِکدن کہندی مینوں
نصم ہتھاں تے پاون والا منتر دسّاں تینوں

جے توں میرے آکھے لگیں تاں میں منتر دسّاں
میں کہیا ہر آکھا کسّاں خواہ اُجڑاں یا وِسّاں

رات پئی تاں بڈھی آئی لوک آہے جد وُسے
نال اپنے اُس وڈے وڈے دو لیاںڈے کتے

۱۔ پاس نہیں بیٹھتا تھا۔ ۲۔ بے تعلقی / مخالفت کر کے ۳۔ چلا گیا ۴۔ قابو میں لینے والا
۵۔ جُادو / اُونوتاؤں ۶۔ لوگ جب سوئے ہوئے تھے ۷۔ بڑے بڑے

۱۔ اِک دے اُتے آپوں بیٹھی دُوجے اُتے مینوں
 ۲۔ مڑ کہندی ہن دُور دُراڈے لے چلی میں تینوں

۳۔ اکھاں بند کرا اُس بُڈھی میں تھیں ہتھ ملایا
 ۴۔ خبرے کِنّاں پینڈا لنگھیاں گنتر وِچ نہ آیا

۵۔ اِک پل اندر دونویں جنیاں بابل اپڑ گیاں
 ۶۔ اکھ کھلی تے میریاں نظراں کھوہ اِکی وِچ پیاں

۷۔ کھوہ وِچ ڈٹھے دو فرشتے اُلٹے ٹنگے ہوئے
 ۸۔ لوہے دے موٹے سنگل پا کے قابو کیتے ہوئے

۹۔ میں بُڈھی دے آکھن اُتے ساری گل سنائی
 ۱۰۔ مڑ کہیا کوئی جادو دسو میں آں سیکھن آئی

۱۔ ایک گتے کے اوپر ۲۔ اب ۳۔ میرے ساتھ ہاتھ ملایا ۴۔ نہ جانے کتنا
 ۵۔ فاصلہ طے کر آئیں ۶۔ گنتی میں نہ آیا ۷۔ ہم دونوں عورتیں ۸۔ پہنچ گئیں
 ۹۔ اُلٹے لٹکائے ہوئے ۱۰۔ تمام سرگزشت ۱۱۔ میں ہوں

۱- نہ سیکھ جاؤ ٹر جا گھر نوں دوٹوئیں آکھن مینوں
 ۲- نیکی کارن دُنیا ائدر رت نے گھلیا تینوں

۳- میں کہیا ایہہ لازم سیکھساں خالی ہتھ نہ وہساں
 ۴- اپنا خصم مناون کارن ہر گناہ سر سہساں

۵- آکھن جیکر بُرے ارادے تیرے ہین گھنیرے
 ۶- کر آ بول تنورے ائدر ہے جو تچھے تیرے

۷- بول کرن دی نیت کر کے کول تنورے جاواں
 ۸- دہشت پارون خالی بہہ کے بن کیتے مُڑ آواں

۹- جاں پرتی تے پچھن مینوں کی کجھ نظری آیا
 ۱۰- میں تے اوتھے کجھ نیئیں ڈٹھا سچ میں کھول سنایا

۱- نہ سیکھو ۲- چلی جاؤ ۳- بھیجا ہے تم کو ۴- نہیں جاؤں گی

۵- اپنا خاوند منانے کیلئے ۶- کہنے لگے اگر ۷- زیادہ ہیں ۸- پیشاب کر کے آجا

۹- تنور کے پاس ۱۰- بغیر کرنے کے ۱۱- جب واپس آئی تب ۱۲- میں نے تو وہاں

آکھن سانوں جھوٹھی دسیں بول نیس کر آئی

ہن وی تینوں ایہو چنگا بھل جا ایس برائی

میں کہیا تس منتر دسو رنج نہ گھلو مینوں

آکھن بول توں کر آ او تھے تھاں جو دسی تینوں

دوجی واری اُنجے بہہ کے میں جد مڑ کے آئواں

پچھن فیرتے میں اونہاٹنوں اوہا گل سناٹواں

آکھن مینوں آجے وی کڑیے دین سلامت تیرا

بچ گناہوں نیس تاں ملسی تڈھ عذاب گھنیرا

مینوں باز رکھن لئی اوہناں زور بتیرا لایا

میں نہ مننی تڈ اوہناں نے اوہا حکم سنایا

۱۔ پیشاب ۲۔ اب بھی ۳۔ آپ اٹم ۴۔ ایسے نہ بھیجو ۵۔ جگہ جو بتائی ہے

۶۔ اسی طرح بیٹھ کر ۷۔ واپس آئی ۸۔ ابھی تک ۹۔ تم کو بہت زیادہ عذاب

۱۰۔ روکنے کیلئے ۱۱۔ میں نہ مانی تو انہوں نے

کیتی واری شرم تے جھا کا لٹھ گئے سن میرے

وچ تنورے بول میں کیتا اُسدے بیٹھ بنیرے

کر پیشاب تنورے اندر میں جد مڑ کے آواں

فیر اونہاں دے پچھن اُتے ڈٹھا حال سناواں

میں کہیا اک بندہ ڈٹھا شکل آہی نورانی

گھوڑے چڑھیا نکل تنوروں اڈ گیا آسمانی

آکھن اوتھے جہڑا تینوں اڈوا نظری آیا

اوہ ترا ایمان سی جہڑا تینوں چھڈ سدھایا

ہن اوہ تینوں اوکھا لبھسی پنچھی یار نہ ہونڈے

اوہو کٹن مڑ کے لوکی آپ جو ہستھیں ہونڈے

۱۔ تیسری دفعہ ۲۔ ہچکچاہٹ ختم ہو گئی تھی ۳۔ پھر ان کے پوچھنے پر ۴۔ دیکھا

۵۔ پرواز کر گیا ۶۔ اڑتا ہوا ۷۔ چھوڑ کر چلا گیا ۸۔ مشکل ملے گا

۹۔ کاشت کرتے ہیں

توں جادُو وِچ کَامِل ہوئی اوہ ہوسی جو چاہسیں^۱
 دُنیا کارن دین کھڑایا ویلے نوں پچھتاسیں^۲
 بُڈھی مینوں واپس چھڈ کے گھر وِل ہو گئی راہی^۳
 ہر اک خواہش پوری ہوئی جو جو میری آہی^۴
 جادُو نوں آزماون کارن میں کجھ حکم چلایا^۵
 کنکے دا اک دانہ لے کے دھرتی وِچ رلایا

جو جو کم کہے اُس دانے اوہو کر دکھائے
 اُگیا تیلّا بنیا سٹا مڑ دانے بن آئے^۶

پَر ایمان گیا چھڈ مینوں پنجر خالی ہويا^۷
 ایہہ جھورا دِل کھاندا جاندا ایہہ گناہ کیوں بویا^۸

۱۔ مکمل ہوئی ۲۔ جو چاہوگی ۳۔ گزرے وقت کو ۴۔ گھر کی طرف ۵۔ روانہ
 ۶۔ آزمائش کیلئے ۷۔ گندم کا ۸۔ پھر ۹۔ مگر ۱۰۔ پچھتاوا/پشیمانی
 ۱۱۔ کاشت کیا/سرزد ہوا

میں کسے دا جاؤ کر کے نہ نقصان کیتوئی
 پر ایمان نہ پلے ہووے کتے نہ ملدی ڈھوئی

تاہیں کول نبی دے آئی بن کے آج سوالی
 کرن دعاتے ناہیں وںجاں میں ایمانوں خالی

رو رو آکھے نبی اللہ دے دنیا پھڈ سدھائے
 دسو بی بی کھڑا میرے سٹے بھاگ جگائے

میں عاجز تے ترس کماؤ حل کوئی دسو مینوں
 باجھ تساڈے دکھڑے اپنے پھول سناواں کینوں

بی بی بولی توں جو کیتا ہے گناہ وڈیرا
 پاک نبی نیس دنیا اٹے کی دساں حل تیرا

۱۔ نہ پاس ہو ۲۔ کہیں بھی ۳۔ پناہ/نجات ۴۔ تب ہی پاس ۵۔ جاؤں
 ۶۔ اس دنیا کو چھوڑ کر چلے گئے ۷۔ سوئے ہوئے نصیب کو ۸۔ کھول کر ۹۔ کس کو
 ۱۰۔ تم نے جو کیا ہے

تہچھے نیں اصحابؓ اونہانڈے رَ ب دے خاص پیارے
 جاہل پُچھ اونہانڈے کولوں جے تَدھ لان کنارے

بی بی کولوں روئدی اُٹھنی ماری اوہ دُکھانڈی
 وارو وار اصحابؓ تائیں رَو رَو گل سُنانڈی

کہیا اصحابؓ پیر کھاڑا مار لیا توں تپتی
 وچ ایمان دے جادو والی زہر پڑی توں گھتی

آپ ہتھیں ایمان توں کڈھیاتد پیراں سر سہیاں
 مُفت ملی ایہہ نعمت آہی کد پچے تَدھ جہیاں

لگ توں آکھے نفس فسادی ایڈا پاپ کمایا
 اس گنہہ دا کوئی نہ دارو صاف جواب سُنایا

۱۔ پیچھے ہیں ۲۔ اگر تہچھ کو کنارے لگا دیں ۳۔ باری باری ۴۔ کھاڑا ۵۔ ڈالی
 ۶۔ نکالا ۷۔ کب برداشت کرنے کی قوت ہو تم جیسوں کو ۸۔ اتنا گناہ
 ۹۔ علان نہیں

سُنْ جَوَابِ اَصْحَابَانِ كَوْلُوں رِڈِ گِی كَهْلِی كَهْلُوْتِی

كَهْنَدِی چَهْدُ اِیْمَانِ گِیَا اے دُكْهَاں وِیچ پَرُوْتِی

اِیہَہ حَالَا تِك اَبُوہَرِیہُ اِپِنے كَوْلِ بِلَايَا

اِیڈِ گَنہ بَخْشَاوَن وَالَا رِستہ اِیہَہ وُكْهَايَا

مَال تے پِیو دِی خَدْمَت اِنْدَر جَا كے حَاضِر ہُووِیں

پَچَرِ اُوہ دُعا نَہ دِیوَن قِیوَمِیں لَگ كے رُووِیں

اُوہ دُعا كَرَن حَق تِیرے تِیَاں بَخْشے رَب تِیْنُوں

ہُوَر نَہ چَارہ دِسدا كُڑِیے تِیرے كَارَن مِیْنُوں

جِس گُناہ نُوں زُہد عِبَادَت نَاہِیں مَاف كِراوے

مَاپے دِیْن دُعا تے اُسدا رَب نِشَان مِثَاوے

۱۔ گر پڑی ۲۔ پھنس گئی ۳۔ اتنا گناہ ۴۔ یہ دکھایا ۵۔ جتنی دیر تک
۶۔ تب ۷۔ تمہارے لئے ۸۔ معاف نہ کرا سکے ۹۔ ماں باپ دُعا دیں تو

ماپے دین دُعا جس ویلے قُدرت راضی ہوئدی
 عرض اونہانڈی اِسْمِعِلَّا پاپ ہزاراں دھوئدی

۱۔ جس وقت ۲۔ اُن کی التجا ۳۔ گناہ

حضرت موسیٰؑ کے قصائی واقعہ

ابن جوزیؒ لکھ گئے ہیں ایک روایت سچی
وچ کتابے لڑھی سانوں ایہہ ناہیں گل کچی

دوجی واری اوہ ہدایت لکھی لکھن والے
نزہتہ المجالس انڈر دتے اوس حوالے

محمد منشاؒ نے مڑ اوہنوں اُردو دے وچ لکھیا
میرے ورگیان پڑھ کے اوہنوں سبق بتیرا سکھیا

ہور کتاباں دے وچ ہويا اُس دا ذکر سُنیدا

عالمیاں پڑھیا ہوسی ، میں تے جاہلاں وچ گنیدا

۱۔ یہ کمزور بات نہیں ۲۔ اُس نے دیئے ہیں ۳۔ پھر اس کو ۴۔ میرے جیسوں نے
۵۔ سنا ہے / سنا جاتا ہے ۶۔ شمار کیا جاتا ہوں

اوہ ہدایت شعراں دے وچ میں لکھی اس جیلے

سوہنی سُر وچ پڑھسن لوکی نال اواز ریلے

لکھ ہدایت اسمعیلا ناں خدا دا لے کے

دس توں شانناں کیونکر لبھسن کویں دکھاں نوں سہہ کے

حضرت موسیٰؑ طور تے آہے اک دن ہم کلامی

آکھن ربا توں ایں قادر جیا جون تمامی

اک اک شے دا خالق توں ایں ہر ہر شے دیا سائیاں

میرے اُتے کرم کما کے دیتیاں ایہہ وڈیاں

کرماں والیا ربا میں تے کر کے کرم گھنیرا

دس توں کہڑا ساٹھی ہوسی جنت اندر میرا

۱۔ تدبیرِ حکمت سے ۲۔ شیریں آواز کے ساتھ ۳۔ اللہ تعالیٰ کا نام لیکر

۴۔ کس طرح ملتی ہیں ۵۔ کیسے تکلیفیں برداشت کر کے ۶۔ ہر جاندار کے

۷۔ ہر ایک چیز کے مالک ہو ۸۔ وافر/ زیادہ

کہیا خُدا نے سُن توں مُوسٰیؑ شہرِ فلا نے جاویں
تک توں اپنا جنتِ سنگی پرت گھراں نوں آویں

گلیِ فلائی وِچ اِک بندہ کرے دُکانِ قصائیاں
اوہنوں جا کے تک لے مُوسٰیؑ ملیاں جیوں وڈیاں

اوپدے عملاں بدلے اُسدا رُتبہ میں ودھایا
تاہیں اُس نوں سنگی تیرا جنت وِچ بنایا

رَب دا کہنا سُن کے مُوسٰیؑ حیرت اندر آئے
سوچن لگے اوں قصایے کہڑے عمل کماے

اُس دی ایڈی شان اُچیری ہو گئی کہڑے حیلے
ایڈی عزت اللہ کولوں لڈھی کس وسیلے

۱۔ فلاں شہر میں جانا ۲۔ جنت کا ساتھی ۳۔ واپس گھر کی طرف آنا ۴۔ جیسے
۵۔ اُس کے ۶۔ تب ہی ۷۔ اونچی ۸۔ کس تدبیر سے ۹۔ برہی
۱۰۔ کون سے ذریعے/واسطے سے

سفر تیاری کیتی حضرت موسیٰؑ نبی پیارے
 دل وچ آکھن چھیتی دیکھاں اُسدے عمل نیارے

کئی کوہاں دا پیٹا کر کے اوس نگر نوں آون
 اک گلی دی نگر اتوں موسیٰؑ نظر دوڑاون

دور دکان قصائیاں والی نظر اونہاشنوں آئی
 گوشت گاہکاں دیندا ڈٹھا بیٹھا اک قصائی

موسیٰؑ حضرت کول دکانے جا سلام کریندے
 وعلیک جواب اُس دتا جیونکر لوکی دیندے

رسماً خیر خریت پچھ کے ہويا اوہ وَل گاہکاں
 صاف دکان تے لیرے اوہدے بیٹھا وانگ ہشنا کاں

۱۔ جلدی دیکھوں ۲۔ انوکھے / منفرد ۳۔ سفر ۴۔ اُس شہر / بستی میں آئے

۵۔ کنارے سے ۶۔ جیسے لوگ دیتے ہیں ۷۔ کپڑے / لباس

۸۔ حسینوں کی طرح / ہوشیاروں کی طرح

گھٹ تو لے و دھ پیسے لیٹدا مونہہ تھیں مشدا بولے
 اس تھیں و دھ کے ہور بُرائی چھٹڑے وی وچ تو لے

چنگا گوشت تھیلے پاوے مشدا گاہکاں دیشدا
 جے کوئی بندہ مونہوں بولے اُسنوں مارن پیٹدا

شام پئی تاں گوشت والا تھیلا ہتھ ٹکاوے
 موسیٰ نوں مہمان بنا کے گھر اپنے لے جاوے

گھر وچ جا کے اک بوہے دا کٹڈا پہلوں لاہندا
 دو خنزیر اوہ کڈھ کے اندروں ویڑھے وچ پھراندا

وَت اوہ چُوری گٹ قصائی تھال اِکی وچ دھروا
 مڑ اُٹھ کے اوہ نال محبت و دھ دے چھنے بھردا

۱۔ کم وزن کرے ۲۔ زیادہ رقم وصول کرے ۳۔ بدکلامی کرے ۴۔ بڑھ کر
 ۵۔ اُس کو ۶۔ رکھے / پکڑے ۷۔ دروازے کا ۸۔ نکال کر ۹۔ اُس کے بعد
 ۱۰۔ دھات کے برتن میں ڈالا ۱۱۔ دھات کے برتن پانی وغیرہ پینے کیلئے

گوشت ، دُودھ تے نالے چوری اوہناں اگے رکھی
 پنچر رہے اوہ دونویں کھانڈے جھلدا رہیا اوہ پکھی

اس تھیں پچھے اوہ دوہانوں پانی صاف پلاندا
 مڑ اُس کمرے اندر کر کے باہروں کٹدا لاندا

ایہہ کم و تخ کے حضرت موسیٰ حیرت اندر آئے
 سوچنِ اسنوں کیونکر اللہ میرے نال رلائے

اس دا کوئی عمل چنگیرا نظر نہ مینوں آیا
 گھر وچ نالے وچ دکانے ہر اس بُرا کمایا

سنگِ انساناں کرے بُرائی سیوک ہے خنزیراں
 ایہہ قصائی مینوں دے بندہ پر تقصیراں

۱۔ ساتھ ہی ۲۔ اُن کے ۳۔ جتنی دیر تک ۴۔ اس کے بعد ۵۔ ساتھ ملائے
 ۶۔ اچھا ۷۔ خدمت گار ہے ۸۔ نظر آتا ہے ۹۔ گناہوں سے بھرا ہوا

سوچاں اندر موسیٰ تائیں سوچ نویں اک آئی
تاں قصائیے تائیں حضرتؑ اپنی گل سنائی

دس جواناں عمل اے کہڑا نیکی والا تیرا
کہیا قصائیے میں نہ جاناں اللہ جانے میرا

ایہہ دُنیا تے میرے کارن رب نے انج بنائی
چنگے عمل کماون کارن ہوش نہ آئی کائی

کار دُکان قصائیاں والی جتھوں رزق کماواں
ایہہ خنزیر نہیں میرے مآپے ایہہ وی کھول سناواں

مدت گزری ربدے قہروں بدلی شکل ایہہا ندی
اُس دن توں ای میں ہمیشاں خدمت کراں تہہا ندی

۱۔ سوچوں میں ڈوبے ہوئے ۲۔ ہے کونسا نیکی کا ۳۔ میں نہیں جانتا
۴۔ اس طرح کی بنائی ہے ۵۔ کوئی نہیں آئی ۶۔ کام ۷۔ جہاں سے
۸۔ ماں اور باپ ۹۔ اُس دن سے ہی ۱۰۔ ان کی

جو جو شے ^۱ پسند اینہا نٹوں اوہ ای میں کھواواں
ہر پلیتی آپ اینہا نڈی ہتھیں میں سٹ آواں

میں اینہا نڈی خدمت اندر ہر پل حاضر رہندا
پہلوں چیز کھوا اینہا نٹوں مڑ میں کھاون بہندا

سنگ قصائیے حضرت موسیٰ گلاں سن کریندے
اوہ خنزیر اُس کمرے اندر ساری گل سُنیندے

آکھن عرض آساڈی ہوئی آج قبول الہوں
تاہیں موسیٰ درشن دتے حکم ہو یا درگاہوں

موسیٰ والا کلمہ اوہناں پڑھیا آپ زبانوں
روح اونہا نڈی ہوئی مسافر لد گئے ایس جہانوں

۱۔ چیز ۲۔ کھلاتا ہوں ۳۔ رہتا ہوں ۴۔ بیٹھتا ہوں ۵۔ قصائی کے ساتھ
۶۔ کر رہے تھے ۷۔ زیارت بخشی ۸۔ کوچ کر گئے ارحلت فرما گئے

سبھ حقیقت وانڈی ہوئی موسیٰ مطلب پایا

ماں تے پیو دی سیوا اُس دا رتبہ ایڈ بنایا

تاں مڑ حضرت موسیٰ اُس نوں اپنے کول بلایا

نال محبت اُسدے تائیں ایہہ فرمان سنایا

سُن قصایا تیرے اُتے بخشش کیتی اللہ

ماں تے پیو دی سیوا تیرا کیتا کم سولا

جنت اندر سنگی میرا رتبہ بنایا تینوں

ایہہ خوش خبری تیری اللہ آپوں دتی مینوں

ایسے کارن دیکھن تینوں کول ترے میں آیا

ایہہ گل سُن کے اوہ قصائی خوشیاں وچ سمایا

۱۔ تمام ۲۔ عیاں ہون ۳۔ اتنا ۴۔ تب پھر ۵۔ خدمت نے ۶۔ آسان

۷۔ ساتھی ۸۔ اسی لئے ۹۔ ڈوب گیا

مُوسَىٰ ۱؎ دَا ۱؎ ہتھ نال ۱؎ محبت ۱؎ چم اکھاں تے ۱؎ دھردا
 مُوسَىٰ تے ۱؎ ایمان لیا ۱؎ کے ۱؎ مُونہہ تھیں ۱؎ کلمہ ۱؎ پڑھدا

پڑھو ۱؎ کہانی ۱؎ ویکھو ۱؎ ملیا ۱؎ جیونکر ۱؎ اَجْرَد ۱؎ قصائی
 جنت ۱؎ اندر ۱؎ اُسدی ۱؎ سنگت ۱؎ مُوسَىٰ ۱؎ نال ۱؎ بنائی

ماں تے ۱؎ پیو ۱؎ دی ۱؎ سیوا ۱؎ مِترو ۱؎ اُچی ۱؎ شان ۱؎ بناوے
 نافرمانی ۱؎ اِسْمعیلا ۱؎ دوئے ۱؎ جہان ۱؎ کھڑاوے

۱۔ احترام سے آنکھوں پر رکھ لیا ۲۔ صلہ ۳۔ اُس کی رفاقت ۴۔ ساتھ
 ۵۔ خدمت دوستو ۶۔ اونچی ۷۔ ضائع کراتی ہے

حضرت علقمہؓ اصحابی دے آخری وقت دا واقعہ

تَنْبِيَهُ ^۱ اَلْغَفْلِيْنَ اَنْدَرُ ^۲ اِيْهَ رَوَايَتِ آتَى
اَبُوَاللَيْثِؓ نِيْ اِنِّيْ قَلَمِيْ سَانُوْنَ لِكْهٍ وَكْهَائِيْ

اوه روایت شعراں اَنْدَرُ مِترَاں لِكْهٍ وَكْهَاوَاں
جے رَبِّ سِچّا کزے قَبُوْنِيْءِ مِیں وِی بَخْشِيَا جَاوَاں

عَلْقَمَةُؓ اِكْ صَحَابِيْ هُوِيَا نِيْكَوْ كَارِ نِمَازِي
چَهِيْكَرُ وِيْلَا اُسْ نِيْ آيَا نِگِي جِيُوْنَ بَازِي

رُوْحٌ نِهْ جُسْتِيْ وِچُوْنَ نِيْكَ اَكْهَآں لَكِيَاں تَاڑِي
حَاضِرِ لُوْكَ حِرَانِ كَهْلُوْتِيْ وِيْكَهْنِ اِيْهَ پُوَاڑِي

۱۔ تَنْبِيَهُ الْغَفْلِيْنَ، کتاب کا نام ۲۔ اپنی قلم سے ۳۔ لکھ کر دکھاتا ہوں ۴۔ زندگی کا آخری وقت
۵۔ زندگی کا کھیل ختم ہوا ۶۔ جسم میں سے ۷۔ آنکھوں سے نکلنے کی باندھی ۸۔ مصیبتیں

جسٹہ پھڑ کے رُوح نہ نکلے کُوک دوہائیاں دیندا
 جیوں جیوں ویلا لنگھدا جاوے دُور آواز سُنیندا

چیکاں سُن کے آہنڈ گواہنڈی سارے کٹھے ہوئے
 جہڑا آوے وتخ کے اوہنوں بھر بھر ہنجو روئے

دیکھن والے آکھن اس تے کیوں ایہہ ویلا آیا
 کس عمل دے بدلے اسدا رت ایہہ حال بنایا

منڈی حالت دیکھ نبی نوں بیوی خبر پُچائی
 آکھے میرے خاوند اُتے ڈاڈھی سختی آئی

چھیکڑ ویلا دُنی دا ہو یوس نزع نہ اوہدی چھٹے
 تڑنے پٹکے رُوح نہ نکلے اینج دے کرم نکھٹے

۱۔ جسم پھڑ پھڑائے ۲۔ گذرتا جائے ۳۔ ارد گرد کے پڑوسی لوگ ۴۔ یہ وقت

۵۔ بُری/خراب ۶۔ شدید ۷۔ زندگی کا آخری وقت ہوا ہے اُس کا

۸۔ رُوح نکلنے کی تکلیف سے اُس کو چھٹکارا نہیں مل رہا ۹۔ ہارے

ایہہ سنیا جد نبی اللہ نے حیرت اندر آئے
مڑ مڑ سوچن اُس نے کہڑے منڈے عمل کمائے

منڈا اُس دا کم نبی نوں کوئی یاد نہ آیا
تاں اصحابان تائیں حضرت ایہہ سوال الایا

کس عمل دے بدلے اُس تے ایڈی سختی آئی
ہے تساڈے علمے اندر اہن دی کوئی بُرائی

سہتھے آکھن نبی اللہ جی بُرا عمل کوئی اُس دا
خبرے پُچھکے کیتا ہوسی کوئی نہ ظاہر وسدا

فیر نبی نے گھلے، ویکھو علقمہ تَس جا کے
عمر، علی، سلمان، تے نالے کول بلال بلا کے

کوئے بُرے ۲۔ پوچھا ۳۔ اتنی ۴۔ شاید ۵۔ بھیجے ۶۔ ساتھ ہی اپنے پاس

آپ اصحاباں اٹھیں ڈٹھا نہ جیوے نہ مردا
 موٹہ تھیں کلمہ نکلے ناہیں مڑ مڑ چارے کردا

ایہہ بلا نے حالت دیکھی پرت پچھاں نوں آیا
 اٹھیں ڈٹھا حال نبی نوں سارا کھول سنایا

تاں فر حضرت اوبدی ماں ول ایہہ پیغام پچایا
 آپوں آسو یا میں آواں جا بلا سنایا

سن سنہیا جد اوہ مائی کول نبی دے آوے
 دس پتر تے رنج یا راضی نبی سوال الاوے

ماں کہے میں راضی ناہیں ، نہ ای راضی ہوساں
 جو جو دکھ اس مینوں دتے یاد اوہ کر کر روساں

۱۔ خود اصحابہ کرام نے آنکھوں سے دیکھا ۲۔ کوششیں/تدبیریں کر رہا تھا ۳۔ واپس
 پیچھے کی جانب ۴۔ اُس کی ماں کی طرف ۵۔ آپ آئیں گی یا میں آؤں ۶۔ پیغام سن کر
 ۷۔ ناراض ۸۔ سوال کیا ۹۔ اُن کو یاد کر کے روؤں گی

پُت نے میرا پالن والا ایونکر حق مکایا
اپنی رن تھیں مینوں گھٹیا اس ہمیش بنایا

لکھاں دُکھ قضیئے جھل کے اس دے لاڈ لڈائے
رن دے آکھے لگ اس مینوں ڈاڈھے دُکھ پُچائے

دُکھ اجیہے نبی اللہ جی کد مائواں نوں بھلن
کد اجیہاں پُتر اہ اُتے ٹھنڈیاں واواں جھلن

کہیا نبی نے مائی ستائیں چھڈ دے اپنا جھورا
جے توں ڈٹھا حال پُتر دا صبر نہ رہسی جھورا

جو کجھ تیرے نال اُس کیتا اوہو شامت آئی
اوہدے اُتے اللہ وکوں آج قیامت آئی

۱۔ اس طرح ۲۔ برداشت کر کے ۳۔ بیوی کے کہنے پر ۴۔ بھولتے ہیں
۵۔ سگن بخش ہوائیں لگتی ہیں ۶۔ اندیشہ / افسوس ۷۔ وہی کئے کی سزا مل رہی ہے
۸۔ اللہ کی طرف سے

رُوح نہ اوہدی ہرگز نکلے تیری باجھ رضائے
جب لگ اُس نون توں نہ بخشیش ایہہ سزائیں پائے

مائی نون پیارے نبی اَساڈے گلّیں دین دلا سہ
ماں دے اُتے اثر نہ ہو یا دُکھ نہ گھٹیا ماسہ

ڈٹھا حضرت ماں نیئیں غصّہ اپنے دِلوں بھلایا
تاں بلا نون کول بُلا کے پاک نبی فرمایا

لکڑاں دا اک ڈھیر بنا کے اُس نون آگ لگا دے
علقمہ نون موہنڈے چا کے بھائبر وچ وگا دے

ماں نہ بخشے جیکر اسنوں آگ وچ سٹیا جاوے
کوئی نماز یا روزہ اُسدا کم نہ اوہدے آوے

۱۔ تیرے راضی ہونے کے بغیر ۲۔ جب تک ۳۔ باتوں سے تسلی دیتے رہے

۴۔ تب بلا کو ۵۔ علقمہ کو کندھے پر اٹھا کر ۶۔ آگ میں پھینک دو

۷۔ اگر اس کو ۸۔ آگ میں ڈالا جائے

جَد ایہہ سُنیا اوہدی ماں نے وِل گلے وِچ آیا
 آکھن لگی یا نبی اللہ ایہہ کی حکم سنایا

میرے تكدیاں پتر میرا آگی وِچ وگاسو
 اوہدے آگ وِچ جان تھیں اوّل مینوں موئی پاسو

نبی کہیا جے راضی ہو کے توں نہ بخشیں اسنوں
 اس تھیں آگ نوڈیری دوزخ دامنِ ملسی تسنوں

سُن جواب اوہ کہندی مینوں عقل نہ وِتی یاری
 غلط کہیا سی بخشاں ناہیں بخشیا سو سو واری

جھولی اڈ کے اللہ کولوں منگدی ایہہ دعائیں
 بخشیں ربا پت مرے نوں وِچ بہشت پچائیں

۱۔ نزع کی حالت ہوئی ۲۔ میرے دیکھتے ہوئے ۳۔ آگ میں پھینکو گے
 ۴۔ مری ہوئی پاؤ گے ۵۔ بڑی آگ دوزخ ۶۔ ہمیشہ اس کو ملے گی
 ۷۔ عقل نے میرا ساتھ نہیں دیا ۸۔ دامن پھیلا کر ۹۔ میرے بیٹے کو

ماں دلوں جَد راضی ہو کے ایہہ مُونہوں فرماندی
 کلمہ پڑھ کے رُوح پُتر دی اُدّٰہ بہشتیں جاندی

اللہ پاک خلاصی کیتی چھٹی جان عذابوں
 رُوح آسمانی پُنتی آہی ٹھپ کتاب اس بابوں

آپ جنازہ اُسدا حضرت پاک رسول پڑھایا
 مڑ لوکاں نوں نال محبت ایہہ فرمان سنایا

جو وی پُتر ماں اپنی دی رن تھیں شان گھٹاندا
 رت دو عالم اُسدے اُتے ہر دم لعنت پاندا

نہ کریں توں اِسْمعیلا بھل کے نا فرمانی
 ماں تے پیو دے صدقے تینوں لڈھی شان جوانی

۱۔ بہشت کی طرف پرواز کر گئی ۲۔ جان عذاب سے آزاد ہوئی ۳۔ پہنچ گئی تھی

۴۔ زندگی کی کتاب بند کر کے ۵۔ پھر لوگوں کو ۶۔ بیوی سے

۷۔ اللہ تعالیٰ اُس پر ہر وقت ۸۔ جوں ربھی ۹۔ ملی

تیناں مسافراں دا واقعہ

۱۔ وِجِ بُخَارِی ایہہ روایت ابنِ عمرؓ تھیں آئی
 ۲۔ تیبی جلدے جیونکر ویکھی اُنجے لکھ وکھائی

۳۔ رتن بندے اک منزل کارن رل مل ہونڈے راہی
 ۴۔ راہ وِجِ بَدَل تے طوفانے لیاندی خوب تباہی

۵۔ جھاڑ پہاڑ دوائے دِسَن نظر نہ آوے بندہ
 ۶۔ بَدَل تے طوفانے کیتا جان اونہاندا مشدا

۷۔ بنگلی چمکی غار اک نیڑے آیا نظر تنہانڈے
 ۸۔ ہمت کر کے غارے اندر اپنا آپ چھپانڈے

۱۔ حدیث بخاری میں ۲۔ تیسری جلد میں ۳۔ اسی طرح ۴۔ مسافر اروانہ
 ۵۔ راستہ میں ۶۔ جھاڑی دار جنگل اور پہاڑ ارد گرد ۷۔ اُن کے

بجلی کڑکے بدّل وّے طُوفانِ شُوکاں وِشدا

غار دے اندر تِن مسافر اُتے رِب تکیئدا

اچن چیتی پہاڑوں رِڑھدا بھارا پتھر آیا

غار دے مُونہ تے ایونکر بیٹھا گھپ ہنیرا چھایا

اوس ہنیرے تھیں گھبرائے تِنے یار شتابی

کرن اوہ چارہ سنگ ہٹایے من وِچ ہوئی بتابی

اُس پتھر نوں تیناں سنگیاں رَل رَل دھکا لایا

اپنی جگہ توں ہلیا ناہیں مُڑ مُڑ زور آزمایا

تھکے ہارے تِنے بندے کرن صلاحاں لگے

کوئی نہ چارہ نظری آوے کی پتھے کی آگے

۱۔ پھنکارا شور ۲۔ تین ۳۔ اچانک ۴۔ لڑھکتا ہوا ۵۔ گہرا اندھیرا چھایا گیا
۶۔ اُس ۷۔ ساتھیوں ۸۔ بار بار ۹۔ تدبیر

ایسے سوچ دے انڈر آہے بچھو نے اک حیلہ
 عمل چنگیرا جو جو کیتا پائے آج وسیلہ

اُس عمل دے بدنے اللہ کرے خلاص ایہہ بندی
 نیس تاں غارے انڈر ساڈی موت ہووے گی مشدی

پہلے بندے دا عمل

تیناں تھیں اک بندہ اول بیتی گل سناٹا
 اوس عمل نوں ربدے اگے اوہ وسیلہ پانڈا

کہندا دھی چاچے دی آہی بھری اوہ حُسن جمالوں
 میں وی جوش جوانی بھریا گھٹ نہ لوکاں نالوں

۱۔ اسی سوچ میں تھے ۲۔ کہ اُن کو ایک طریقہ دماغ میں آیا ۳۔ ذریعہ واسطہ
 ۴۔ آزاد کرے اس قید سے ۵۔ نہیں تو ۶۔ گذری بات بے تھی ۸۔ بھرپور
 ۹۔ لوگوں سے کم نہیں تھا

۱۔ اِکدن اوہنوں وِخ کے مینوں شوق جوانی آیا
 ۲۔ سہتے کاراں بھلیاں مینوں رنج دا عشقے چایا

۳۔ اوہدے پچھے بھل گئے مینوں لگدے ساک پیارے
 ۴۔ کدی وی اوہنے پرت نہ ڈٹھا دُوروں کراں نظارے

۵۔ اِکدن کلی راہ وِچ مینوں جانڈی نظری آئی
 ۶۔ رستے دے وِچ ڈک میں اوہنوں دل دی گل سنائی

۷۔ کہندی اگوں جے دل تیرا میرے اُتے آیا
 ۸۔ کیوں چپ رہ کے میرے کارن اپنا آپ گویا

۹۔ جیکر تینوں تاہنگ ہے ڈاڈھی انگ ملانا مینوں
 ۱۰۔ سو دینار لیادے مینوں تاں ملساں میں تینوں

۱۔ جوانی کی مستی کا شوق ۲۔ تمام کام ۳۔ اس طرح کا ۴۔ رشتہ دار
 ۵۔ کبھی بھی ۶۔ اکیلی ۷۔ روک کر ۸۔ جواب میں کہنے لگی
 ۹۔ اگر تجھے بہت زیادہ طلب ہے ۱۰۔ جسم کو میرے ساتھ ملانے کی

راتِ وِنے مزدوری کر کے اپنا آپ وِنجایا
کھاون دا وی صرفہ کر کے سو دینار بچایا

اوہ دینار میں ہتھ وِنچ لے کے اُسدے گھر وِل جاواں
اوہ اکلّی گھر وِنچ لے لے سو دینار پھڑاواں

مُڑاک منجی ویکھ میں نیڑے اُسنوں وِچک لٹایا
وَت میں اوہدے نیڑے بہہ کے جُسے نوں ہتھ لایا

اچن چیتی کہندی مینوں توں وی اِکدن مرنا
ہر اِک چنگے مشدے کم دا اساں اے لیکھا بھرنا

ہر کم رِب تکیڈا ساڈا جو جو اسیں کمايے
ایہو چنگا جے اِس ویلے خوف ربانا کھایے

۱۔ دن رات ۲۔ ضائع کیا ۳۔ کھانے کی بھی بچت کر کے ۴۔ لے
۵۔ پھر ایک چارپائی ۶۔ اٹھا کر ۷۔ اِس کے بعد ۸۔ اچانک کہنے لگی
۹۔ حساب ادا کرنا ہے ۱۰۔ دیکھتا ہے ۱۱۔ یہی بہتر ہے

ایہہ گل سُن کے دِل دے اندر خوف ربانا آیا
تاں میں اُس توں او سے ویلے اپنا ہتھ ہٹایا

اوپدی منجی چھڈّ میں او تھوں کیتا جھب کِنارا
جے اوہ عمل قبول اے کیتا رت ، رحیم ، غفارا

سنگ ہٹا اِس غارے اگوں میرے پاک خُدایا
کیتی عرض قبول خُدا نے پتھر کجھ ہٹایا

دُوبے بندے دا عمل

اس تھیں چھپے دُوبے بندے اپنی گل سنائی
اک مزدورے کولوں جیونکر محنت اوس کرائی

۱۔ یہ بات سُن کر ۲۔ تب میں نے اُس پر سے ۳۔ اُسی وقت ۴۔ اُس کی چار پائی
چھوڑ کر ۵۔ میں وہاں سے جلدی ہٹ گیا ۶۔ پتھر ہٹا دو ۷۔ اس کے بعد

کہندا اُس نے چاول بدلے کیتی سی مزدوری
کچھ دن تپکھوں اوہ نہ آیا خبرے کی مجبوری

مدت گزری اُسدی مینوں خبر نہ آئی کائی
اوہدے چاول وکھرے کر کے منجی میں گڈوائی

وکھ اناج اوہدا میں رکھاں بھر بھر کئی بھڑولے
وتیچ اناج میں ڈھور خریدے کچھ وڈے کچھ ہولے

ورہیاں تپکھوں اوہ مزدورا اِکدن میں ول آیا
مینوں کہندا دے مزدوری میں اوہ مال دکھایا

کہندا مینوں ایہہ کی دستیں میں مزدوری منگاں
تیرا ایہہ میں ٹھٹھہ سُن کے دل اپنے وچ سنگاں

۱۔ شاندانہ جانے کیا مجبوری تھی ۲۔ کوئی اطلاع نہ آئی ۳۔ علیحدہ کر کے
۴۔ کاشت کردائی ۵۔ غلہ دان ۶۔ مویشی ۷۔ کچھ چھوٹے ۸۔ برسوں بعد
۹۔ مذاق ۱۰۔ شرمسار ہوتا ہوں

میں کہیا ایہہ ٹھٹھہ^۱ ناہیں پچی گل اے بھائی
 جیونکر اوہدا^۲ مال بنایا ربتی^۳ کھول سُنائی

مال مویشی لے مزدورا میتھوں^۴ ہو گیا راہی
 فرض ادائی کیتی ربا تیری وچ گواہی

جیکر میرا ایہہ کم^۵ ربا آیا مُدھ پسندی
 غارے اگوں سنگ ہٹائیں کریں خلاص ایہہ بندی

ہور اک حصہ ہٹیا پتھر رت دی نال رضائے^۶
 تیجا حصہ رہیا سی باقی تیجا گل سُنائے

۱۔ مذاق نہیں ۲۔ اُس کا ۳۔ گذری ہوئی بات ۴۔ مجھ سے ۵۔ پتھر ہٹا دینا
 ۶۔ اس قید سے آزاد کر دے ۷۔ اللہ تعالیٰ کی مرضی سے ۸۔ تیرا آدمی بات سُناتا ہے

تیجے بندے دا عمل

بکریاں دا میں ہاں چھیڑو اجڑو روز چراواں
سرگھی جا کے شامی ویلے پرت میں گھرنوں آواں

گھروچ بُڈھڑنے ماپے ناپے بیوی بچے میرے
ول گزارہ گھردا ہوندا رب دے کرم ہتھیرے

میں ہمیشاں چار کے اجڑ شام پئے گھر آواں
پہلاں ماپے مڑ بچیاں نوں دودھ ہمیش پلاواں

ایہو وپیرا اکثر میرا مدّت بہت وہانی
اکدن مشکل جیونکر آئی دساں کھول کہانی

۱۔ گذریا ۲۔ ریوز ۳۔ گھاس کھلاتا ہوں ۴۔ سحری کے وقت ۵۔ واپس ۶۔ ساتھ ہی
۷۔ اچھا ۸۔ چگا کر بکریوں کو ۹۔ یہی دستور عام طور پر میرا تھا

اُس دِن کِدھرے نیڑے مینوں چارا نظر نہ آیا
دور دُراڑے جنگل اَندر اَجڑ لے سدھایا

بہت کویلے راتیں ویلے پرت گھراں نوں آواں
ماپے میرے سٹے آہے ویلے نوں پچھتاواں

دھاراں کڈھکے دُدھ دا پیالہ لے میں کھلا سرہانے
سٹے پئے نوں ناٹھہ جگایئے آکھن لوک سیانے

آپوں جاگن ماپے نہ ای ڈردیاں آپ جگاواں
شاند میں تے رنج ہو جاون جے میں جھون اٹھاواں

رَو رَو بچے آکھن مینوں دیدے دُدھ آسانوں
کہیا میں اوّل مایاں دیاں ، دیاں فیرتسانوں

۱۔ کہیں نزدیک ۲۔ گھاس وغیرہ ۳۔ ریوڑا بھینڑ بکریوں کا گروہ ۴۔ بہت دیر سے
۵۔ رات کے وقت واپس ۶۔ سوئے ہوئے کو ۷۔ بچھ پر ۸۔ ہلا کر ۹۔ پھر تم کو

ایہہ وی سوچاں جے بچیاں نوں پہلاں دُدھ پلایا
خبرے ماپے غصے تھیون آکھن بُرا کمایا

دُدھ دا پیالہ پھڑکے کھلیاں ساری رات لنگھائی
روٹدے بچے دیکھ میں اپنی نیت نیس بدلائی

بچے ترے لیٹدے سوں گئے میں نہ ہلایا مولوں
جیونکر خدمت کرنی سیکھی سوہنے پاک رسولوں

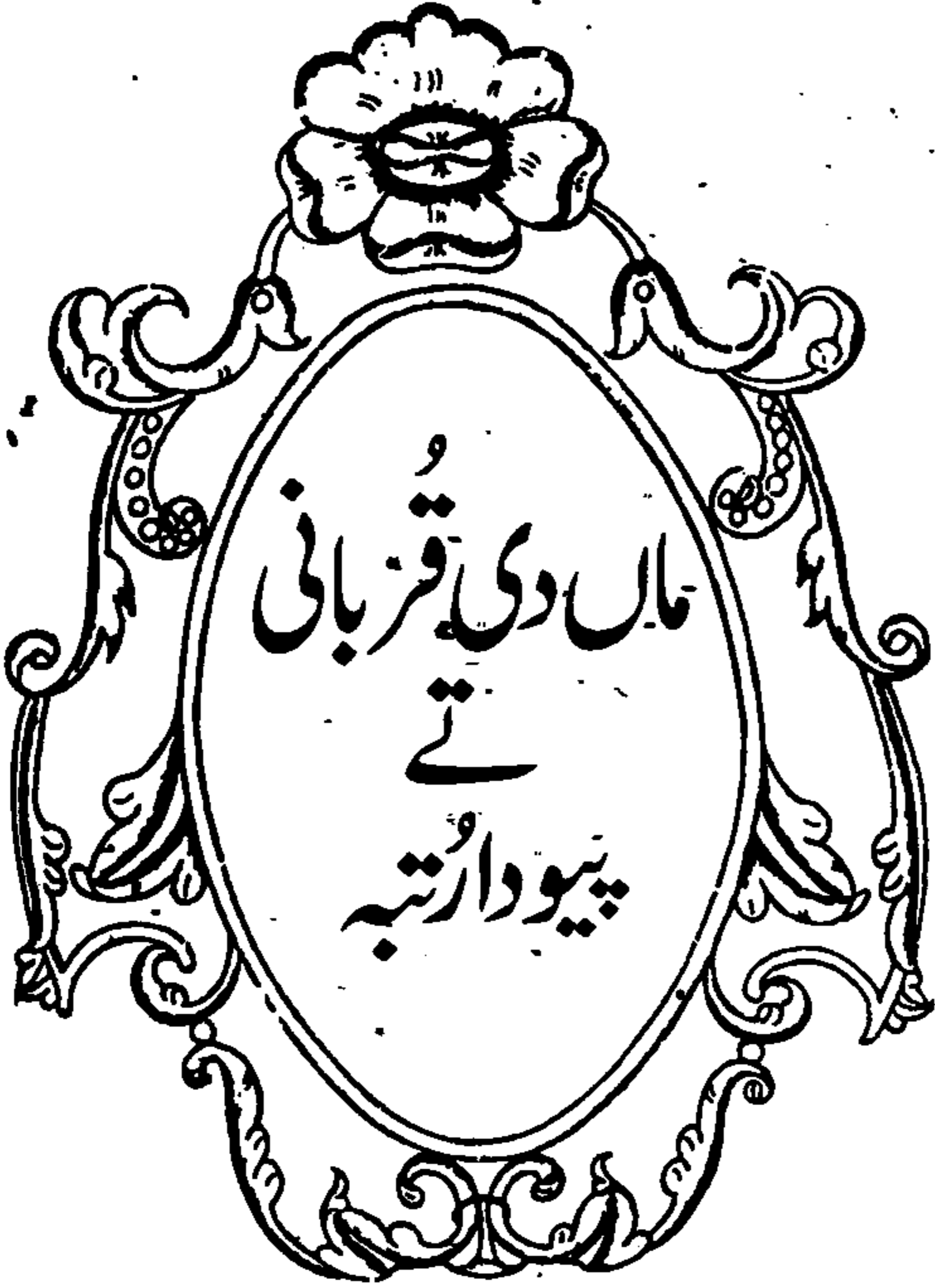
رات گئی تے جاگے ماپے ہويا کجھ سویرا
دُدھ پلا اوہاں نوں ربا۔ شکر میں کیتا تیرا

اس تھیں تچھے دے بچیاں نوں نفل پڑھے شکرانہ
جے قبول اے کیتا ربا اوہ مرا نذرانہ

۱۔ ناراض ہو جائیں ۲۔ پکڑ کر کھڑے کھڑے ۳۔ میں نے بالکل حرکت نہ کی اپنی جگہ
پر کھڑا رہا ۴۔ پاک رسول سے ۵۔ رات گزری تو ۶۔ اس کے بعد

اوہ وسیلہ گھت خُدایا بخش خلاصی کہندا
 ایہہ گل کہندیاں ڈِگ پیا سی پتھر باقی رہندا
 غار دے اگوں پتھر ہٹیا تینے باہر آئے
 رت قبول اونہانڈے کیتے چنگے عمل کمائے
 ماں تے پیو دی سیوا مترو مُشکل حل کراوے
 نیکی دسّن کارن چچی اپنا قلم چلاوے

۱۔ وہ ذریعہ ڈال کر ۲۔ گر پڑا تھا ۳۔ دُور ہوا/ الگ ہوا ۴۔ اچھے عمل اکام کئے ہوئے
 ۵۔ خدمت دوستو

قربانی ماں دی

۱- ہُن قربانی ماں دی بارے میں کچھ لکھ سناواں
شائد الہوں ایسے حیلے میں وی بخشیا جاواں

ہر ہر نیکی لکھ نہیں سکدا جو جو ماں کریندی
ہر اک ورتن جے میں لکھاں ہور کتاب بنیندی

تھوڑی ورتن ماں دی اتھے میں ہُن لکھ وکھاواں
پڑھ کے لوک ہدایت پاون ایہہ میں کراں دُعاواں

کر بِسْمِ اللّٰهِ اِسْمَعِيْلًا تُوں کچھ حال سنا نہیں
کیونکر ماں جنیندی نالے پالے چاؤ چائیں

۱- اب ۲- اسی تدبیر سے ۳- تمام کام اتمام برتاؤ ۴- اور اس کے علاوہ
۵- بنتی ہے ۶- ہدایت حاصل کریں ۷- جنم دیتی ہے ۸- ساتھ ہی پرورش
کرتی ہے ۹- اُمنگ اور خوشی سے

۱۔ کن کہیا جد رب نے توں وی ماں دے شکمے آیا
نو مہینے اُس نے تینوں اپنا خون پلایا

پیٹے دے وچ رکھ اُس تینوں کم دُنیا دے کیتے
جس تے دَر تے اوہو جانے جیوں اوہ ویلے پیتے

۲۔ موت دے مُونہہ وچ جا کے اوہنے تیرا جنم کرایا
دُھونڈ کے سوہنا نان اُس تیرا آپوں ای رکھوایا

۳۔ بھکھ لگے تے توں روٹا سیں اوہ سی دُڈھ پلانڈی
نالے لوری دے کے تینوں جھولی وچ سوانڈی

۴۔ کر کر بول توں ماں اپنی نوں کئی وار جگایا
۵۔ گلی تھاں تے آپوں ہو کے سکے مُدھ سوایا

۱۔ کہا ہو جا ۲۔ جس پر بیٹے اپیش آئے ۳۔ جیسے ۴۔ قریب المرگ ہو کر
۵۔ ہلکی آواز سے سُریلا گیت ۶۔ پیشاب ۷۔ کتنی دفعہ ۸۔ نبی والی جگہ پر
۹۔ تم کو سُلاتی رہی

جَدِّۡ۱-۱ بَیۡمَارِ تَوۡنِ هُوِیَا، مَاۡنِ نَوۡنِ سَارِی رَاۡتِ جَکَاۡیَا
 کَدِیۡ۲-۲ نَهۡ اَوۡہِنِیۡ غُصَّۃً کَیۡتَا سَیۡنِیۡ دَے سَنۡگَ۳-۳ لَاۡیَا

سَیۡنِیۡ دَے سَنۡگَ لَا کَے تَیۡنِیۡوۡنِ اِپۡنَا دُوۡدَّہ۲ پَلَاوۡے
 اَکھِ رَبَّآ پُتِ مِرمِے وَاۡنِ نَہۡ تَیۡتِ۲ اَوۡے

—۵—

سَارِے جَکَ تَہۡسِیۡنِ پِیَارَا تَیۡنِیۡوۡنِ پُتَّرِ اَوۡسِ بَنَاۡیَا
 تِیۡرِیَاۡں دُکھَاۡں دَے وِجِ مَاۡنِ نَے اِپۡنَا اَپَ رُلَاۡیَا۲-۲

اَوۡسِ تِیۡرِیۡ اُنۡگِیۡ پھَرِّ کَے ٹُرۡنَا مِیۡدَّہ۲ سَکھَاۡیَا
 تِیۡرِے سَنۡگَ اُسَ کَھِیۡڈَاۡں کَرِ کَے تَیۡنِیۡوۡنِ اَوۡسِ کَھِیۡڈَاۡیَا

تَوۡنِ جِسِ وِیۡلَے گَہَرِ دَے اِنۡدَرِ اِپۡنَے پِیۡرِیۡں ٹُرِیَا
 اَپَ لَنۡکَھَاۡیَا اَوۡتَہُوۡنِ تَیۡنِیۡوۡنِ جَے سَکتَے تَوۡنِ اَٹُرِیَا۸

۱- جب ۲- کبھی نہ ۳- ساتھ ۴- گرم ہوا/ تکلیف ۵- پوری دُنیا سے
 ۶- پامال کیا ۷- چلنا ۸- اگر کسی جگہ تم اٹک گئے/ پھنس گئے

توں ڈگیں تے بھج کے چکدی تینوں ماں بچاری
 مونہہ سرچم کے کہندی آہی میں صدقے میں واری

جاں توں مونہوں بولن لگا او سے سبق پڑھائے
 ماں تے ابا ، بھائی ، بھیناں رشتے اوس دکھائے

جد بیماری تیں تے آئی دارو اوس کرایا
 منگ دعائیں پاک الہوں اوسے تڈھ بچایا

ہر اک چنگا کھانا تینوں دتا تیری مائی
 آپوں بھاویں بھکھی سستی تڈھ نہ بھکھ دکھائی

جاں توں گجھ وڈیرا ہویا گھلیا اوس مسیتی
 مڑ سکولے گھلیا تینوں اوسے ہمت کیتی

۱۔ تم اگر گر جاؤ ۲۔ بھاگ کر اٹھاتی ۳۔ میں قربان بچاؤں ۴۔ باتیں کرنے لگے

۵۔ تم پر ۶۔ علاج ۷۔ اسی نے تم کو ۸۔ تم کو بھوکا نہ رہنے دیا

۹۔ روانہ کیا اُس نے مسجد میں

اُس دی نیت آہی ، میرا پُت بنے اچیرا^۲
سارے لوکی آکھن ایہنوں افسر ، خان ، وڈیرا

تیریاں عیباں اُتے اوہنے سدا ای پڑوہ پایا^۳
آپوں اگے ہو کے تینوں ماروں اوس بچایا^۴

جد گیا سیں توں پردیسیں منگیاں اوس دُعائیں
آکھے ربا پُت مرے نوں خیریں توڑ پُچائیں^۵

وِج پردیسیں جہڑے تیرے سال مہینے بیتے
خیر اُس تیری منگن کارن لکھاں سجدے کیتے

تیرے پرتن کارن اوہنے رکھیاں انج اڈیکاں^۸
گن گن کے اُس دن گزارے رکھیاں یاد تریکاں^۹

۱۔ ارادہ/مقصد تھا ۲۔ بلند/عظیم ۳۔ ہمیشہ ہی ۴۔ مار پڑنے سے
۵۔ منزل مقصود پر ۶۔ غیر ملک میں جا کر ۷۔ واپسی کیلئے ۸۔ اس طرح انتظار کیا
۹۔ تاریخیں

جاں پردیسیوں پرت پچھاں نوں گھر ول سیں توں آیا
 ماں تری نے اگے ہو کے بوہے تیل چوایا

مُونہ نہ سرچم کے اُس نے تینوں گھر دے وِج لیا اڈا
 آکھے ربا ماں تے پت دا توں ای میل کرا اڈا

مُڑ مصلّا ڈاہ کے اوہنے نفل پڑھے شکرانہ
 آہنڈ گواہنڈی بچے سڈے کے اُس دتا نذرانہ

کئی ورے اِس ماں تری نے ایونکر پا پڑ ویلے
 کر توں چیتے بچپن اپنا کج اوہ گذرے ویلے

ساک اُس تیرا ڈھونڈن کارن کیتے جتن ہزاراں
 دَر دَر دے اوہ دھکے کھا کے حاضر ہوئی دَر باراں

- ۱۔ جب ۲۔ واپس ۳۔ ایک رسم جو کسی عزیز کی آمد کی خوشی میں کرتے ہیں
 ۴۔ بچھا کر ۵۔ بلا کر ۶۔ کئی سال ۷۔ مصیبتیں برداشت کیں ۸۔ تم یاد کرو
 ۹۔ کس طرح ۱۰۔ وقت ۱۱۔ رشتہ ۱۲۔ تدبیرا کوششیں

جیتھے سی مٹیار اِک سوہنی اوتھے لایا ڈیرا
 تَلا اُسدی ماں تے پیو دا کیتا اوس بتیرا

مَنّاں کر کر ساک اُس تیرا چھیکڑ جوڑ بنایا
 بڑیاں سَدھراں نال سی اوہنے تیرا ویاہ رچایا

کڑیاں سَدّ اُس محلّے وچوں مُدّھ بٹھایا مائیاں
 سارے تیرے شگن منائے جو جو دسیا نائیاں

ڈھول تے واہجے ساک مُلا کے تیری جنج بنائی
 ساک اشناواں تائیں اوہنے روٹی چون کھوائی

پونجی نکئی تاں فر اوہنے قرض وی کجھ چڑھایا
 تاں اِس تیری رَن دا ڈولا تیرے گھر وچ آیا

۱۔ جہاں لڑکی تھی ۲۔ کافی/زیادہ ۳۔ آخرکار ۴۔ بہت ہی شوق/اُمنگ سے

۵۔ شادی کی ایک رسم ۶۔ رشتہ دار ۷۔ اچھی کھلائی ۸۔ پسماندہ سرمایہ

۹۔ تمہاری بیوی کا

دُنیا دے وچ ورتن کارن جاچاں اوس سکھائیاں
 آج توں آکھیں ساریاں جاچاں آپوں مینوں آئیاں

ایڈ قَضیے جھَل کے تینوں جس پروان چڑھایا
 رَن دی سُن کے آکھیں میرا توں نیس کجھ بنایا

جہڑا اپنی رَن دی خاطر ماں دے نال وگاڑے
 اتھے اوتھے دوہین جہانین پیندے اوس پواڑے

۵- دیکھو ایس کتابے اندر کتھا اے اک صحابیؓ
 ۶- پاک حدیثے تھیں اوہ آئی ناہیں عام کتابی

۸- ماں دی بے ادبی نے اُسدا کجج دا حال بنایا
 پاک نبیؐ نے ماں دے کولوں آپ اوہنوں بخشایا

۱- برتاؤ کیلئے ڈھنگ / اسلوب ۲- برداشت کر کے ۳- بیوی کے کہنے پر
 ۴- اُس کو مصیبتیں پیش آتی ہیں ۵- دیکھ لو ۶- اس کتاب میں
 ۷- کہانی ہے ایک اصحابی کی ۸- کس طرح کا

تَدَ خِلاصِی هَوِیْ آهَی هَوِگَی رُوحِ رَوَانَه
 اِیْهَه کِهَانِی عَلَقَمَهٗ وَالی جَانَه کُل زَمَانَه

اِیْهَه نَصِیْحَتِ مَن لَوِ مِثْرَوِ اِتَنِ عَرْضِ گُذَارَاں
 مَاں دَا اَدَبِ تَه عِزَّتِ کَرَنِی نِیْکِی بَا جِه شُمارَاں

رَن دَه آکھَه مَاں دَه آگَه نَاهِی اُچَا بُولِیْس
 دِیْنِ دُونِی وَجِ اِسْمَعِیْلَا نَه جِنْدِ اِپَنِ رَوِیْس

۱۔ تب چھٹکارا ہوا تھا ۲۔ تسلیم کر لو ۳۔ بیوی کے کہنے پر
 ۴۔ والدہ کے سامنے ۵۔ دین و دنیا میں ۶۔ اپنی زندگی کو پامال نہ کرنا

پیو دا رُتبه

ہُن مِترَاں دی سیوا اِندَر عرض میں اِک سناواں
پیو دا رُتبه اُنجے ہوندا جیوں کر ہوندا ماٹواں

بعد خُدا تے نبی دے بڈیا ماپے قبلہ تیرے
حق چوہاں دا ٹیڑے بیڑے ناہیں دُور ودھیرے

ماں تے پیو دا حق خُدا نے اپنے نال رلایا
اوہ نہ بخشے جاسن ، جنہاں رُبدَا حکم بھلایا

ماں تے پیو دے بارے مِترُو آیا حکم حُضوری
اَدب اے جیونکر ماں دا اُنجے بابل اَدب ضروری

۱۔ اب دوستوں کی ۲۔ خدمت میں ۳۔ اسی طرح ہوتا ہے
۴۔ تمہارے لئے تعظیم کے لائق ہیں ۵۔ زیادہ دُور نہیں ۶۔ وہ نہیں بخشے جائیں گے
۷۔ حکم اللہ تعالیٰ کا ۸۔ متعلق

ماں تُساؤی جیکر جنت باپ اوہدے دروازے
تاہیں دتا شان اچیرا رب غریب نوازے

پیو دا رتبہ دل اپنے تھیں جہڑے پت گھٹاسن
اوہ انساناں وچوں قہروں سبھ کھدیڑے جاسن

سر نیواں جو کردے ناہیں بُوہے تھیں لنگھدے جہڑے
کدی وی اوہ نہ داخل ہوسن جنت والے ویہڑے

جے توں چاہیں تیرے کارن جنت دا در کھلے
لے دُعا توں بابل کولوں تہد ہوا ایہہ جھلے

جیونکر مانواں بچیاں کارن سبھ قضینے چالن
ایونکر دُکھ اونہانڈے بابل حیلے کر کر ٹالن

۱۔ اگر جنت ہے ۲۔ باپ اُس کے ۳۔ تب ہی ۴۔ بھگائے/نکالے جائیں گے
۵۔ جو دروازے سے گذرتے ہوئے ۶۔ جنت کا دروازہ کھل جائے
۷۔ تب یہ رحمت کی ہوا چلے گی ۸۔ مُشکلیں برداشت کریں ۹۔ گُذار دیں

ماں بچیاں نوں گھرِ بسم اللہ اوّل آپ پڑھانڈی
باقی پیو دی۔ ۱۔ پنڈ اونہانٹوں روشن راہ دکھانڈی

۲۔
گھر وچ ماٹواں چمّ چٹن نالے دُدھ پلاون
۳۔
پیو اونہانڈی روزی کارن باہر دھکے کھاون

۴۔
اوہ بچیاں دی روزی کارن کی کی جتن کرینڈا
۵۔
مُلکے انڈر یا بدیسینے وّے پیا ڈھڈینڈا

۶۔
خواہ اوہ نوکر بنے کسیدا خواہ کرے مزدوری
۷۔
بھاویں دَر دَر ننگر منگے بچیاں دی مجبوری

۸۔
بچیاں کارن ٹھگلی چوری دغا فریب کمانڈا
۹۔
اونہانڈے اوہ مسکھ دی خاطر سرتے بھار اٹھانڈا

- ۱۔ باپ کی نصیحت ۲۔ واضح راستہ ۳۔ پیار محبت سے بوسے دینا ۴۔ باپ اُن کی
۵۔ جدوجہد کرتا ہے ۶۔ پھرے ۷۔ کسی کا ۸۔ بھیک مانگے۔ ۹۔ جلسازی
۱۰۔ دھوکہ دہی

ماں بچیاں نوں گھروچ رکھے وانگوں دل دے جانی
 باہر بابل مُشکل انڈر جاں دی دے قُربانی

مائی بابل ہین برابر گڈی دے دو پھیسے
 ماں تے پیو دی خدمت انڈر ہر پل حاضر رہیسے

بچے ، بچیاں اس گڈی تے کر دے پھرن سواری
 جے اک پہیہ نکھڑے تاں اوہ جھلن ڈھپر خواری

سڈھے راہ تے پاون کارن اک مثال سناواں
 انج دی ورتن سنگ تساڈے ہونڈی لکھ وکھاواں

دکھ قضیئے جھل سرے تے اپنے بچے پالو
 وڈے ہو کے کہن تہانوں باپو مُونہہ سنبھالو

۱۔ دل کا حال جاننے والوں کی طرح ۲۔ جان کی ۳۔ گاڑی کے

۴۔ علیحدہ ہو جائے تب ۵۔ بہت زیادہ رسوائی برداشت کرتے ہیں

۶۔ اس طرح کا سلوک ۷۔ آپکے ساتھ ہوتا ہوا ۸۔ دکھ اور تکلیفیں برداشت کر کے

۱- اگ لگیسی سینے تیرے دلے تے لگسن سٹاں
 ۲- کہسیں ربا باقی جیون کتول جا ہن کٹاں

۳- ڈر پترا اُس ویلے کولوں جد توں بڈھرا ہو سیں
 ۴- انج دے بول اولے سُن کے بیٹھ چپتا رو سیں

۵- ہن متراں نوں اسمعیلا ڈونگھی گل سناویں
 ۶- جیون انڈر ہر تھیں دروی رشتہ اک وکھاویں

۷- سارے پیارے ساک جو تیرے لگدے دُوروں نیڑے
 ۸- اپنے نالوں شان اوہ تیرا کھسن کجھ ہٹھیرے

۹- پَر اک بابل اللہ کولوں منگدا ایہہ دعائیں
 میں تھیں اچّا پت مرے دا رتہ توں بنائیں

۱- آگ لگی ۲- دل پر چوٹیں لگتی محسوس ہوگی ۳- کس طرف ۴- گزاروں

۵- ایسے بے ڈھنگے لفظ سن کر ۶- گہری اذو معنی بات ۷- ہر ایک سے ۸- نیچے

۹- مگر ایک باپ

پو دی اُلْفَتِ بارے مِترو ہو رِمثال سُناواں
میں تارِ تِخے ہندِ اک ورقہ سبھ نوں کھول وکھاواں

وِیکھو پو نے پُترِ کارن کُنجِ دِتی قُربانی
شاند لوک ہدایت پاون اوہ میں کراں بیانی

سارے ہند تے شاہی کیتی مُغلاں نے سَت نِسلاں
اج وی سانوں سانویں دِتن یاداں نہیں جو مُغلاں

باہر پہلا شاہ اونہاندا مُغلاں دا سرناٹواں
ایہہ کم اُسدا جگ تھیں وکھرا میں کُجھ لکھ سُناتواں

باہر دا سی پُت ہمایوں جانوں ودھ پیارا
اُسدے کارن کی کُجھ کیتا باہر کم نیارا

۱۔ محبت ۲۔ ہندوستان کی تاریخ کا ایک ورق ۳۔ بیٹے کیلئے ۴۔ کیسے قربانی دی
۵۔ بادشاہی کی ہے۔ ۶۔ سامنے نظر آتی ہیں ۷۔ جس کے نام سے مغل شہنشاہوں کا نام
شروع ہوتا ہے۔ ۸۔ جان اپنی سے زیادہ ۹۔ منفرد

اوس پیارے پتر اُتے ^۱انج دی سختی آئی
 آہماری گھیرا پایا ^۲مکھ تے زردی چھائی

کر کر چارہ تھکے سارے شاہی وید سیانے
 کوئی دوا نہ کاری آوے ^۳ورتن ربدے بھانے

اک ولی دے آگے ، ^۴باپر چھیکڑ عرض گزارے
 کرو دُعا ہماری چھڈے میرے پت پیارے

اوس ولی نے باپر تائیں دسیا نال اشارے
 کوئی اپنی چنڈزی جے کر شہزادے توں وارے

تاں شہزادہ ^۵ول ہو وہسی کہندی عقل اسانوں
 استھیں ہٹ کے کوئی نہ چارہ دساں کھول تسانوں

۱۔ اُس ۲۔ اس طرح کی ۳۔ چہرے پر ۴۔ فائدہ نہ دے
 ۵۔ اللہ کی رضا پیش آئے ۶۔ آخر کار ۷۔ قربان کرے ۸۔ تندرست ہو جائے گا
 ۹۔ اس کے علاوہ

ایہہ گل سُن کے بابر کہندا آپ ہوساں میں واری
پتر نالوں ناہیں مینوں اپنی جان پیاری

جہب تیاری بابر کیتی نسلوں ترک تموری
اپنی جان اُس پتر کارن کیتی پیش حضوری

دُعا منگیندا چکر کئے اُسدے پلھنگ دوالے
بخشیں ربا جان پتر دی میری تہدھ حوالے

ہوئی دُعا قبول الہوں ہو گیا ول شہزادہ
انج قبولی ہون دُعاواں کرے جو نیک ارادہ

اوہ زِماری بابر لگی کمنجی اُتے آیا
کچھ دن پچھوں مر گیا بابل سوہنا پیار نبھایا

۱۔ میں خود قربان ہوں گا ۲۔ بیٹے سے نہیں مجھے ۳۔ جلد ۴۔ دُعا میں مانگتا ہوا
۵۔ تمہارے ۶۔ شہزادہ تندرست ہو گیا ۷۔ اس طرح قبول ہوتی ہیں ۸۔ چار پائی پر آ گیا
۹۔ کچھ دن کے بعد وفات پائی باپ نے

سوچو مترو کیونکر بابل پیار کریشدے پترّاں
 لُح لُح قِصَّۃِ اِسْمٰعِیْلَۃِ مَتَّانِ دے توں مِتْرّاں

عزّت پیو دی کجج کری دی آو جاچ سکھاواں
 دو نبیاں دی ایہہ کہانی تھوڑی لکھ وکھاواں

جیونکر اسمعیلؑ پدرا وا پکیتا ادب سچاواں
 اُنجے ادب اساں تے لازم نال دلیل سناواں

ابراہیمؑ نوں خوابے اندر آیا حکم ربّانا
 جان تھیں پیازی دے قربانی اے محبوب یگانا

حضرت اسمعیلؑ اونہاٹدے اِکو پُت پیارے
 ایہو میں تھیں منگے اللہ سمجھے باپ اشارے

۱۔ نصیحتیں دو تم دوستوں کو ۲۔ کیسے کی جاتی ہے ۳۔ ڈھنگ طریقہ سکھاواں
 ۴۔ باپ کا ۵۔ ثبوت کے ساتھ ۶۔ منفرد الاتیانی ۷۔ یہی بیٹا مجھ سے

حکم الہی مَنْ خلیۃً کیتی جھب تیاری

دل آکھے آج دلبر کارن دیدے جان پیاری

تیز چہرے نوں پلے دے وچ ابراہیمؑ چھپاون

پت نوں لکڑاں کارن کہہ کے جنگل وچ لیاون

جنگل اندر ٹر دے جاون جد پوتے ادھوائے

اوہناں نوں بدلاون کارن شیطان لاندھا چائے

گل اوہدی اوہ منے ناہیں پتھر مار نساہیا

آبدی لعنت والا اُسدے طوق گلے وچ پایا

وَتَّ خلیۃً دَسِیَا پت نوں آیا حکم ربانی

میں تھیں تیری جان دی منگی رب نے ہے قربانی

۱۔ تسلیم کر کے ۲۔ کپڑے میں اچادر میں ۳۔ جب پہنچے آدمی مسافت پر
۴۔ خواہش لالچ ۵۔ مار بھگایا ۶۔ ہمیشہ کا ۷۔ بعد اُس کے ۸۔ بتایا

۱- جاں خلیئے پُت اپنے نوں رِب دا حکم سنایا
 حکم رِبانا سُن فرزندے اگوں ایہہ فرمایا

۲- جے رِب دیوے جیون مینوں لکھ ہزاراں واری
 میں قربانی مڑ مڑ دیاں حاضر جان پیاری
 چھری پھری جد باپ نے ہتھ وچ ہون لگی تیاری
 ادب کنوں فرزند پیارے اتنی عرض گزاری

۳- پیر مرے چا بنھو دونویں ہے ایہہ خوف اسانوں
 وچ بیہوشی جان میں ترٹاں لگسن ایہہ تسانوں

۴- ترٹن اندر خونی چھٹکاں جے تساں تے پاواں
 روز قیامت بے ادباں وچ میں نہ دھریا جاواں

- ۱- جب ۲- جواب میں ۳- زندگی ۴- ادب کے ساتھ
 ۵- پاؤں میرے دونوں باندھ دیں ۶- جب میں ترپوں ۷- یہ آپ کو لگیں گے
 ۸- خون کی چھینٹیں ۹- اگر آپ پر ڈالوں ۱۰- رکھا جاؤں/ شامل کیا جاؤں

بیٹھ چھری دے بابل والا ادب نہ اوس بھلایا
بے ادبی تھیں مڑوی ڈریا مرنوں خوف نہ آیا

کر اندازہ جس بابل نے دتے ایڈ پواڑے
وچ معصومی پت نون چھڈیا کلیاں وچ اجاڑے

باجھ خدا تے ماں دے اوتھے آہی کل ویرانی
اڈیاں رگڑ کے پت نے کڈھیا پیون کارن پانی

ورہیاں پچھوں جد اوہ بابل مڑ ملنے نون آیا
اپنے سنگ اوہ موت سندیسہ ربا محکم لیایا

حاضر جان پیاری کیتی سُن کے محکم ربانا
آکھیا بابل چھری چلاؤ ڈول نہ کدھرے جانا

۱۔ بوقت ذبح بھی ۲۔ پھر بھی ۳۔ اتنی تکلیفیں دیں ۴۔ ویرانی میں اکیلے چھوڑا
۵۔ بغیر ۶۔ وہاں تھی ۷۔ ایزویوں کو رگڑ کر ۸۔ نکالا پینے کیلئے ۹۔ برسوں کے بعد
۱۰۔ موت کا پیغام ۱۱۔ کہیں ڈگمگانہ جانا

نہ اوہ کابل پالنہارا نہ اُس لاڈ لڈایا
 دیکھو پُت نے اُسدے اگے مڑوی سیس نوایا^۲

ساتوں پالن کارن بابل لکھاں دُکھ جھلینڈے^۳
 مڑوی ادب اونہاندا ناہیں نافرمان کرینڈے^۵

توبہ کرو تے سیوا کرلو جیونکر حکم ربانا^۶
 باپ تساڈا جان جے منگے جھب دیو نذرانہ^۷

اسمعیل دی عرضی اُتے عمل ضروری کرنا^۸
 چنگی مٹدی پیو اپنے دی صابر ہو کے جرنانا^۹

۱۔ نہ ہی اُس باپ نے پرورش کی ۲۔ سر جھکایا ۳۔ برداشت کرتے ہیں ۴۔ پھر بھی
 ۵۔ کرتے ہیں ۶۔ جیسے جس طرح ۷۔ جلدی پیش کرو ۸۔ التماس پر
 ۹۔ صبر کے ساتھ برداشت کرنا

اک ماں تے پتر دا واقعہ

وچ کتاب ہدایت والی ڈٹھی ہور کہانی
چھیکڑ اُتے اوہ وی مِترو میری سنو زبانی

شہر کسے وچ رہندے آہے پتر، پیوتے مائی
کہڑی غلطی کارن پت دی دساں شامت آئی

جیون پورا ہوون پاروں پیو اوہدا جد مردا
کلا پتر مالک بن دا سارے کم تے زر دا

پتر پیو دا کم چلا کے پیر اگیرے دھردا
پچھے بُڈھی ماں بچاری کم چلاوے گھر دا

۱۔ ہدایت کی ۲۔ آخر میں ۳۔ کونسی غلطی کی وجہ سے ۴۔ زندگی پوری ہونے کی بنا پر
۵۔ جب وفات پا گیا ۶۔ کام اور دولت کا ۷۔ کام کو چلا کر ۸۔ ترقی کرتا ہے

جیوں جیوں پتر محنت کر کے کاروبار چلاوے
دولت وی مڑ عاشق ہو کے چار نگھوں پئی آوے

دولت عیش اراماں کیتا جھب اوہنوں مستانہ
ایہہ شناخت بھل گئی اوہنوں اپنا کون بگانہ

اکدن مستی دولت اندر ماں نوں سد مریشدا
ماں نہ چھیتی اپڑی تے اوہ غصہ بہت کریشدا

غصے نال اوہ ماں نوں تکدا کر کر اکھاں خونی
دیکھ کے اوہنوں ماں دی ہوئی ساری دُنیا سونی

ڈاڈھا دُکھ دِلینوں ہويا روٹدی جا کنارے
مڑ مڑ سوچے اِنج کیوں تگیا مینوں پیت پیارے

۱۔ جیسے جیسے ۲۔ چاروں طرف سے ۳۔ آرام نے کیا جلدی اُسے مغرور
۴۔ اپنا کون ہے اور بیگانہ کون ہے ۵۔ بلاتا ہے ۶۔ جلدی نہ پہنچتی تو وہ
۷۔ غصہ میں ماں کو دیکھا ۸۔ ویران ۹۔ ایسا کیوں دیکھا ہے مجھے

ایسے سوچے دے وچ سُتی ڈاڈھی ہو دکھیاری
پتر نے پرواہ نہ کیتی تاہیں قسمت ہاری

آکڑتے مغروری اندر جا کنارے سوٹدا
سُتے اُتے غضب خدا دا ایونکر نازل ہوٹدا

جھڑیاں اکھاں نے مائی نوں نال حقارت ڈٹھا
سُتیاں سُتیاں اتہیاں ہوئیاں جھولی پے گیا چٹھا

کئی حکیم سیانے لبھے اک تھیں اک اُچیرا
جیوں جیوں دارو کردا جائے ودھدا جائے ہنیرا

اُس نے پیراں ویداں اگے دولت سبھ لٹائی
کسے دُعا دارو دی اوتھے پیش نہ جاوے کائی

۱۔ اسی سوچ میں ۲۔ تب ہی ۳۔ اس طرح ۴۔ نفرت کے ساتھ دیکھا

۵۔ اپنے کئے کا حساب مل گیا ۶۔ بڑا ۷۔ علاج ۸۔ اندھیرا بڑھتا جائے

۹۔ حکیموں کے پاس ۱۰۔ وہاں

۱- اکھاں انہیاں ہتھ ڈنگوری خالی ہو گیا پلا

۲- جنول جاوے دھکے کھاوے در در پھرے اکلا

۳- دھکے کھانڈیاں اکدن اوہنوں ملیا اک سیانا

۴- اُسدے انگے رو رو دسدا اپنا حال وہانا

۵- اوہ خُدا دا بندہ اُسنوں دیشدا ایہہ صلاحاں

۶- کہندا اٹھیں وِل نہ ہوسن کدی وی نال دواواں

۷- جے توں چاہیں روشن اکھاں ماں تھیں لے دُعاواں

۸- اس تھیں وڈا کوئی نہ دارو تینوں کھول سناواں

۹- جے توں جا کے ماں اپنی نوں ناہیں راضی کر سیں

۱۰- تاں فر ایجے انہیاں وانگوں دھکے کھانڈا مرسیں

۱- آنکھیں انڈھی ۲- ہاتھ میں عصا ۳- جیب خالی ہو گئی ۴- جس طرف جائے

۵- بزرگ ۶- گذرا ہوا ۷- مشورے ۸- تندرست نہ ہوں گی

۹- اس سے بڑا اور کوئی علاج نہ ہے ۱۰- اسی طرح

ایہہ سُن کے اوہ ماں اپنی دے پیراں اُتے جھڑدا

رَو رَو مَنٹاں تَر لے کردا سر پیراں تے دھردا

بخش دے مائے بھُل جا دل تھیں ہر گستاخی میری

جیکر رت حیاتی دتی خدمت کرساں تیری

تک توں حالا پُت اپنے دا سُن لے گریہ زاری

اوکھا ہو گیا جیون میرا بن اٹھیں کس کاری

جدوں تڑفدا ڈٹھا ماں نے ٹوٹا اوہ جگر دا

مائی اپنا دُکھ تے بھُل گئی ہو یا درد پتر دا

پیراں توں اوہ چُک پتر نوں سینے نال لگاوے

کیوں استے میں رنج ہوئی ساں ویلے نوں پچھتاوے

۱۔ قدم بوس ہوا ۲۔ سر پاؤں پر ۳۔ بھول جا دل سے ۴۔ تم حال دیکھ لو

۵۔ آنکھوں کے بغیر کس کام کا ۶۔ جب تڑپتا ہوا ۷۔ جگر کا وہ ٹکڑا

۸۔ پاؤں کے اوپر سے اٹھا کر ۹۔ ناراض ہوئی تھی

آکھے رَبَّا توں ای جانیں حالِ وِ لے دا سارا
پِتر باجھوں دُنیا اُتے میرا کون سہارا

جینا مَرنا تیرے ہتھ اے نین پران وی سارے
مویاں نوں وی زَندہ کر سیں تیرے کم نیارے

دیدے پُت مَرے نوں اکھاں توں ہیں دیون والا
میں تھیں ناہیں ویکھن ہوندا ایہہ پِتر دا حالا

توبہ کر کے پیریں ڈِگّا رَو رَو حالِ سُناوے
توبہ کر جو تیں دَر آوے اوہ نہ خالی جاوے

بخشیں رَبَّا پُت مَرے نوں روشن کر دیں اکھاں
میں فریادی اُتے تیرے اگے کرم نین لکھاں

۱۔ تم ہی جانتے ہو ۲۔ بیٹے کے بغیر ۳۔ زندگی موت تمہارے ہاتھ میں ہے
۴۔ آنکھیں اور باقی تمام جسمانی طاقت ۵۔ مُردوں کو بھی ۶۔ دے دو میرے بیٹے کو آنکھیں
۷۔ پاؤں پر گرا ہے ۸۔ جو تمہارے دروازے پر آتا ہے ۹۔ پہلے بھی لاکھوں کرم ہیں

سر سجدے وچ رکھ کے منگدی رت تھیں ایہہ دُعاواں
میں پتر نوں بخش دیتا اے رحم ترا ہن چاہاں

سجدے توں سر چکلیا نہ سی بُڈھی ماں بچاری
روشن ہویاں پت دیاں اکھاں کیتا کرم غفاری

لکھاں خرچے کیتے آہے کجھ نہ حاصل ہویا
مفت ملی ایہہ نعمت اوہنوں ڈگ پیریں جد رويا

ہوئی دُعا قبول الہوں اک کپل اندر یارو
ماں دی تڑن تڑت سُنیڈی ایہہ نہ گل وسارو

جنت ماں دے پیراں تھلے آکھن لوک سیانے
ایہہ گل جانن سارے لوکی مُڑکیوں بنن ایانے

۱۔ اب تیرا رحم چاہتی ہوں ۲۔ سر اٹھایا نہ تھا ۳۔ روشن ہو گئیں
۴۔ پاؤں پر گر کر جب رویا ۵۔ پلک جھپکتے ہی ۶۔ تڑپ جلدی سنی جاتی ہے ۷۔ بھولو
۸۔ نیچے ۹۔ تمام لوگ جانتے ہیں

ایڈا رُتَبہ ماں وا ہوندا کراں میں عرض نمانا
 بے ادبی نُس۔ ماں دی کر کے نہ دُرکارے جانا

اک پل وچھٹرن جیکر پتر چھم چھم روون مانواں
 اسمعیلے آپ آزما یا مانواں ٹھنڈیاں چھانواں

۱۔ اتنا رُتَبہ ماں کا ہوتا ہے ۲۔ تم ماں کی بے ادبی کر کے ۳۔ دھتکارے اجھڑ کے جانا نہیں
 ۴۔ ایک لمحہ اگر بیٹے جُدا ہوں

عرض مُصنّف

مان ، پیو جائے بھائیاں وانگوں کوئی نہ بن دا بھائی
کھچ لہو دی لہو کریشدا جانے سبھ لوکائی

بھائی ہون تے ہون بائہاں بن بھائیاں کجھ ناہیں
بھائیاں باجھ اُجاڑ دسیندے کل بازار ، سرائیں

کوئی بگانہ یاری پا کے بھاویں عیش کراوے
اوکھے ویلے ساتھ نہ دیندا جھبڈے کٹڈ وکھاوے

بھیناں جیڈا ہور نہ دِردی جگ وِچ دِسیا مینوں
جیونکر دُکھ وِٹداون بھیناں کی کجھ دساں تینوں

- ۱۔ حقیقی بھائیوں کی طرح ۲۔ خون کی کشش ۳۔ ساری دُنیا ۴۔ بازو ہوتے ہیں
۵۔ بغیر ویرانے نظر آتے ہیں ۶۔ غیر ۷۔ مُشکل وقت میں
۸۔ جلد ہی مُنہ موڑ لیتا ہے ۹۔ جتنا ۱۰۔ نظر آیا

بھیناں ، بھائی ہوں جنہا نڈے دُکھ و نڈا ون سارے
توں تے کلا اسمعیلا لبھدا پھریں سہارے

بابل ، ویریاں وانگوں کہڑا تن ، من حاضر کردا
مانواں وانگوں بھید مناں دے ہور نہ کوئی پڑھدا

ماں پیو وانگوں پیار کریندا ہور نہ کوئی ڈٹھا
پیار اونہاندا جگ تھیں وکھرا سچا میوہ مٹھا

سچا دلبر وچھڑن ویلے مار کے ڈھاہیں روندنا
ہور تے دُنیا داری والا جھوٹھ ککارا ہوندا

جس دل اندر پیار اے سچا انج دی چاہت کردا
یار دے سکھ دی خاطر اپنی جان تکی تے دھردا

۱۔ جن کے ہوں ۲۔ دکھ بانٹ لیتے ہیں ۳۔ ڈھونڈتے پھرتے ہو ۴۔ دل اور جان
۵۔ دل کے ۶۔ منفرد ۷۔ دکھاوا ۸۔ شور ۹۔ محبت ۱۰۔ جان کی پرواہ نہیں کرتا

آج تے لوکی پیار نیں پاندے انج دی پالن یاری
مطلب نکلے تاں اوہ مارن گولی ، تیج ، کٹاری

پیار کتے نیں دسدا ، ویکھی خون دی ہولی ہونڈی
کوئی نہ مینوں ہسدا دے ویکھی دُنیا روٹدی

ہن کوئی سجن وِلا دے جہڑا قول نبھاوے
یار دی جان بچاون کارن سولی تے چڑھ جاوے

ایہہ گل چھڈ کے توں ہن چچی گل کوئی ہو ر سناویں
شعر ، سخن دے بارے ، تھوڑا متراں لکھ وکھاویں

لکھاں شاعر ہو گزرے نیں ہن وی ہن بیتیرے
اوہ تے عاقل ، دانے سارے تیں تھیں سبھ اچیرے

۱۔ ایسی دوستی نبھاتے ہیں ۲۔ تلوار ، خنجر ۳۔ کہیں بھی نہیں نظر آتا
۴۔ خون کے پھینٹے اڑانا ۵۔ کوئی کوئی ۶۔ پھانسی ۷۔ اب ۸۔ کافی ہیں
۹۔ دانشمند ۱۰۔ تم سے سب عظیم ہیں

قلم اونہانڈے پائے اکھر اک تھیں اک اچیرا
تیرا قلم تے تیز چھرا اے کردا گھاہ گھنیرا

کے نے لکھی مرزا صاحبان کے نے ہیر سیالی
کے نے سوہنی لکھ دکھائی نیر جھنائویں والی

لیلیٰ مجنوں نالے قصہ شیریں تے فرہا دے
ایہہ وی اونہانڈے لکھ سناے کر کے نیک ارادے

سسی پونوں لکھی کے نے کر کے ذکر دلاں دے
نالے مارو ریت دکھائی وچ سراب تھلانڈے

کے کے نے لے قرآنوں لکھیا احسن قصہ
لکھ زینجا یوسف پایا آپو اپنا حصہ

۱۔ اُن کے قلم نے لکھے ۲۔ زیادہ زخم ۳۔ کسی نے ۴۔ دریائے چناب

۵۔ یہ بھی انہوں نے ۶۔ دلوں کے ۷۔ ساتھ ہی مارنے والی ریت

۸۔ آنکھوں کو دھوکہ دینے والا ریگستانی علاقہ ۹۔ سب سے اچھا قصہ

قصے ہور ہزاراں لکھے دردِ محبت والے

آپوں ہمت دے اونہاٹنوں آپ دسے رب چالے

کسے نے لکھی حمد کسے نے نظماں لکھ وکھائیاں

کسے نے رنج کے نعتاں سانوں سر دے نال سُنائیاں

کسے نے لکھی کافی کوئی باراں ماہ سُنائے

کسے نے سوہنے دوہڑے کہہ کے اپنے رنگ وکھائے

کسے نے غزلاں لکھ وکھائیاں عشقِ محبت بھریاں

کسے نے لکھیاں تیرے وانگوں پچیاں گلاں کھریاں

کوئی کتاباں وڈیاں لکھے، لکھدا کوئی رسالے

مینیوں سبھ تھیں وکھرا دسدا قصہ بدیع جمالے

۱- طریقے ۲- حمد باری تعالیٰ ۳- اچھی آواز کے ساتھ ۴- اچھے
۵- اصل باتیں ۶- زیادہ صفحات والی کتابیں ۷- سیف الملوک بدیع الجمال

اوہنوں میاں محمدؐ لکھیا وچ زبان پیاری
 اوہ تے ولیؑ خُدا دے آہے ولیاں ذات نیاری

میںوں جاگ اوتھائیوں لگی جاں رُب مہریں آیا
 اس منزل تے پا کے میںوں رستہ چون دکھایا

تاں فر عزت مایاں بارے میں وی لکھ سُنایا
 روشن کر دین ربا میرے جیون دا سرمایا

ایہہ نصیحت مُلکاں اندر نُوری دیوے بالے
 انج منور کرے دلاں نوں چٹے ہوون کالے

ماں تے پیو دی خدمت اندر پتر حاضر ہوون
 جیکر ماپے کہن اونہاں نوں ساری رات کھلوون

۱۔ مُنفرد ۲۔ بیداری وہاں سے حاصل ہوئی ۳۔ بہترین راستہ

۴۔ یا اللہ اس کتاب کے الفاظ کی روشنی پھیلانا ۵۔ میری تمام زندگی کی یہی پونجی ہے

۶۔ دل صاف ہوں اور جہالت ختم ہو جائے ۷۔ خدمت میں

مسئلے لکھنے چھڈ کے چچی کی ہُن لکھ دکھایا
 فر پچھتاسیں جے ایہہ لکھیا کسے پسند نہ آیا

لکھنا چھڈ ہُن اِسْمَعِيْلَا نہ کر کاغذ کالے
 منگ دُعا ایہہ اکھر تیرے ، تیرا رَب سُنْجَالے

۱۔ کیا اب لکھ دیکھایا ہے۔ ۲۔ پھر پچھتاؤ گے ۳۔ اب چھوڑ دے ۴۔ یہ تمہارے الفاظ
 ۵۔ اللہ تعالیٰ حفاظت فرمائیں

سوانحِ عمری مصنف

جَدِّی دِیسِ مِرا کِشمیر اے سارے جگ تھیں نیارا
ساری دُنیا کہندی اُس نوں جنت وانگ پیارا

جنتِ مثلِ خدا نے اُسنووں دُنیا وِچ بنایا
باغِ بہار ہزاراں دے کے رنگا رنگ سجایا

اس دھرتی تے پیدا کیتے میوے رنگ رنگیلے
آڑو، سیب، انگور، خوبانی، گوشے بگھو پیلے

ناکھاں تے انجیر، اُلچے لگے باجھ قطاراں
ہور ہزاراں میوے اوتھے مٹھے باجھ شماراں

۱۔ آباؤ اجداد کا ۲۔ ساری دُنیا سے مُنفرد ۳۔ کہتی ہے اُس کو ۴۔ جنت کی مانند پیارا ہے
۵۔ دُنیا میں ۶۔ دیکر ۷۔ اِس زمین پر ۸۔ بغیر

رنگ برنگے پنچھی اوتھے رت نے ہین وسائے
 ہر ہر پکھرو آپو اپنی بولی وکھ سنائے

پھلان دی کوئی آنت نہ اوتھے سبزے فرش و چھایا
 جس جس پاسے نظراں جاوَن اِک تھیں اِک سوایا

چشمے باجھ شماراں اوتھے شیشے وانگر پانی
 اوہنوں پی کے روگ نہ رہندے اُسدی خاص نشانی

غوث، قطب، ابدان وی اوتھے نیک اعمال تنہاندے
 نالے میرے جیسے وی اوتھے مندے عمل جہاندے

جو خوبی کشمیر دے اندر جانے کُل زمانہ
 ایہہ گلاں ہُن چھڈ کے اپنا دسئیں حال وہانا

۱۔ پرندے وہاں ۲۔ آباد کئے ہیں ۳۔ پرندہ ۴۔ وہاں پھولوں کا شمار نہیں
 ۵۔ سوا گنا زیادہ ۶۔ شیشے کی مانند صاف پانی ۷۔ بیماریاں ختم ہو جاتی ہیں اشفا حاصل
 ہوتی ہے ۸۔ ساتھ ہی میرے جیسے ۹۔ گذرا ہوا حال

ناں اے اسمعیل مرا تے گجر چچی ذاتوں
 مُسلم باد محلے دے وچ ساکن ہاں گجراتوں

عرفانی مسجد تھیں نیڑے ایس غریب دا ڈیرا
 پچھ لے آ کے بٹدیاں کولوں پتہ جو چاہے میرا

میری اراضی کیر گرانویں ضلع تحصیل اے مشڈی
 میری روزی میرے رب نے جگہ جگہ تے وٹڈی

سن سنّتالی پیدا ہويا پاکستان میں آیا
 جمڈیاں ای دھکے لگے قدرت رنگ دکھایا

پیدا ہويا میں کشمیرے واہ وچ ہوش سنبھالی
 بچپن وچ گجرات لیا ئدا حکمت رب نرالی

۱۔ گجرات میں رہائش پذیر ہوں ۲۔ نزدیک میرا گھر ہے ۳۔ جو مجھے بلانا چاہے

۴۔ میری زرعی اراضی ۵۔ مختلف جگہوں پر تقسیم کی ۶۔ پیدا ہوتے ہی

۷۔ واہ کینٹ میں ہوش آئی ۸۔ بچپن میں ہی گجرات لایا گیا ۹۔ انوکھی اُمنفرد

میں کل اٹھ جماعتاں پڑھیاں لکھیا جو نصیباں
وڈی ڈگری حاصل کرنی کد نصیب غریباں

دھکے کھانڈیاں کیتی میرے بابل نے مزدوری
میرے لاڈ لڈاون والا سمجھیا کم ضروری

ماں تے پیونے پالیا مینوں پلدے جیوں شزاوے
وڈا شخص بناون کارن آہے نیک ارادے

وڈا تے میں ناہیں بنیا عاجز رہیا نمانا
آس اونہانڈی رہی ادھوری ایہہ سی ربا بھانا

نہ میں دولت کٹھی کیتی نہ کوئی محل سنبھالے
عمر کھڑائی اسمعیلے کر کر کاغذ کالے

۱۔ کب ۲۔ میرے والد نے کی ۳۔ جیسے شہزادوں/ابادشاہوں کے بیٹوں کی پرورش ہوتی ہے
۴۔ اُن کے نیک ارادے تھے ۵۔ بڑا اونچا تو ۶۔ نامکمل ۷۔ اللہ تعالیٰ کی یہی رضامندی
۸۔ عمر ضائع کی

فخر الدین اے بابل میرا ساڑھ میری مائی
 بابل میرا سر تے قائم ماں دی پئی جدائی

ماں نے مینوں پالیا جویں پالن مائواں دھیاں
 ماں دی ایہو محنت کر گئی پکیاں میریاں نہیاں

ماں نے میری سنگی عمرے پل پل کیتی راہی
 ماں دی ایہو ورتن میری بن گئی بیساہی

جے میں چرکا آواں تے ماں بُوہے وچ کھلوٹدی
 راہ میرا اوہ روٹدی ویکھے ساری رات نہ سوٹدی

وچ بہشتیں ہووے ربا ماں مری دا ڈیرا
 اُسدے ڈیرے اُتے تیرا ہووے کرم گھنیرا

۱۔ تاحال حیات ہیں ۲۔ رحلت فرما گئی ہیں ۳۔ جیسے مائیں بیٹیوں کی پرورش کرتی ہیں
 ۴۔ یہی ۵۔ میری بنیادیں ۶۔ میرے بچپن میں ۷۔ نگہداشت کی
 ۸۔ دیرے آؤں تو ۹۔ ٹھکانہ ۱۰۔ بہت زیادہ

دور پتہ نوں کنڈا چُھتے دل وچ مچھدا مانواں^{۱-۲}
 مانواں دل تھیں ہاواں کڈھن رو رو کرن دُعاواں^۳

بابل میرے سبھ تکلیفاں میرے کارن سہیاں^۴
 ہر اک خواہش پوری کیتی کوئی نہ رتجھاں رہیاں^۵

میں بابل تھیں پیسے لے کے یورپ سارا پھریا
 کتے وی میرا دل نہ لگیا ترت وطن ول مڑیا^۶

بابل کارن اللہ کولوں منگاں ایہہ دُعائیں^۷
 اونہاں اُتے دوہیں جہانیں زحمت توں وسائیں

ماں پیو جایا میں اکلا بھین ، بھرا نہ کائی^۸
 مٹھی بولی بول زبانوں سنگت ول بنائی^۹

۱- آنکھوں سے اوجھل ۲- پوست ہوتا ہے ۳- ہوکا/انسوس ۴- میرے لئے برداشت کیں

۵- تمام خواہشیں ۶- تمنائیں نہ رہیں ۷- جلدی ۸- اپنے والد کیلئے

۹- اپنے ماں باپ کے گھر میں ایک ہی پیدا ہوا ۱۰- دوستی خوب بنائی

اُس سنگت دے وچوں کبھے یار چنیویں چارے
 اک دوجے تھیں ودھ اوہ چنگے دکھ ونڈاون ہارے

پہلا یار عباس اک پیارا سید عزت والا
 میری انگلی پھڑ کے مینوں دسدا رہیا اجالا

وچ گجراتے محلہ اوہدا شاہدولہ اخواوے
 چالی ورہیاں دی اوہ سنگت بھلن وچ نہ آوے

دوجا یار سی رانجھا میرا نام نذیر پیارا
 کپ وچ کھوٹا کھرا نکھیڑے کردا عقل پسارا

جیسک ناں گراں اوہدیدا ضلع تحصیل اے مشڈی
 دانش اپنی یار مرے نے بن اجروں اے ونڈی

۱۔ منتخب دوست ۲۔ دکھ / تکلیف بانٹنے والے ۳۔ دکھاتا رہا ۴۔ دُنیا کی روشنی
 ۵۔ کہلاتا ہے ۶۔ چالیس برسوں کی ۷۔ رانجھا ذات ہے ۸۔ گاؤں کا نام
 ۹۔ عقل اپنی ۱۰۔ بغیر معاوضہ کے تقسیم کی

یاری دا انگ پالکے دونویں دُنیا چھڈ سدهائے
کتھے گئے اوہ سنگی چچی یاد آج ڈاڈھے آئے

چوہاں وچوں دو ہُن تچھے میرے ہین سہارا
اک نذیر انے رانا دوجا بٹ اسحق پیارا

وچ اناٹھے چک رانے دا گھرتے نالے واہی
اندروں باہروں ہنے اوہ سچا جیوں فرمان الہی

جزاٹوالہ تحصیل تے ضلع فیصل باد اخواوے
دور دراڈے رہ کے مڑوی یار اوہ چیتے آوے

مارتھ کوٹ گراں اے چوتھے یار اسحق دا ڈیرا
شکلوں سوہنا من دا سچا نیکو کار گھنیرا

۱۔ دوستی کا تعلق نبھا کر ۲۔ رحلت فرما گئے ہیں ۳۔ کہاں گئے ۴۔ ساتھ ہی کاشتکاری
زمینداری ۵۔ کہلاتا ہے ۶۔ پھر بھی ۷۔ ٹھکانہ اگھر ۸۔ کافی زیادہ

ورہیاں پچھوں رُب نے دتا پُت اوہنوں اک سوہنا
 بابل وانگوں اوہ وی نیارا ہر دے مَن نوں موہنا

قادر ناں اے اوس پُتر دا رکھیا اوہدے پیراں
 میرے وی اوہ پیر پیارے شاد کرن دِگیراں

شہر اقبال اے ضلع تے ڈسکہ ہے تحصیل اونہانڈی
 سمبڑیاں نوں جانڈی گڈی ماتھ کوٹ پچانڈی

شالا میرے یار ایہہ دونویں لمیاں عمراں پاون
 آپو اپنے دوہتر، پوتر، ہتھیں آپ کھڈاون

بال اینہانڈے چنگے ہوون ناں وی نیک کماون
 آپو اپنے ماپیاں وانگوں سچا ناں سداون

۱۔ برسوں کے بعد ۲۔ اچھا/منفرد ۳۔ دل کو موہ لینے والا ۴۔ خوش کر دیتے ہیں غمگینوں کو
 ۵۔ سیالکوٹ ۶۔ جاتی ہوئی گاڑی ۷۔ بڑی عمریں ۸۔ بچے ان کے
 ۹۔ بلند/پاکیزہ نام کہلوائیں

۱- نالے میرے ہو روی لگدے ساک تے یار بتیرے
دکھ، سکھ ائدر ہونڈے سارے حاضر دردی میرے

۲- کیر گراں وچ سوہرے میرے کم اونہانڈا واہی
۳- روزی حق حلال کماون جیونکر لکھی آہی

پھالیہ سی تحصیل اونہانڈی ضلع تحصیل ہن مشڈی
۴- شفقت اونہاں میرے اُتے بھر بھر بگاں چھنڈی

۵- شاہ محمد سوہرا میرا سچا حسابوں۔ نسبوں
۶- رزق حلال کما کے کھاون چنگے وسبوں کسبوں

۷- سس مری اے ماٹواں ورگی رحمت ناں اونہانڈا
۸- نکھ اونہانڈا وسدا مینوں جیونکر اپنی ماں دا

۱- ساتھ ہی ۲- رشتہ دار اور دوست کافی ہیں۔ ۳- کیر گاؤں میں ۴- بانٹی انچھاورکی
۵- اچھے ماں باپ کے خاندانی سلسلہ سے ۶- اچھے وصف اور ہنر سے ۷- والدہ جیسی
۸- اُن کا چہرہ نظر آتا ہے مجھے

سوپریاں وانگ اولاد اونہانڈی چنگی بہت پیاری
سوہنی عادت ، سوہنی فطرت ہر ہر وچ نیاری

رَب تھیں منگاں ایہہ دُعاواں اندر حق تنہانڈے
عزت، رحمت، رزق تے بخشش ہوگ نصیب اونہانڈے

سبھ توں وڈی دھی مقصودہ عقلوں فکروں چنگی
میں جاہل بے عقلے دی اوہ بن گئی جیون سنگی

مقصودہ دی شکلے مینوں رب مقصود ملایا
اٹھ نئے دکھ ایقہوں سارے خوشیاں پھیرا پایا

سوہرے، سس دی خدمت اوہنے دھیاں وانگوں کیتی
گل نہ کوئی گھر تھیں کڈھی چنگی مشدی بہتی

۱۔ سُراں کی طرح ۲۔ منفرد ۳۔ اُن کے حق میں ۴۔ ہووے اے
۵۔ سب سے بڑی بیٹی ۶۔ زندگی کی ساتھی ۷۔ منزل اُمرا دُعا ۸۔ اٹھ کر بھاگ گئے
۹۔ بیٹیوں کی طرح کی ۱۰۔ نکالی / اظہار کیا

بُھکھاں دُھپاں پالے سہہ کے میرا سنگ نبھایا
دکھ قضیے جھل سربے تے میرا گھر وسایا

مایاں باجھوں گھر وچ میرا کوئی نہ آہا سنگی
دکھ سکھ پھولن کارن مینوں ڈاڈھی آہی پتنگی

انج مقصودہ سنگ نبھایا بھلیا ہون اکلا
ایسے کارن کہن سیاغے کلیاں وارث اللہ

اُسدی سنگت پارون رتب نے سٹے بھاگ جگائے
ایسے پنڈ دے سٹے مینوں دیکھے اٹھ دوائے

گجھ چرت پچھوں سوہنا اللہ مڑ جد مہریں آیا
اوسے پنڈ دا مینوں اوہنے نمبردار بنایا

۱۔ برداشت کر کے ۲۔ ساتھ ۳۔ برداشت کر کے ۴۔ بغیر ۵۔ کوئی ساتھی نہیں تھا
۶۔ کھولنے / اظہار کیلئے ۷۔ اکیلوں کا ۸۔ اُس کے ساتھ کی وجہ سے ۹۔ سوئے ہوئے
نصیب جگادئے ۱۰۔ کچھ عرصہ بعد

۱- جد مقصودہ گھر وچ آئی بھل گئے دکھ سارے
لکھاں خوشیاں دیتیاں مینوں میرے رب پیارے

چار دتے رب پتر مینوں چار ای دیتیاں دھتیاں
سبھے سدھراں پوریاں ہویاں سجریاں کی بہتیاں

چارے پتر روزی کارن کم دُنیا دے کر دے
جو کمائی لے کے آون تکی مری تے دھردے

۵- میں تے میری بیوی نالے پیو آے ویہلا میرا
۶- تیناں دے اوہ دکھ سُکھ اندر کرن خیال بتیرا

ہر کم اندر میرے کولوں اوہ اجازت لیندے
۷- پچھ کے ٹرنے نوں آج لوکی ہین بچھارت کہندے
۸-

- ۱- جب ۲- تمام خواہشیں مکمل ہوئیں ۳- کیا نئی اور پرانی
۴- میری ہتھیلی پر رکھتے ہیں ۵- میرے والد صاحب ۶- تینوں کے وہ
۷- اجازت لے کر چلنے کو ۸- پہلی اُمتعہ کہتے ہیں

دُکھِ بَمازی انڈر ساڈا خاص دھیان رکھیندے
 سَنگھ اوہ سانوں دیون کارن لکھاں دُکھ جھلیندے

کرم کریں اُس ماں تے رَبا جس ایہہ پتر جے
 جہڑے عزت، خدمت کر دے میرے جیسے نکتے

نسل مری وچ ریت ایہہ شالا قائم رہوے ہمیشاں
 خدمت دی ایہہ نہمت اللہ دے ایہناں درویشاں

سبھ دے پتر دھیان شالا ایہناں وانگوں ہوں
 جتھے ماپے کہن اونہاٹنوں اوٹھے جا کھلوون

اک آواز اونہانڈی اُتے حاضر ہوں چھیتی
 دوہیں جہانیں موجاں مانن ایہہ جو بنجی کھیتی

۱۔ ہمارا ۲۔ خیال ۳۔ دُکھ برداشت کرتے ہیں ۴۔ مجھ جیسے بیکاری کی ۵۔ رسم

۶۔ ان نیک خیال والوں کو ۷۔ ہر ایک کے ۸۔ خدا کرے ۹۔ جلدی

۱۰۔ خوشیاں منائیں ۱۱۔ ماں باپ کی تابعداری جنہوں نے کی

ماہ رمضان مُبارک اِندُر ہوئی تم کتابے
 -۲- ایہنوں پڑھ کے لوکی ہوں تابع اپنے ماپے

ایس کتابے بارے جہڑے ہوئے مرے اِمدادی
 -۳- رحمت بخشش ہوئے اونہاں تے میرے پاک خُدا دی

ماپے تے اُستاد جنہاں چنگے رستے دے
 -۵- ہر پیل اوہناں اُتے رَبّا تیری رحمت دے

عمر مُصنّف دی اِسویلے پنچ داہے ، نو پکے
 -۷- ماں تے پیو نے ایہہ فرمایا علم خُدا نوں پکے

سن انگریزی ہُن جو دساں آکھن دو ہزاری
 -۹- ست ورے مُڑ اِس تھیں اُتے آون وِچ شُماری

۱۔ کتاب مکمل ہوئی ۲۔ اِس کو ۳۔ جنہوں نے میری مدد کی ۴۔ اُن پر
 ۵۔ اچھے انیک رستے دکھائے ۶۔ نزول ہو ۷۔ اِس وقت ۸۔ انا سٹھ برس
 ۹۔ دو ہزار اور سات ۱۰۔ گئے جاتے ہیں

چھیکڑ اُتے رُب دے اگے کراں میں گریہ زاری
میرے ہونٹھان اُتے کلمہ ہووے مردی واری

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ میں جپاں آپ زبانوں
سچ رسول محمد ﷺ بولاں جائدیاں ایس جہانوں

محشر دے دن رُب دو عالم جاں دربار لگاوے
میں بد عملے سَمِعِلَيْهِ پاک نبی بخشاوے

۱۔ آخر میں ۲۔ میرے لبوں پر ۳۔ مرتے وقت ۴۔ ورد کروں اور وظیفہ کروں
۵۔ اس جہان سے جاتے ہوئے ۶۔ مجھ گنہگار کو

نصیحت نامہ اسماعیل چچی

اللہ نبیؐ تے ناپے بندیا چارے قبلہ تیرے نیں

چوہاں نوں قبلہ جانن جہڑے اوہ انسان اچیرے نیں

ایہہ نصیحت مٹراں کارن لکھی مال دھیانے میں

تسی وی نال دھیانے سمجھو اکھر کجھ ڈونگھیرے نیں

اے بندیا توں زیندر چھڈ کے یاد خدا نوں کریا کر

دوئے جہان اونہا نڈے جہڑے جانڈے جاگ سویرے نیں

پڑھ نمازاں مڑوی من وچ کھوٹ جنہا نڈے رہندا اے

اوہناں دے دل کالے نیں تے دین، ایمان کچیرے نیں

۱۔ تمہارے لئے قابلِ تعظیم ہیں ۲۔ عظیم ہیں ۳۔ دوستوں کیلئے ۴۔ غور سے

۵۔ گہرے اذد معنی ہیں ۶۔ زیند کو چھوڑ کر ۷۔ پھر بھی دل میں ۸۔ عیب

۹۔ کمزور ہیں

چار دیناں دی حرصے کارن کیوں توں رت بھلایا اے
 مک جاوے جد جیون ناہیں ہونڈے دن اگیرے نیں

ماں تے پیو دی نافرمانی سبھ تھیں عیب وڈیرا اے
 اُنج تے اتھے نافرمانی کردے لوک بتیرے نیں

ماں تے پیو دے ولوں جہڑے اپنا مکھ بھوانڈے نیں
 اوہ تے لیکھاں ہارے نیں اوہ رتاں دے چسکیرے نیں

اوب کروٹس ماں تے پیو دا آپ خدا فرمایا اے
 جونہ کرسن اونہاں کارن دوئے جہان ہنیرے نیں

ماں تے پیو دی عزت کارن جہڑے جان لٹانڈے نیں
 رت دیاں نظراں اندر مترو اوہ انسان چنگیرے نیں

۱۔ لالچ کیلئے ۲۔ جب زندگی ختم ہو جائے ۳۔ پھر دن بڑھتے نہیں ۴۔ ویسے تو یہاں
 ۵۔ مٹہ موڑ لیتے ہیں ۶۔ وہ بد قسمت ہیں ۷۔ شوقین ہیں ۸۔ آپ اتم
 ۹۔ جان نچھاور کرتے ہیں ۱۰۔ وہ اچھے انسان ہیں

ماں تے پیو دی سیوا کر کے جنتی ڈیرا پکا کر
 پکے ناہیں دُنیا اُتے کچے سبھ دے ڈیرے نیں

تیریاں گلاں اِسْمَعِيْلَا اثر نہ کر سن لوکاں تے
 علموں، عقلوں خالی عالم تیرے چار چھیرے نیں

اکثر لوکاں ماپیاں بارے اپنا فرض بھلایا اے
 توں ہدایت دے اینہا ثنوں بندے رُبا تیرے نیں

۱۔ خدمت کر کے ۲۔ جنت میں ٹھکانہ مضبوط کر لو ۳۔ دُنیا میں عارضی ہیں

۴۔ تمہاری باتیں ۵۔ چاروں طرف ہیں ۶۔ یا اللہ یہ انسان تو تمہارے ہی ہیں

چوہدری فخر الدین چیمچی

یہ شہداء اور مہمات اور کچھ چہان اپنی
جے رب سونے کرم کمیا زین

پروفہدی محاسن سید عیسیٰ چہی